

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om klientavgifter inom småbarnspedagogiken och till lagar om ändring av 13 § i lagen om småbarnspedagogik och av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en ny lag om klientavgifter inom småbarnspedagogiken. I lagen finns det bestämmelser om klientavgifter som tas ut för kommunalt ordnad daghems- och familjedagvård. För annan kommunal småbarnspedagogik, t.ex. lekverksamhet och andra öppna småbarnspedagogiska tjänster samt småbarnspedagogik som tillfälligt tillhandahålls föreslås kommunen kunna ta ut en klientavgift som den bestämmer. Propositionen grundar sig på gällande bestämmelser om klientavgifter inom social- och hälsovården. Det föreslås att avgiften fortfarande ska bestämmas utifrån familjens storlek och inkomster samt hur lång tid barnet deltar i småbarnspedagogiken. Även de inkomster som ligger till grund för bestämmandet av avgiften förblir oförändrade.

Den ökning av avgiftsinkomsterna med 54 miljoner euro som förutsätts i regeringsprogrammet har genomförts genom höjning av avgifterna. Det föreslås att höjningarna i huvudsak genomförs så att den högsta avgiften höjs med 22 procent. De avgifter som är lägre än den nuvarande högsta avgiften ska enligt förslaget höjas något. Det föreslås å andra sidan att de inkomstgränser som ligger till grund för avgiften höjs så att klientavgiften för de ensamförsörjare med ett eller två barn som har låga inkomster blir något lägre. Detta förbättrar ensamförsörjares förutsättningar att ta emot arbete. Det föreslås att avgiften för det andra barnet alltid är högst 90 procent av avgiften för småbarnspedagogik på heltid för det första barnet. Avgiften för de följande barnen föreslås fortfarande vara 20 procent av avgiften för det yngsta barnet.

Det föreslås att avgiften för småbarnspedagogik på deltid differentieras så att avgiften är högst 60 procent av avgiften för småbarnspedagogik på heltid, om barnet deltar i småbarnspedagogiken i genomsnitt högst 20 timmar per vecka. Om ett barn deltar i småbarnspedagogiken i genomsnitt minst 35 timmar per vecka, kan som månadsavgift tas ut avgiften för småbarnspedagogik på heltid. Om ett barn deltar i småbarnspedagogik i genomsnitt mer än 20 timmar men mindre än 35 timmar per vecka, kan kommunen ta ut en avgift i relation till den tid barnet deltar i småbarnspedagogiken. Enligt förslaget kan kommunerna fortfarande använda klientavgifter i relation till vårdtiden (exempelvis enligt antalet timmar) inom ramen för den högsta avgiften.

Det föreslås att regleringen av den avgiftsfria småbarnspedagogiken förblir oförändrad. En avgift som är lägre än 27 euro tas inte ut. Kostnaderna för småbarnspedagogiken hör i fortsättningen till undervisnings- och kulturverksamheten inom ramen för prisindexet för de offentliga utgifterna, och därför föreslås det i propositionen att klientavgifterna inom småbarnspedagogiken ska bindas till prisindexet för undervisningsverksamheten. De inkomstgränser som ligger till grund för avgiften ska fortfarande följa det allmänna inkomstnivåindexet.

Lagarna avses träda i kraft vid ingången av augusti 2016.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	5
2.1 Lagstiftning och praxis.....	5
Gällande lagstiftning om den småbarnspedagogiska verksamheten och klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten	5
<i>Fastställande av klientavgift för småbarnspedagogisk halvdags- och deltidsvksamhet</i>	8
<i>Statistiska uppgifter om småbarnspedagogisk verksamhet</i>	9
<i>Barnfamiljer och klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten</i>	10
Kostnaderna samt inkomsterna av klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten.....	12
2.2 Lagstiftningen i EU och i de andra nordiska länderna	13
2.2.1 Klientavgifterna för småbarnspedagogisk verksamhet i europeiska länder ..	13
2.2.2 Klientavgifter i Sverige.....	15
2.2.3 Klientavgifter i Norge.....	16
2.2.4 Klientavgifter i Danmark.....	17
2.3 Bedömning av nuläget	18
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	19
3.1 Målsättning	19
3.2 De viktigaste förslagen.....	19
3.3 Alternativ	21
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	22
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	22
<i>Klientavgift för småbarnspedagogisk verksamhet</i>	22
Nuläget i fråga om avgiftsgränser och inkomstgränser	23
<i>Föreslagna ändringar i avgifterna och inkomstgränserna</i>	24
<i>Indexjusteringar</i>	27
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	28
4.3 Konsekvenser för företagen	28
4.4 Samhälleliga konsekvenser	29
4.5 Konsekvenser för barn och barnfamiljer.....	30
<i>Förändringen i klientavgifterna för en exempelfamilj</i>	33
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	35
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	35
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	35
DETALJMOTIVERING	39
1 LAGFÖRSLAG	39
1.1 Lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken	39
1.2 Lagen om småbarnspedagogik.....	50
1.3 Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården	50
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	51
3 IKRAFTTRÄDANDE	51
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	51
LAGFÖRSLAG	57
Lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken.....	57
Lagen om ändring av 13 § i lagen om småbarnspedagogik	64

RP 60/2016 rd

	Lagen om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.....	65
BILAGA		66
PARALLELLTEXT		66
	Lagen om ändring av 13 § i lagen om småbarnspedagogik	66
	Lagen om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården.....	67

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Statsminister Juha Sipilä offentliggjorde förhandlingsresultatet om det strategiska regeringsprogrammet den 27 maj 2015. I regeringsprogrammet dras riktlinjerna upp för ett stort antal ändringar som gäller den småbarnspedagogiska verksamheten, och som allmän riktlinje för att minska kommunernas kostnader konstateras det att *den kommunala avgiftspolitik avregleras*. I bilagan till det strategiska regeringsprogrammet föreslås som en åtgärd att inkomsterna från klientavgifter för dagvården ska öka. Enligt programmet kan ökningen av inkomsterna från avgifter *genomföras antingen genom en höjning av de nuvarande avgifterna eller genom att en ny högsta avgiftsklass tas i bruk. Samtidigt utreds ändamålsenligheten hos avgiftsklass 0, och problemen med bidragsfällor*. Enligt programmet medför ändringarna att kommunernas inkomster från avgifter ökar från år 2017 med sammanlagt 54 miljoner euro.

Beredningen av lagstiftningen om den småbarnspedagogiska verksamheten och dagvårdstjänsterna, liksom förvaltningen och styrningen av desamma, överfördes vid ingången av 2013 från social- och hälsovårdsministeriet till undervisnings- och kulturministeriet. Ändringen baserar sig på regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering. Bytet av förvaltningsområde medförde inga ändringar i rätten till dagvård eller kommunernas skyldighet att tillhandahålla dagvårdsservice. Bytet orsakade inte heller några kvalitetsförsämringar i dagvårdssystemet eller förändringar i dagvårdsklienternas ställning. Bytet av förvaltningsområde gällde inte de ekonomiska stöd som beviljas som alternativ till barndagvården och som regleras i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996). Dessa ekonomiska stöd blev kvar inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde.

När barndagvården stod under social- och hälsovårdsministeriets styrningsansvar var den en del av socialvården och då en form av socialservicen enligt 17 § i socialvårdslagen (710/1982) på vilken tillämpades förutom socialvårdslagen och lagen om barnsdagvård även annan socialvårdslagstiftning, som gällde t.ex. klientens ställning, personalens behörighet, klientavgifter och privat dagvård. I och med att dagvården överfördes till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde den 1 januari 2013, bröts dagvården ut från socialvården och fördes över till systemet för fostran och utbildning.

I statsminister Katainens regeringsprogram satte man som mål att stifta en ny lag om småbarnspedagogisk verksamhet. Totalreformen av lagstiftningen om den småbarnspedagogiska verksamheten genomförs dock stegvis. Under den första fasen, vars ändringar trädde i kraft vid ingången av augusti 2015, ändrades rubriken för lagen om barndagvård (36/1973) till lagen om småbarnspedagogik och termen småbarnspedagogik togs i bruk och ersatte termen dagvård. Samtidigt gjordes ändringar som gällde kvaliteten på den småbarnspedagogiska verksamheten och Utbildningsstyrelsen blev expertmyndighet inom den småbarnspedagogiska verksamheten i stället för Institutet för hälsa och välfärd. Ändringarna gällde inte dagvårdsförordningen och inte lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992), nedan *klientavgiftslagen*, i vilka termen dagvård fortfarande används. Klientavgiftslagen tillämpas fortfarande på klientavgifter som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet.

I den gällande lagstiftningen är terminologin således ännu inte enhetlig och i lagstiftningen förekommer såväl begreppet dagvård som begreppet småbarnspedagogisk verksamhet. I denna regeringsproposition har man strävat efter att använda termen småbarnspedagogisk verksamhet i stället för termen dagvård, utom när det hänvisas till ovannämnda dagvårdsförordning och klientavgiftslag.

I och med bytet av förvaltningsområde är den småbarnspedagogiska verksamheten en del av systemet för fostran och utbildning och i fråga om klientavgifterna är det behövt att för undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde bereda en ny lag om klientavgifter som tillämpas inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Till lagen föreslås det att det fogas bestämmelser om bestämmande och uttagande av avgift samt de ändringar som regeringsprogrammet förutsätter när det gäller de klientavgifter som tas ut småbarnspedagogisk verksamhet så att inkomsterna av avgifterna stiger med 54 miljoner euro.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

Gällande lagstiftning om den småbarnspedagogiska verksamheten och klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten

Med småbarnspedagogik avses enligt 1 § 1 mom. i lagen om småbarnspedagogik en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård av barn och i vilken i synnerhet pedagogiken betonas. Enligt 2 mom. kan småbarnspedagogik ordnas i en lokal som har reserverats för detta ändamål och som kallas daghem. Enligt 3 mom. kan småbarnspedagogik ordnas i ett enskilt hem eller på något annat vårdställe med hemliknande förhållanden, vilket kallas familjedaghem. Enligt 4 mom. kan övrig småbarnspedagogik ordnas på ett ställe som har reserverats för detta ändamål. I 1 § konstateras det också att man för ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet kan ordna behövt transporter. Enligt 1 § avses med barndagvård senare i den lagen småbarnspedagogik.

Genom lagen om småbarnspedagogik ändrades också 11 a § om den subjektiva rätten till dagvård så att bestämmelsen betonar barnets rätt till småbarnspedagogisk verksamhet antingen på daghem eller i familjedagvård. Kommunens skyldighet att ordna småbarnspedagogisk verksamhet ändrades inte jämfört med skyldigheten att ordna barndagvård enligt lagen om barndagvård. Kommunen är skyldig att ordna en dagvårdsplats för ett barn från det att den föräldrapenningsperiod som avses i sjukförsäkringslagen (1224/2004) gått ut tills barnet som läropliktigt inleder den grundläggande utbildningen. Om barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare för ordnande av vården av barnet inte väljer en plats som kommunen ordnar, har barnets föräldrar rätt att för ordnande av vården av barnet på annat sätt få stöd enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.

I enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Juha Sipiläs regering överlämnade regeringen till riksdagen en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om småbarnspedagogik och lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (RP 80/2015 rd). I propositionen föreslås ändringar i den subjektiva rätten till småbarnspedagogisk verksamhet. Enligt bestämmelserna ska varje barn ha rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet 20 timmar per vecka. Ett barn har dock rätt till småbarnspedagogisk heldagsverksamhet, om barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare arbetar på heltid eller studerar, är sysselsatta på heltid som företagare eller i eget arbete. För barnet ska dock anordnas småbarnspedagogisk heldagsvård, om det behövs med tanke på barnets utveckling, behov av stöd eller på grund av familjens omständigheter eller om det i övrigt är i enlighet med barnets bästa. Om en förälder blir arbetslös kvarstår rätten till småbarnspedagogisk heldagsverksamhet i två månaders tid. Barnet har rätt till mer omfattande småbarnspedagogisk verksamhet än 20 timmar i den omfattning det behövs på grund av att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare är deltids- eller tillfälligt anställda, deltar i en arbetsmarknadsåtgärd, rehabilitering eller på grund av någon annan motsvarande omständighet. Ändringarna av den subjektiva rätten till småbarnspedagogisk verksamhet träder i kraft den 1 augusti 2016.

RP 60/2016 rd

Enligt dagvårdsförordningen ordnas dagvården som halvdagsvård och heldagsvård. Enligt 4 § i förordningen får vårdtiden för barn i heldagsvård i allmänhet fortgå utan avbrott högst tio timmar per dygn och i halvdagsvård högst fem timmar per dygn.

Ändringen av lagen om barndagvård medförde inga ändringar av klientavgiftslagen. Enligt 13 § i lagen om småbarnspedagogik tillämpas på avgifter som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet klientavgiftslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, sådana de lyder den 1 januari 2013. I klientavgiftslagen används fortfarande termen dagvård. I klientavgiftslagen ingår bestämmelser om de klientavgifter enligt lagen om barndagvård som ska bestämmas för daghemsvård och familjedagvård. För annan dagvård som avses i lagen om barndagvård, såsom lekverksamhet, kan kommunen ta ut en avgift av den som använder servicen. Enligt 7 a § 10 mom. i klientavgiftslagen får en avgift som kommunen fastställt bestämmas även för tillfällig dagvård.

Enligt 7 a § 1 mom. i klientavgiftslagen kan det för daghemsvård och familjedagvård bestämmas en månadsavgift. Avgiften kan tas ut för högst elva kalendermånader under ett verksamhetsår. Om ett barn är i dagvård alla månader under ett verksamhetsår och barnet under ett verksamhetsår är borta från dagvården av någon annan orsak än sjukdom högst tre fjärdedelar av det antal vård dagar per månad som ligger till grund för månadsavgiften, kan avgiften dock tas ut för 12 månader. Vid beräkningen av antalet frånvarodagar beaktas frånvaro som uppgetts på förhand.

Enligt 7 a § 2 mom. i klientavgiftslagen får månadsavgiften för heldagsvård uppgå till högst det enligt avgiftsprocenten angivna beloppet av de månadsinkomster som överskrider den lägsta inkomstgränsen. Denna avgiftsprocent bestäms enligt familjens storlek. Kommunen kan dock fastställa en högsta avgift, om sökanden inte meddelar familjens inkomster. I familjens storlek ska beaktas personer som lever i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden och deras minderåriga barn som bor i samma hushåll.

De inkomstgränser och belopp som fastställs i 7 a § i klientavgiftslagen är indexbundna. Inkomstgränserna i euro är med stöd av paragrafens 6 mom. bundna till allmänt inkomstnivåindex och med stöd av 11 mom. till prisindexet för social- och hälsovården.

Enligt 7 a § 6 mom. i klientavgiftslagen görs indexjusteringarna vartannat år och de indexjusterade beloppen träder i kraft den 1 augusti året efter justeringsåret. Om familjen består av fler än sex personer, ska enligt 7 a § 4 mom. i klientavgiftslagen den inkomstgräns som ligger till grund för avgiften höjas med ett visst belopp för varje följande minderårigt barn i familjen. Det belopp som anges i momentet ska justeras vartannat år enligt förändringen i inkomstnivåindexet.

I 14 b § i klientavgiftslagen föreskrivs om publicering av indexjusterade belopp. Enligt paragrafen publicerar undervisnings- och kulturministeriet de indexjusterade beloppen i Finlands författningssamling i november justeringsåret.

Undervisnings- och kulturministeriet har den 25 november 2013 utfärdat ett meddelande om vissa indexjusterade klientavgifter inom barndagvården (829/2013) som gäller de inkomstgränser och högsta avgifter som trädde i kraft den 1 augusti 2014. Trots beredningen av den nya lagen om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten har undervisnings- och kulturministeriet den 27 november 2015 i enlighet med bestämmelserna i gällande klientavgiftslag utfärdat ett meddelande om vissa indexjusterade klientavgifter inom småbarnspedagogiken (1411/2015). Indexjusteringarna har beaktats i beredningen av den nya klientavgiftslagen.

RP 60/2016 rd

Av tabellen nedan framgår inkomstgränserna i fråga om indexjusteringarna den 1 augusti 2014 och den 1 augusti 2016.

Tabell 1. De inkomstgränser som ska användas vid bestämmandet av de klientavgifter som avses i 7 a § 3 mom. i klientavgiftslagen från och med den 1 augusti 2014 och den 1 augusti 2016

	Inkomstgränser i euro fr.o.m. 1.8.2014	Inkomstgränser i euro fr.o.m. 1.8.2016
2 personer	1 355	1 403
3 personer	1 671	1 730
4 personer	1 983	2 053
5 personer	2 116	2 191
6 personer	2 248	2 328
Om familjen består av fler än sex personer, är höjningen av inkomstgränsen för varje följande barn	133	138

I 7 a § 5 mom. i klientavgiftslagen föreskrivs om hur avgiften bestäms om barn i samma familj är i dagvård. Om fler än ett barn i samma familj är i kommunal dagvård, får avgiften för det yngsta barnet i heldagsvård bestämmas enligt den högsta avgiftsprocenten. För nästa barn i åldersordningen i heldagsvård får en lika stor avgift bestämmas som för det yngsta barnet, dock högst 255 euro per månad från och med den 1 augusti 2014. Även den högsta avgift som tas ut för syskon justeras vartannat år enligt förändringen i indexet för social- och hälsovården och från och med den 1 augusti 2016 är den högsta avgiften till följd av indexjusteringarna 261 euro. För varje följande barn ska avgiften vara 20 procent av avgiften för det yngsta barnet. Avgiften för familjens andra barn eller fler barn i familjen ska bestämmas utifrån den kalkylerade avgiften för heldagsvård för det yngsta barnet.

I klientavgiftslagen anges en högsta avgift per månad för ett barn i heldagsvård samt en gräns för vad den lägsta avgift som tas ut är. Beloppen i fråga justeras vartannat år i enlighet med förändringen i prisindexet för social- och hälsovården. Från och med ingången av 2014 har avgiften för ett barn som deltar i småbarnspedagogisk heldagsverksamhet varit högst 283 euro per månad och den lägsta avgift som tas ut 26 euro. Efter den indexjustering som träder i kraft den 1 augusti 2016 är den högsta avgiften per barn 290 euro och den lägsta avgift som tas ut 27 euro. Om dagvården för ett barn börjar eller upphör mitt under en kalendermånad, ska det enligt 7 a § 8 mom. i klientavgiftslagen bestämmas en lägre avgift än månadsavgiften enligt antalet vård dagar.

Tabell 2. Högsta belopp för klientavgifterna från och med den 1 augusti 2014 och den 1 augusti 2016 efter indexjusteringarna

	Avgiften i euro fr.o.m. 1.8.2014	Avgiften i euro fr.o.m. 1.8.2016
Högsta avgift	283	290
Högsta avgift för andra barnet	255	261
Lägsta avgift som tas ut per barn	26	27

RP 60/2016 rd

Klientavgifter för heldagsvård och halvdagsvård bestäms i enlighet med de grunder som kommunen fastställt. Om ett barn är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård ska kommunen enligt 7 a § 7 mom. i klientavgiftslagen på de grunder som den bestämmer ta ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för heldagsvård enligt 2—4 mom. Även avgiftsfri förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning ska beaktas som en faktor som sänker avgiften för dagvården. Enligt 7 a § 10 mom. i klientavgiftslagen får en avgift som kommunen fastställt bestämmas även för tillfällig dagvård.

I 10 a § i klientavgiftslagen föreskrivs om de inkomster som ligger till grund för bestämmande av dagvårdsavgift. Vid beslut om fastställande av avgift för barndagvård beaktas enligt paragrafen som familjens inkomster klientens samt den med honom i gemensamt hushåll i äktenskap eller i äktenskapsliknande förhållanden levande persons skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster samt skattefria inkomster. Om de månatliga inkomsterna varierar, beaktas som månadsinkomst den genomsnittliga månadsinkomsten under det föregående året. Som skattepliktiga inkomster beaktas också motsvarande skattepliktiga inkomster som har fastställts vid den senast verkställda beskattningen, höjda med de procenttal som skattestyrelsen årligen fastställer i sina beslut om beräkningsgrunderna för förskottsuppbörden. I paragrafens 2 mom. föreskrivs om beaktande av inkomst av skog, i 3 mom. om vissa förmåner, understöd och stöd som inte ska beaktas som inkomster, samt i 4 mom. om de avdrag från inkomsterna som ska beaktas.

I 11 § i klientavgiftslagen föreskrivs om efterskänkande och nedsättning av avgift. Enligt paragrafen ska en avgift som fastställts för socialvårdsservice efterskänkas eller nedsättas till den del förutsättningarna för personens eller familjens försörjning eller förverkligandet av personens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut. Efterskänkande eller nedsättning av avgiften för dagvård är den primära åtgärden i förhållande till utkomststödet. Enligt uppgift från Kommunförbundet är det ytterst sällan en nedsättning av avgiften efter behovsprövning görs i kommunerna.

I förordningen om klientavgifter inom social- och hälsovården (912/1992), nedan klientavgiftsförordningen, föreskrivs om uttagande av avgift för frånvarotid. Enligt 32 § i förordningen tas den månadsavgift som avses i 7 a § i klientavgiftslagen ut för den tid ett barn tillfälligt är frånvarande. Om ett barn på grund av sin sjukdom är borta från dagvården en längre tid än tio dagar under en kalendermånad, tas med avvikelse från detta i avgift ut hälften av den månadsavgift som anges i 7 a § i klientavgiftslagen. När frånvaro som beror på sjukdom pågår en hel kalendermånad tas ingen avgift ut. Avgift får inte heller tas ut för de dagar då barnet är borta från dagvården på det sätt som avses i 11 a § 8 mom. i lagen om småbarnspedagogik under de avsnitt av faderskapspenningensperioden som avses i 9 kap. 7 § i sjukförsäkringslagen. Är barnet av någon annan orsak borta från dagvården hela kalendermånaden, tas i avgift ut hälften av månadsavgiften. I paragrafen föreskrivs dessutom att när det för barndagvården tas ut avgift för tillfällig frånvaro, tas ingen avgift ut för annan socialservice som ordnas med anledning av den tillfälliga frånvaron. I 31 § i klientavgiftsförordningen föreskrivs om justering av avgifter som fastställs enligt betalningsförmågan.

Fastställande av klientavgift för småbarnspedagogisk halvdags- och deltidsverksamhet

Enligt 7 a § 7 mom. i klientavgiftslagen ska för dagvård under en del av dagen eller en del av tiden tas ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för heldagsvård, och kommunen bestämmer grunderna för avgiften kommunvis. I en stor del av kommunerna har det för småbarnspedagogisk halvdagsverksamhet, dvs. högst fem timmar småbarnspedagogisk verksamhet per dag, tagits ut en klientavgift som motsvarar 60 procent av avgiften för småbarnspedagogisk heldagsverksamhet. Avgiften för heldagsverksamhet har i allmänhet tagits ut

för en tid som överskrider sju timmar per dag. Timgränsen för deltidavgift grundar sig på dagvårdsförordningen, enligt vilken vården för ett barn i halvdagsvård får fortgå högst fem timmar. Kommunernas praxis vid fastställandet av klientavgifterna för småbarnspedagogisk deltidverksamhet, t.ex. småbarnspedagogisk verksamhet tre dagar i veckan, eller för dygnetruntvård har varierat. Alla kommuner har emellertid inte fastställt separata grunder för avgifterna för deltidsvård eller dygnetruntvård. Fastställandet av avgifterna för småbarnspedagogisk deltidverksamhet och dygnetruntvård påverkas t.ex. av hur frånvarodagar kompenseras vid bestämmandet av avgiften.

Vid sidan av kommunal småbarnspedagogisk verksamhet tillhandahåller även privata serviceproducenter småbarnspedagogiska tjänster. Klientavgiftslagen reglerar inte klientavgifterna inom den privata småbarnspedagogiska verksamheten, utan serviceproducenten och vårdnadshavarna kommer överens om dem genom avtal. Vårdnadshavarna kan av Folkpensionsanstalten ansöka om stöd för privat vård enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn.

Statistiska uppgifter om småbarnspedagogisk verksamhet

De statistiska uppgifterna om den småbarnspedagogiska verksamheten grundar sig på statistikrapporten, Barndagvård 2013, från Institutet för hälsa och välfärd. År 2013 omfattade den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten och stödet för privat vård sammanlagt 229 000 barn i Finland. Majoriteten av barnen, 74 procent, deltog i den småbarnspedagogiska verksamheten på kommunala daghem. Andelen barn som deltog i den småbarnspedagogiska verksamheten i familjedagvård var ca 15 procent och andelen barn som vårdades med stödet för privat vård var ca 8 procent. Under de senaste tio åren har familjedagvårdens andel minskat stadigt.

Skillnaderna mellan åldersgrupperna när det gäller deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet är stora. Barn under 1 år sköts i regel hemma, och andelen inom den småbarnspedagogiska verksamheten var något under en procent år 2013. År 2013 var andelen ettåringar inom den småbarnspedagogiska verksamheten ca 29 procent, tvååringar ca 52 procent och treåringar ca 68 procent, fyraåringar ca 74 procent och femåringar ca 78 procent. I förskoleundervisningen deltar nästan alla sexåringar, dvs. ca 98 procent av alla sexåringar. Av sexåringarna i förskoleåldern deltog ca 71 procent även i småbarnspedagogisk verksamhet.

År 2013 deltog 92 procent av barnen inom den småbarnspedagogiska verksamheten, dvs. ca 211 541 barn, i kommunal småbarnspedagogisk verksamhet. I detta ingår kommunernas egna daghem, familjedagvården och gruppfamiljedagvården samt den småbarnspedagogiska verksamhet som kommunen skaffar som köpta tjänster hos privata serviceproducenter. Antalet barn som deltar i den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten har stigit sedan mitten av 2000-talet, år 2005 var antalet ca 186 050. Av de barn som deltog i den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten år 2013 var ca 80 procent på daghem och 16 procent i familjedagvård. Antalet barn i familjedagvård har halverats jämfört med 1997.

Andelen barn som vårdats med stödet för privat vård utgör ca 8 procent av alla barn inom den småbarnspedagogiska verksamheten. År 2013 vårdades ca 17 440 barn med stödet för privat vård. Antalet barn som vårdades med stödet för privat vård sjönk med nästan 3 procent från 2012.

Av de barn som deltog i den småbarnspedagogiska verksamheten 2013 deltog ca 79 procent i småbarnspedagogisk heldagsverksamhet och 21 procent i småbarnspedagogisk halvdagsverksamhet. Antalet barn som deltagit i småbarnspedagogisk heldagsverksamhet har stigit med ca 11 procent från 2000. Jämfört med 2012 sjönk antalet barn som deltog i småbarnspedagogisk

heldagsverksamhet något, men i motsvarande mån steg antalet barn som deltog i småbarnspedagogisk halvdagsverksamhet något.

Enligt rapporten från Institutet för hälsa och välfärd, Barndagvård 2013 – Delrapport om kommunenkäten, deltar ca 80 procent av barnen inom den småbarnspedagogiska heldagsverksamheten regelbundet fem dagar per vecka i verksamheten. Av barnen inom den småbarnspedagogiska halvdagsverksamheten deltar ca 62 procent regelbundet i verksamhet. Av barnen inom den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten fick ca 7 procent dvs. ca 14 300 barn dygnetruntvård år 2013. I delrapporten om kommunenkäten avses med dygnetruntvård barndagvård som ordnas på kvällen och natten mellan kl. 17.30 och 05.30 samt vård på veckoslut och helger.

Uppgifterna ovan grundar sig på statistiska uppgifter från 2013. Statistikcentralen har publicerat de statistiska uppgifterna för 2014, men eftersom de ekonomiska konsekvenserna av denna regeringsproposition grundar sig på de statistiska uppgifterna för 2013 har de statistiska uppgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten för 2013 presenterats i detta statistikavsnitt. Enligt de statistiska uppgifterna för 2014 deltog 212 690 barn i den småbarnspedagogiska verksamheten i slutet av året och antalet steg med 0,5 procent jämfört med det föregående året.

Barnfamiljer och klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten

Enligt Statistikcentralens familjestatistik fanns det sammanlagt 574 000 barnfamiljer i Finland i slutet av 2014. Av alla familjer är andelen barnfamiljer 39 procent. Andelen barnfamiljer med en vårdnadshavare är ca 21 procent och andelen med två vårdnadshavare 79 procent. Till barnfamiljer räknas familjer med minst ett barn under 18 år.

Barnfamiljerna har i genomsnitt 1,8 barn. Andelen familjer med ett barn är 43,2 procent, med två barn 38,4 procent, med tre barn 13,3 procent och med fyra eller fler barn 5,1 procent.

Cirka hälften av barnfamiljerna har åtminstone ett barn under 7 år. År 2014 fanns det sammanlagt 289 130 barnfamiljer med barn under 7 år. Av dessa familjer har 62,4 procent ett barn under 7 år, medan 31,4 procent av dessa familjer har två barn under 7 år och 6,2 procent tre eller fler barn under 7 år.

Enligt Statistikcentralens inkomstfördelningsstatistik betalade finländska barnfamiljer i genomsnitt (median) 1 660 euro per år i klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten år 2013. Hushållen med en vårdnadshavare betalade i genomsnitt mindre än 500 euro i avgifter per år. Inkomstnivån för ensamförsörjare är lägre än för hushåll med två vårdnadshavare, och därför är även klientavgifterna i genomsnitt lägre. Familjer med två vårdnadshavare och två barn betalade i genomsnitt 3 000 euro per år i klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten. Avgiftsbeloppet varierar enligt familjens inkomster och som högst kan klientavgifterna för två syskon uppgå till 6 061 euro per år, om båda barnen deltar i småbarnspedagogisk heldagsverksamhet, familjens inkomster överskrider inkomstgränsen för den högsta avgiften och avgiften tas ut för 11 månader per år.

Vid granskning av hushållens inkomstuppgifter används begreppet inkomstdecil. Där indelas befolkningen och hushållen utifrån inkomsterna i tio lika stora decilgrupper och varje inkomstdecil motsvarar 10 procent av befolkningen. Till den första decilen hör den tiondel som har de lägsta inkomsterna och till den sista decilen den tiondel som har de högsta inkomsterna.

RP 60/2016 rd

Inkomstdecil	Bruttoinkomster per år
I (10 % med de lägsta inkomsterna)	14 158 €
II	22 248 €
III	29 573 €
IV	37 218 €
V	43 378 €
VI	50 770 €
VII	57 936 €
VIII	68 164 €
IX	81 007 €
X (10 % med de högsta inkomsterna)	128 445 €

Den första inkomstdecilen dvs. de hushåll som hör till de 10 procent som har de lägsta inkomsterna underskrider inkomstgränserna för klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten, varvid klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten inte tas ut hos dessa familjer. De klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten som de barnfamiljer som hör till den andra inkomstdecilen betalar är enligt inkomstfördelningsstatistiken i genomsnitt något under 500 euro per år och de familjer som hör till den tredje inkomstdecilen betalar i genomsnitt något under 1 000 euro per år. Klientavgifterna för barnfamiljer som hör till den fjärde och femte inkomstdecilen är i genomsnitt ca 1 500 euro per år. De barnfamiljer som hör till inkomstdecilerna 6—10 betalar i genomsnitt 2 000—2 600 euro per år i klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten. När alla barnfamiljer och inkomstdeciler beaktas betalar familjerna i genomsnitt något över 1 500 euro per år för småbarnspedagogisk heldagsvård för ett barn, och för två barn i genomsnitt något under 3 000 euro enligt inkomstfördelningsstatistiken.

I genomsnitt 3 procent av barnfamiljernas disponibla inkomster går till klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten, med undantag av familjerna med de allra lägsta inkomsterna. Inkomsterna för de barnfamiljer som hör till den första inkomstdecilen, dvs. de 10 procent som har de lägsta inkomsterna, underskrider inkomstgränserna, så av dem tas inga klientavgifter ut. När det gäller de barnfamiljer som hör till den andra inkomstdecilen går i genomsnitt 0,8 procent av de disponibla inkomsterna till klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten och när det gäller de barnfamiljer som hör till den tredje inkomstdecilen i genomsnitt 2,4 procent av inkomsterna. När det gäller barnfamiljer som hör till inkomstdecilerna 4—9 går i genomsnitt 3,3—3,9 procent av inkomsterna till klientavgifterna. För de barnfamiljer som hör till de 10 procent som har de högsta inkomsterna går i genomsnitt 2 procent av de disponibla inkomsterna till klientavgifterna.

RP 60/2016 rd

När man granskar alla barnfamiljer och inkomstdeciler går i genomsnitt 5,8 procent av familjens disponibla inkomster till småbarnspedagogisk heldagsverksamhet för två barn. Om båda barnen deltar i småbarnspedagogisk deltidsverksamhet går i genomsnitt ca 3,1 procent av inkomsterna till avgifterna. I familjer där ett barn deltar i småbarnspedagogisk heldagsverksamhet går i genomsnitt 2,9 procent av familjens disponibla inkomster till klientavgifterna.

Utnyttjandet av de kommunala småbarnspedagogiska tjänsterna varierar mellan olika inkomstdeciler. Enligt inkomstfördelningsstatistiken deltar över 60 procent av de barn som hör till inkomstdecilerna 5—9 och som är i rätt ålder för småbarnspedagogisk verksamhet i kommunal småbarnspedagogisk verksamhet. På motsvarande sätt, när det gäller de barn som är i rätt ålder för småbarnspedagogisk verksamhet och som hör till första och andra inkomstdecilerna, som omfattar dem med låga inkomster, deltar ca 37 procent i kommunal småbarnspedagogisk verksamhet. När det gäller den tredje och fjärde inkomstdecilen deltar ca 50 procent av de barn som är i rätt ålder för småbarnspedagogisk verksamhet i kommunal småbarnspedagogisk verksamhet. Flest hushåll med barn i rätt ålder för småbarnspedagogisk verksamhet finns inom inkomstdecilerna 3—7 och minst inom decilerna 1 och 10. Av barnen inom den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten deltar största delen, 67 procent, av barnen i småbarnspedagogisk heltidsverksamhet hela året. En fjärdedel, 25 procent, av barnen deltar under ett helt år endast i småbarnspedagogisk deltidsverksamhet och 8 procent i både småbarnspedagogisk heltidsverksamhet och deltidsverksamhet under ett år.

Enligt rapporten från Institutet för hälsa och välfärd, Barndagvård 2013 – Delrapport om kommunenkäten, togs den högsta klientavgiften ut för 25 procent av de barn som deltog i den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten år 2013. Av de barn som deltog i den småbarnspedagogiska verksamheten togs ingen avgift ut för 16 procent.

Kostnaderna samt inkomsterna av klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten

Kostnaderna enligt statsandelssystemet för den småbarnspedagogiska verksamheten uppgick för den kommunala daghemsverksamhetens och familjedagvårdens del till ca 2,4 miljarder euro år 2013 i Fastlandsfinland. Kostnaderna för den småbarnspedagogiska verksamheten har stigit med ca 9 procent från år 2011 till år 2013 och med ca 3 procent från år 2012 till år 2013. Av kostnaderna utgör den kommunala daghemsverksamhetens andel ca 83 procent. Kostnaderna för kommunal daghemsverksamhet har stigit med ca 13 procent från år 2011 till år 2013, medan kostnaderna för kommunal familjedagvård under motsvarande tid har sjunkit med ca 8 procent. De genomsnittliga årliga kostnaderna för småbarnspedagogisk heltids- och deltidsverksamhet för ett barn under 3 år är uppskattningsvis 17 400 euro. De genomsnittliga årliga kostnaderna för ett barn som fyllt 3 år är i fråga om småbarnspedagogisk heltidsverksamhet uppskattningsvis 11 100 euro och i fråga om deltidsverksamhet 5 700 euro. Kostnaderna varierar mellan kommunerna.

Kostnaderna för sådan lekverksamhet och öppen småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av kommunen ingår inte i dessa kostnadsuppgifter. Lekverksamhet och öppen småbarnspedagogisk verksamhet är i regel avgiftsfria.

Kommunerna och samkommunerna i Fastlandsfinland fick sammanlagt ca 334 miljoner euro i inkomster av klientavgifter för småbarnspedagogisk verksamhet år 2013. Inkomsterna från avgifterna har ökat med ca 6 procent från 2011, men under samma tid har även kostnaderna för kommunal småbarnspedagogisk verksamhet stigit. Inkomsterna från klientavgifterna täckte ca 14 procent av kostnaderna för daghemsvård och familjedagvård år 2013.

2.2 Lagstiftningen i EU och i de andra nordiska länderna

2.2.1 Klientavgifterna för småbarnspedagogisk verksamhet i europeiska länder

Uppgifterna baserar sig på Europeiska kommissionens publikation *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe 2014* som sammanställts och utarbetats av Eurydice och Eurostat. Rapporten innehåller såväl statistiska som kvalitativa uppgifter om systemen för småbarnspedagogisk verksamhet i olika länder. Rapporten omfattar 32 länder och 37 utbildningssystem.

Enligt rapporten är förmånlighet (affordability) när det gäller småbarnspedagogiska tjänster en viktig faktor som hör samman med tillgången till tjänsterna. Detta gäller framför allt de barn som har störst behov av tjänsterna, ofta t.ex. barnen i familjer med låga inkomster. Av denna anledning tillhandahåller största delen av länderna i Europa minst ett år avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet innan läroplikten börjar. I ungefär hälften av länderna i Europa är den småbarnspedagogiska verksamheten avgiftsfri för barn som fyllt 3 år tills läroplikten börjar. Den verksamhet som ordnas för barn under 3 år är däremot i regel avgiftsbelagd och avgifterna varierar avsevärt mellan länderna.

Avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet tillhandahålls t.ex. i Belgien för 2,5 år gamla barn. Barn som fyllt 3 år har rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet förutom i Belgien även i Spanien, Frankrike, Luxemburg, Ungern, Portugal och Storbritannien. På Malta har barn som är 2 år och 9 månader gamla rätt att delta i avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet. På Irland får barnen däremot vid en ålder av 3 år och 9 månader rätt att delta i avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet. I vissa länder är den småbarnspedagogiska verksamheten avgiftsfri, men barnen har inte rätt till en plats och det finns inte tillräckligt med platser. Så här är det t.ex. i Lettland, Litauen och Rumänien.

Den avgiftsfria småbarnspedagogiska verksamhetens längd varierar avsevärt mellan olika länder. Flera länder erbjuder avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet endast en begränsad tid. Till exempel i Sverige, Irland, Förenade kungariket, en del av kantonerna i Schweiz och en del av delstaterna i Österrike ordnas det avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar mindre än 20 timmar per vecka, medan det t.ex. i Tjeckien, Grekland, Italien, Lettland, Litauen, Ungern, Rumänien och Slovenien ordnas avgiftsfri småbarnspedagogisk heldagsverksamhet.

När den småbarnspedagogiska verksamheten är avgiftsfri tas det dock i allmänhet ut en avgift för måltider. Enligt rapporten är Finland det enda land där även måltid ingår i en avgiftsfri förskoleundervisning.

I Danmark, Norge, Island, Estland, Kroatien, Slovenien, Turkiet och i största delen av Tysklands delstater är den småbarnspedagogiska verksamheten avgiftsbelagd och ingen avgiftsfri period ingår i den. I länderna kan man dock bevilja lättnader i avgifter eller avgiftsbefrielse t.ex. för familjer med låga inkomster. Länderna kan också bevilja skattelättnader, stöd eller vouchrar för att täcka klientavgifterna. Familjens inkomster beaktas som en faktor som sänker avgifterna i 25 länder i Europa. I vissa länder beviljas barn i de familjer som har det sämst ställt avgiftsfria måltider. Det näst vanligaste kriteriet för att bevilja nedsättning av klientavgifter är antalet barn. I vissa länder inverkar även barnens ålder på klientavgiftens belopp. Då är den avgift som tas ut för det yngsta barnet högre, eftersom personalkostnaderna är högre för yngre barn. När avgifterna bestäms förekommer det också att regionala faktorer beaktas, varvid de som bor i området beviljas nedsättning av avgifterna. Även studerande och företagare beviljas lättnader i avgifterna.

RP 60/2016 rd

I alla länder i Europa beviljas familjerna ekonomiskt stöd, t.ex. barnbidrag, och stödet är inte bundet till deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet. Vissa stödformer är dock bundna till deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet och på detta sätt strävar regeringarna efter att främja att barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet. Den vanligaste ekonomiska stödformen för att täcka klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten i Europa är skatteavdrag, trots att skatteavdrag inte gynnar familjerna med de allra lägsta inkomsterna. I Norge, Tyskland, Österrike, Portugal, Slovakien, England och på Malta beviljas det skatteavdrag för klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten. Även i Belgien, Frankrike, Italien och i de flesta av kantonerna i Schweiz beviljas skattelättnader för klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas innan den avgiftsfria småbarnspedagogiska verksamheten börjar. I vissa länder beviljas det skatteavdrag endast för småbarnspedagogisk verksamhet för barn som fyllt 3 år och i vissa länder beviljas avdrag för småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av en privat aktör.

Enligt rapporten är det endast i få länder som det betalas ekonomiskt stöd till familjerna för att barnet deltar i småbarnspedagogisk verksamhet. Sådant stöd betalas i Grekland, Frankrike och i vissa av Spaniens autonoma regioner. Det stöd för privat vård som betalas i Finland kan betraktas som sådant stöd. I några länder i Europa erbjuds familjerna vouchrar för att täcka kostnaderna för småbarnspedagogisk verksamhet.

Barn som är i behov av särskilt stöd beaktas i avgifterna och familjerna beviljas ekonomiskt stöd i den Flamländska regionen i Belgien, Bulgarien, Slovakien, Ungern, Portugal och Liechtenstein.

I de flesta länder i Europa regleras klientavgifterna, och bestämmelserna gäller offentlig småbarnspedagogisk verksamhet. Klientavgifterna för småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas av en privat aktör regleras mer sällan.

Klientavgifterna gäller framför allt småbarnspedagogisk verksamhet för yngre barn och bestämmandet av avgifterna varierar betydligt mellan olika länder. Vanligtvis fastställs ett högsta belopp för avgifterna. I vissa länder bestäms avgiften antingen som en andel av kostnaderna för den småbarnspedagogiska verksamheten eller som en andel av minimiinkomsten eller av familjens inkomster. Till exempel i Estland får klientavgiften för ett barn inte överskrida 20 procent av minimilönen och i Ungern får klientavgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten och för måltiderna inte överskrida 25 procent av familjens nettoinkomster per familjemedlem.

De lägsta månadsavgifterna inom daghemsverksamheten för barn under 3 år finns i Östeuropa. Till exempel i Lettland, Litauen och Rumänien är den småbarnspedagogiska verksamheten avgiftsfri, men föräldrarna betalar måltiderna. I dessa länder är tillgången på service dock inte tillräcklig.

Enligt rapporten är tillgången på småbarnspedagogiska tjänster i de nordiska länderna tryggad och klientavgifterna är förmånliga. Till och med mycket små barn, 6 månader–1 år gamla, har rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet i de nordiska länderna med undantag av Island. På Island börjar barnen i regel omfattas av den småbarnspedagogiska verksamheten i 2-års ålder.

Klientavgifterna för de yngsta barnen är högst i länder där servicen huvudsakligen tillhandahålls av privata aktörer. Till exempel på Irland och i Storbritannien stöds småbarnspedagogiska tjänster för barn under 3 år inte med offentliga medel med undantag av barnen i de allra mest utsatta familjerna. Månadsavgiften för ett barn under 3 år som är i heldagsvård i England kan uppgå till 926 pund dvs. 1 170 euro.

Enligt Eurostats statistik täcker klientavgifterna i EU-medlemsstaterna i genomsnitt 14,4 procent av kostnaderna för den småbarnspedagogiska verksamheten för 3-åringar och äldre barn under läropliktsålder. I vissa länder, såsom Tyskland, Spanien, Cypern, Österrike, Polen, Slovenien och Island, uppgick klientavgifternas andel till mer än 20 procent av kostnaderna. Klientavgifternas andel i Belgien, Estland, Irland, Kroatien, Lettland, Luxemburg och Rumänien är på motsvarande sätt 4 procent av kostnaderna.

2.2.2 Klientavgifter i Sverige

Bestämmelser om den helhet som gäller den småbarnspedagogiska verksamheten finns i skollagen. Den finländska daghemsverksamheten motsvaras av termen "förskola" och familjedagvården av termen "pedagogisk omsorg". Termen "förskoleverksamhet" används när den småbarnspedagogiska verksamheten beskrivs allmänt i Sverige.

I Sverige har man sedan 2003 erbjudit barn i åldern 4—5 år gratis förskola 525 timmar om året, dvs. 15 timmar i veckan. År 2010 utsträcktes denna rätt också till treåringar. I övrigt är förskoleverksamheten avgiftsbelagd. Enligt 16 § i skollagen får en kommun ta ut avgift för förskoleverksamhet. Avgifterna ska vara skäliga. Från och med höstterminen det år barnet fyller tre år får avgiften avse bara den del av verksamheten som överstiger 525 timmar om året, dvs. ca 3 timmar per dag under läsåret. De 525 timmarna motsvarar ca en fjärdedel av en heldagsplats. Ett barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd tas den oberoende av barnets ålder ut en avgift bara för den tid som överstiger 15 timmar i veckan.

Barn, vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga för vård av annat barn, ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst 3 timmar per dag eller 15 timmar i veckan. För denna verksamhet kan kommunen ta ut en avgift enligt 16 § i skollagen.

Vid ingången av 2002 infördes ett avgiftstak. Före det var det möjligt för kommunerna att bestämma klientavgifterna självständigt. Det är frivilligt för kommunerna att tillämpa den högsta avgiften, men om kommunen bestämmer sig för att införa avgiftstaket, får kommunen ekonomiskt stöd av staten. År 2003 tillämpade alla kommuner i Sverige avgiftstaket och detta ledde till att skillnaderna i avgifterna mellan olika kommuner och familjer till stor del jämnades ut. Skillnaden i avgifter mellan olika familjer kunde vara så stor som 50 000 kronor (ca 5 448 euro) per år. Bakom avgiftstaket låg också målet att minska de s.k. marginaleffekterna. Om klientavgiften är beroende av familjens inkomster eller barnets vårdtid, leder ökade inkomster hos föräldrarna till att klientavgiften höjs och detta sporrar således inte till att förlänga arbetstiden. Familjernas inkomstnivå har stigit och hos 62 procent av familjerna överstiger inkomsterna den i avgiftstaket fastställda högsta inkomsten på 42 000 kronor.

Bestämmelser om avgiftstaket finns i förordningen om statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Enligt förordningen kan en kommun få statsbidrag, om avgiften för förskoleverksamheten är högst 3 procent av hushållets avgiftsgrundande inkomst per månad för det första barnet. Det första barnet är enligt förordningen familjens yngsta barn, dvs. den högsta avgiften tas alltid ut för det yngsta barnet. Avgiften för det andra barnet får vara högst 2 procent av de hushållets avgiftsgrundande inkomst och avgiften för det tredje barnet högst 1 procent av inkomsten. Den högsta avgift som tas ut, den s.k. maxtaxan eller avgiftstaket, grundar sig på inkomsttaket.

Sedan 2004 har den högsta inkomst utifrån vilken avgiften bestäms varit 42 000 kronor per månad (ca 4 467 euro). Sedan juli 2015 är avgiftstaket bundet till index, så beloppet för den högsta avgiften stiger varje år. Sedan juli 2015 är den högsta inkomsten 42 890 kronor (ca 4 562 euro) och avgiftstaket för det yngsta barnet 1 287 kronor (ca 137 euro), för det andra barnet är avgiften högst 858 kronor (ca 91 euro) och för det tredje barnet 429 kronor (ca

45 euro). Från och med det fjärde barnet tas ingen avgift ut. Som inkomst beaktas bruttointkomster och andra skattepliktiga inkomster samt överskott som hänför sig till näringsverksamhet enligt inkomstskattelagen under bidragsåret.

De kommuner som tillämpar avgiftstaket får inte överskrida den högsta avgiften, men i övrigt kan kommunerna besluta om avgifterna. Kommunerna kan t.ex. bestämma att vårdtiden inverkar på avgiften och tillämpa deltidavgifter eller timtaxa eller erbjuda helt avgiftsfri förskoleverksamhet.

Enligt en utredning som gjordes 2012 tar nästan 60 procent av kommunerna ut samma avgift för verksamheten oberoende av vårdtiden. Cirka en fjärdedel av kommunerna hade två tidsintervall och några kommuner tillämpade timtaxa. För det mesta tas avgiften ut för tolv månader. Nio kommuner uppgav att avgift endast tas ut för elva månader och i två kommuner var verksamheten helt avgiftsfri.

Avgiftsfri förskoleverksamhet ordnas i regel för en tid som kommunen bestämmer, och föräldrarna kan inte välja vilken tid barnet deltar i verksamheten. Verksamhetstiderna för avgiftsfri förskola är t.ex. antingen mellan klockan 9 och 12 fem dagar per vecka eller mellan klockan 12 och 17 tre dagar per vecka.

Kommunerna kan bevilja nedsättning av avgifterna, t.ex. för barn till arbetslösa eller föräldralediga eller om barnet på grund av sjukdom är frånvarande från förskolan. Även för barn i behov av särskilt stöd kan det beviljas nedsättningar av klientavgifterna utöver det att de är berättigade till 15 timmar avgiftsfri verksamhet per vecka.

Enligt skollagen ska kommunen erbjuda barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga 15 timmar förskola i veckan. Enligt den utredning som Skolverket, som lyder under utbildningsdepartementet, gjort erbjuder största delen av kommunerna förskola som omfattar det antal timmar som förutsätts i lagen och barnen har inte möjlighet att delta i verksamheten en längre tid än så. Längre vistelsetider i förskola för barn vars föräldrar är arbetslösa erbjuds i 44 kommuner och för barn vars föräldrar är föräldralediga i 30 kommuner, och trenden har varit växande. I dessa kommuner kan barnen delta i verksamheten allt från 20 timmar till en hel dag.

För pedagogisk omsorg som bedrivs i kommunal regi tas det ut samma avgifter som för förskoleverksamhet. Även vårdtidens inverkan på avgiften motsvarar den praxis som tillämpas på förskolor och avgift tas i allmänhet ut för tolv månader.

Andelen privat verksamhet har ökat inom förskoleverksamheten i Sverige. Enligt Skolverkets kartläggning omfattades nästan 20 procent av barnen i förskola år 2012 av verksamhet i enskild regi. I 82 procent av kommunerna fanns det förskolor i enskild regi och i 39 procent av kommunerna pedagogisk omsorg i enskild regi.

Bestämmelserna om ett avgiftstak gäller också verksamhet i enskild regi. Bestämmandet av avgifterna kan dock avvika från motsvarande avgifter för kommunal verksamhet, med undantag av den högsta avgiften. I de flesta kommuner iakttar man även i förskolor som bedrivs i enskild regi samma principer för bestämmande av avgifter som i kommunal verksamhet.

2.2.3 Klientavgifter i Norge

I Norge föreskrivs det om småbarnspedagogisk verksamhet i lagen om daghem (Lov om barnehager). Kommunen ska erbjuda en plats i ett daghem till alla de barn i kommunen som är under skolåldern. I det norska systemet för småbarnspedagogisk verksamhet finns det inte nå-

RP 60/2016 rd

gon separat period för förskoleundervisningen, utan barnen är i daghem och börjar sedan skolan vid sex års ålder. I fråga om klientavgifter finns det i lagens 15 § ett bemyndigande om att kungen kan utfärda närmare bestämmelser om föräldrarnas avgifter, sänkta avgifter för syskon och högsta avgift. Bestämmelser om avgifterna utfärdas genom förordning (Forskrift om foreldrebetaling i barnehager).

Enligt 1 § i förordningen får avgiften inte överskrida gränsen för den högsta avgiften. Gränsen fastställs årligen av Stortinget i samband med budgeten. Den högsta avgiften fastställs för verksamhet som ordnas minst 41 timmar per vecka. Utöver detta kan avgift tas ut för måltider. De flesta enheter tar ut avgift för måltider. Avgiften för måltider var i genomsnitt 248 norska kronor (ca 29 euro) per månad år 2014.

Enligt 2 § i förordningen ska en lägre avgift bestämmas för en deltidsplats än för en heldagsplats, som omfattar verksamhet i minst 41 timmar per vecka. I 3 § i förordningen föreskrivs om nedsatta avgifter för syskon. Avgiften för det andra barnet är 30 procent lägre än den högsta avgiften och avgifterna för de tredje och fjärde barnen är 50 procent av den högsta avgiften. Sänkta avgifter för syskon ska beviljas även om barnen är i olika enheter.

I 4 § i förordningen föreskrivs om möjligheten att i vissa fall bestämma en avgift som är högre än den högsta avgiften. En högre avgift kan komma i fråga för att undvika att kvaliteten på enhets verksamhet försämras eller på grund av en enhets ekonomiska svårigheter. I dessa fall måste enhetens familjeråd godkänna den höjda avgiften.

Norges nuvarande regering vill främja att barn i familjer med låga inkomster deltar i småbarnspedagogisk verksamhet. Detta betraktas som ett sätt att minska barnfattigdomen. Sedan maj 2015 är den högsta avgiften för ett barn högst sex procent av hushållets inkomster, dock högst 2 580 norska kronor (ca 308 euro) per månad. Regeringen uppmuntrar kommunerna att fastställa en högsta avgift som är lägre än sex procent av familjens inkomster. Kommunerna ska ha anvisningar om nedsättning av avgift eller befrielse från avgift för familjer med låga inkomster.

I syfte att främja deltagandet när det gäller barn i familjer med låga inkomster har det i budgeten för 2015 dessutom reserverats ett anslag som gör det möjligt för barn i åldern 4–5 år i familjer vars årsinkomst är under 405 000 norska kronor (48 496 euro) att delta i avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet 20 timmar per vecka. Denna reform trädde i kraft den 1 augusti 2015.

2.2.4 Klientavgifter i Danmark

Bestämmelser om dagvård och om klientavgifter som tas ut för dagvården finns i dagvårdslagen (Dagtilbudsloven) och i förordningen Bekendtgørelse om dagtilbud.

Alla barn har rätt till dagvård fram till skolstarten. Rättigheten gäller alla barn som är över 26 veckor gamla, dvs. ca 6,5 månader. Kommunen ansvarar för verksamheten, som tillhandahålls på daghem eller i familjedagvård.

I Danmark finansieras kostnaderna för kommunala daghemsplatser med ekonomiskt stöd som den lokala myndigheten beviljar dagvårdsenheter och med de klientavgifter som föräldrarna betalar. Enligt 32 § i dagvårdslagen får föräldrarnas betalningsandel uppgå till högst 25 procent av enhetens driftskostnader och kommunens betalningsandel till minst 75 procent av kostnaderna. Kommunens stöd betalas direkt till dagvårdsenheterna, inte till föräldrarna. Nivån på det stöd kommunen betalar fastställs årligen, men de lokala myndigheterna har rätt att ändra stödnivån under året.

RP 60/2016 rd

För syskon beviljas det nedsättning av barnvårdsavgiften. Denna är för varje syskon 50 procent av avgiften för det första barnet. Till familjer med låga inkomster kan det betalas extra ekonomiskt stöd för att sänka klientavgifterna. Ensamförsörjare kan få det extra ekonomiska stödet förhöjt.

Barn som är i behov av särskilt stöd för sin psykiska eller fysiska utveckling eller i behov av sociopedagogiskt stöd och som är i dagvård på grund av behovet av stöd, beviljas ekonomiskt stöd av terapeutiska orsaker.

Inom den privata dagvården behöver man inte iaktta ovannämnda procentandelar för att täcka kostnaderna. Kommunen kan bevilja privata producenter av dagvård ekonomiskt stöd för drifts- och byggnadskostnader. Stödet betalas till producenten, inte till föräldrarna. Enheterna bestämmer självständigt klientavgifterna och den högsta avgiften har inte reglerats.

2.3 Bedömning av nuläget

Samtidigt som lagstiftningen om småbarnspedagogisk verksamhet och dagvårdstjänster bereddes, överfördes förvaltningen och styrningen vid ingången av 2013 från social- och hälsovårdsministeriet till undervisnings- och kulturministeriet och till lagen om småbarnspedagogik fogades för klientavgifternas del en ny 13 §, där det hänvisas till klientavgiftslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, sådana de lyder den 1 januari 2013. Lösningen visar att den är av tillfällig karaktär och att det finns behov av särskilda bestämmelser om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Principen för bestämmande av klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten när det gäller månadsavgiften för daghemsvård och familjedagvård på heltid är fortfarande ändamålsenlig. Avgifterna grundar sig på familjens bruttoinkomster och i fråga om dem beaktas familjens storlek och den tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Månadsavgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet får uppgå till högst det enligt avgiftsprocenten angivna beloppet av de månadsinkomster som överskrider den lägsta inkomstgränsen. Denna avgiftsprocent bestäms enligt familjens storlek.

I klientavgiftslagen föreskrivs inte närmare om hur avgiften bestäms i fråga om dagvård under en del av dagen eller en del av tiden. Kommunen ska ta ut en avgift i relation till vårdtiden på de grunder kommunen bestämmer, om barnet är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård. Enligt lagen ska även avgiftsfri förskoleundervisning beaktas som en faktor som sänker klientavgiften. Att klientavgifterna för småbarnspedagogisk halvdags- eller deltidsverksamhet bestäms på de grunder varje enskild kommun bestämt har lett till att praxis varierar mycket från kommun till kommun och till betydande skillnader mellan kommunerna. I detta avseende är klienterna i ojämlig ställning i olika delar av landet.

Den småbarnspedagogiska verksamheten och det alternativa stöd som betalas för hemvård och privat vård av barn bildar en helhet. Storleken på stöden för små barn och klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten påverkar de val familjen gör. Vid sidan av lagstadgade stöd betalar kommunerna kommundillägg, som styr familjernas val och utnyttjandet av småbarnspedagogisk verksamhet. Deltagandet i småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på familjernas inkomstnivåer. Barn i familjer med högre inkomster deltar oftare i småbarnspedagogisk verksamhet än barn i familjer med låga inkomster.

Nuvarande avgiftssystem har kritiserats för att det inte sporrar till arbete. Incitamentsproblemet gäller särskilt familjer med låga inkomster och ensamförsörjarfamiljer. Inom systemet är man tvungen att betala den högsta avgift som tas ut även om ens inkomster är relativt låga.

Med bidragsfällor avses allmänt att man inte sporras att arbeta. Bidragsfällan kan vara en inkomstfälla, varvid man inte får någon nämndvärd ekonomisk fördel av att arbeta mer, eller en arbetslöshetsfälla, varvid arbete inte lönar sig ekonomiskt. I Statens ekonomiska forskningscentralens promemoria (Viitamäki 2015) konstateras det att problemen med arbetslöshetsfälla är särskilt stora när det gäller barnfamiljer med låga inkomster och de ekonomiska incitamenten för dem att ta emot arbete är mycket små. Till största delen beror detta på att det allmänna bostadsbidraget ökar med ökat antal barn, men i familjer med små barn försämras incitamenten för arbete hos familjer med små barn dessutom av dagvårdsavgifterna och stödet för hemvård av barn. Incitamenten för en ensamförsörjare med ett barn att ta emot arbete är mycket små, och av ekonomiska orsaker lönar det sig inte att börja förvärvsarbeta om inte månadslönen överstiger 2 600 euro.

Klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska inte utgöra ett hinder för att börja arbeta eller arbeta deltid. Småbarnspedagogisk verksamhet betraktas alltmer som barnets rätt, och alla barn ska ha jämlika möjligheter att delta i den och avgifterna ska inte utgöra ett hinder för barnets deltagande.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Ett syfte med propositionen är att inom förvaltningsområdet för undervisnings- och kulturverksamhet stifta en lag som reglerar klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom hänvisningen i 13 § i lagen om småbarnspedagogik till bestämmelserna om klientavgifter inom social- och hälsovården tryggades kontinuiteten i praxisen för klientavgifter i samband med byte av förvaltningsområde, utan att barnens och familjernas ställning påverkades. Genom den föreslagna lagen blir bytet av förvaltningsområde fullt genomförd vad gäller klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten och för förvaltningsområdet för undervisnings- och kulturministeriet tas det fram egna bestämmelser om klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten. Samtidigt föreslås det att bestämmelserna om avgifter för dagvård i klientavgiftslagen upphävs.

I propositionen föreslås inga ändringar av den grundläggande strukturen för det nuvarande avgiftssystemet inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det föreslås att avgifterna fortfarande ska bestämmas utifrån familjens storlek och inkomster samt den tid barnet enligt överenskommelse deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den högsta avgiften höjs och ändringar föreslås också i inkomstgränserna och procentandelarna för att den i regeringsprogrammet avtalade höjningen på 54 miljoner euro på årsnivå av inkomsterna från klientavgifter ska uppnås. Ett syfte med propositionen är också att minska de effekter klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten har i form av bidragsfälla särskilt i fråga om ensamförsörjarfamiljer och familjer med de lägsta inkomsterna.

3.2 De viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås det att det stiftas en lag om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten. I lagen föreslås bestämmelser om klientavgifter som tas ut för kommunal daghems- och familjedagvård. Kommunen kan fortfarande ta ut avgift även för t.ex. lekverksamhet och andra öppna småbarnspedagogiska tjänster samt för småbarnspedagogisk

RP 60/2016 rd

verksamhet som tillfälligt tillhandahålls. Propositionen grundar sig på gällande bestämmelser om klientavgifter i klientavgiftslagen och klientavgiftsförordningen.

Inga ändringar föreslås i fråga om grunderna för bestämmande av avgiften för småbarnspedagogisk verksamhet. Det föreslås att avgifterna fortfarande ska bestämmas utifrån familjens inkomster och storlek samt den tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Avgifterna ska fortfarande bestämmas tills vidare. Även de inkomster som ska beaktas som grund för bestämmandet av avgiften för småbarnspedagogisk verksamhet förblir oförändrade.

I propositionen föreslås det att termerna småbarnspedagogisk heltids- och deltidsvksamhet används i stället för småbarnspedagogisk heldags- och halvdagsverksamhet. Med småbarnspedagogisk heltidsverksamhet avses småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar minst 35 timmar per vecka. Med småbarnspedagogisk deltidsvksamhet avses småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar mindre än 35 timmar per vecka.

Månadsavgiften får enligt förslaget uppgå till högst det enligt avgiftsprocenten angivna beloppet av de månadsinkomster som överskrider den lägsta inkomstgränsen. Denna avgiftsprocent bestäms enligt familjens storlek. Den högsta avgiften höjs med 22 procent och också de avgifter som ligger under den nuvarande högsta avgiften höjs något för att regeringens mål att öka inkomsterna från klientavgifterna med 54 miljoner euro på årsnivå ska uppnås. Den högsta månadsavgift som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet är enligt förslaget 354 euro i stället för 290 euro. Den högsta avgift som tas ut stiger med 64 euro. För alla familjer som för närvarande betalar den högsta avgiften stiger avgiften inte till den nya högsta avgiften, eftersom avgiften bestäms enligt inkomsterna. I de familjer med fyra eller fler personer som för närvarande betalar den högsta avgiften stiger avgiften för det yngsta barnet med 30—60 euro beroende på familjens inkomster. I och med att inkomstgränserna höjs kan avgiften för de familjer med två eller tre personer som nu betalat den högsta avgiften på 290 euro sjunka eller stiga med 0–64 euro beroende på inkomsterna.

Det föreslås att de inkomstgränser som används vid bestämmandet av avgifterna ändras så att inkomstgränserna höjs oberoende av familjens storlek. Inkomstgränserna har i fråga om de minsta familjerna dvs. familjer med två eller tre personer dock höjts förhållandevis mer än i fråga om större familjer. Detta inverkar sänkande på avgifterna för de familjer med två eller tre personer som har låga inkomster och förbättrar incitamenten för att arbeta när det gäller dessa familjer. Ändringen gör att klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten blir mindre betungande särskilt för de ensamförsörjare med ett eller två barn som har låga inkomster samt förbättrar incitamenten för ensamförsörjare att ta emot arbete.

Det föreslås även att avgiftsprocenterna höjs för andra än familjer med två personer. Höjningen av avgiftsprocenten höjer även i viss mån klientavgifterna för de familjer som hittills har betalat en avgift som är lägre än den högsta avgiften. Höjningen av avgiftsprocenten inverkar så att avgiften i euro stiger minst för dem som betalat den lägsta avgiften och mer för dem som betalat nästan den högsta avgiften. I euro höjs avgiften mest för de familjer som för närvarande och även efter reformen på basis av sina inkomster betalar de den högsta avgiften. Då höjs avgiften för det yngsta barnet med 64 euro.

I fråga om de inkomster som ligger till grund för avgiften för småbarnspedagogisk verksamhet förelås inga ändringar. Som familjens inkomster ska fortfarande beaktas barnets, dess förälders eller någon annan vårdnadshavares samt en med föräldern eller vårdnadshavaren i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden levande persons skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster samt skattefria inkomster. Inga ändringar föreslås heller i fråga om de inkomster som inte ska beaktas vid bestämmandet av avgiften.

RP 60/2016 rd

Det föreslås att avgiften för det andra barnet ändras så att den alltid är högst 90 procent av avgiften för heltidsverksamhet för det första barnet. Den högsta avgiften för det andra barnet är på grund av den indexjustering som träder i kraft den 1 augusti 2016 och de ändringar som enligt propositionen görs i avgifterna högst 319 euro per månad. Avgiften för de följande barnen föreslås fortfarande vara 20 procent av avgiften för det yngsta barnet.

Det föreslås att månadsavgiften för småbarnspedagogisk deltidverksamhet ändras. Om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten högst 20 timmar per vecka, föreslås det att månadsavgiften får uppgå till högst 60 procent av den avgift för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet som bestäms enligt 5 §. Om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten minst 35 timmar per vecka, kan avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet tas ut som månadsavgift. Om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten mer än 20 timmar men mindre än 35 timmar, ska den avgift som kommunen tar ut stå i relation till vårdtiden. Kommunerna kan fortfarande använda klientavgifter i relation till vårdtiden (exempelvis enligt antalet timmar) inom ramen för den högsta avgiften.

Det föreslås att bestämmelserna om avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet s.k. avgiftsklass 0 förblir oförändrade. I och med indexjusteringen enligt gällande lag tas en avgift som är lägre än 27 euro inte ut från och med den 1 augusti 2016. Att slopa avgiftsklass 0 kan leda till att barnen i de familjer som har det ekonomiskt sämst ställt inte deltar i småbarnspedagogisk verksamhet.

I och med att den småbarnspedagogiska verksamheten överfördes till ett annat förvaltningsområde hör kostnaderna för den småbarnspedagogiska verksamheten i framtiden inom ramen för prisindexet för de offentliga utgifterna till undervisnings- och kulturverksamheten och klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten binds till prisindex för undervisningsverksamheten. Inkomstgränserna följer fortfarande det allmänna inkomstnivåindexet.

3.3 Alternativ

Enligt regeringsprogrammet ska ändamålsenligheten hos avgiftsklass 0 utredas. Till avgiftsklass 0 hör de familjer vars klientavgift för småbarnspedagogisk verksamhet inte tas ut, eftersom avgiften skulle vara mindre än 26 euro enligt gällande avgifter och de familjer vars inkomster underskrider de föreskrivna inkomstgränserna. Enligt den kommunenkät som Institutet för hälsa och välfärd gjort togs år 2013 ingen klientavgift ut för 16 procent av de barn som deltog i småbarnspedagogisk verksamhet.

Under beredningen utreddes ändamålsenligheten hos avgiftsklass 0 och det gjordes också kalkyler såväl över att helt slopa avgiftsklass 0 som över att ändra den nedre gränsen för avgiftsklass 0. Enligt uppgift från Kommunförbundet går kommunernas åsikter isär vad gäller frågan om att slopa avgiftsklass 0. En del anser att det skulle vara bra om en lägsta avgift togs ut hos alla. Då skulle servicen värdesättas mer anser kommunerna. En del av kommunerna anser däremot att det inte är ändamålsenligt att bestämma en lägsta avgift för alla, eftersom det leder till behov av att göra nedsättningar av avgiften efter behovsprövning och den lägsta avgiften skulle kunna öka behovet av utkomststöd. Utkomststödet är dock det ekonomiska stöd som beviljas i sista hand och i första hand bör klientavgifterna jämkas. Det är möjligt att en större del av avgifterna skulle bli föremål för indrivning. Enligt kommunernas bedömning beviljas nedsättningar av avgifter efter behovsprövning nuförtiden i ca 1–3 procent av avgiftsbesluten. Behovsprövade avgiftsbeslut medför administrativt arbete. I samband med nedsättningen av den lägsta avgiften bedömdes även kostnaderna för indrivning. Indrivning av en mycket låg klientavgift är inte ekonomiskt ändamålsenligt på grund av de kostnader indrivningen av fakturor medför.

Man slopade dock möjligheten att göra ändringar i fråga om avgiftsklass 0, bl.a. för att en sänkning av den nedre gränsen för avgiften inte ansågs ekonomiskt ändamålsenlig och för att den småbarnspedagogiska verksamheten har positiva konsekvenser särskilt för de barn som har det allra sämst ställt.

I syfte att genomföra höjningen av inkomsterna från avgifterna utreddes även ett alternativ som i övrigt motsvarar den föreslagna modellen, men där avgiftsprocenterna inte skulle ha höjts för familjer med fler än 3 personer. I detta alternativ skulle klientavgifterna ha stigit endast för de familjer som för närvarande betalar den högsta avgiften på 290 euro och som på basis av sina inkomster skulle betala en större avgift än så, om gränsen för den högsta avgiften var högre. Avgifterna för familjer som betalar en klientavgift som ligger under 290 euro skulle inte ha stigit. Även i detta alternativ skulle inkomstgränserna för familjer med 2 och 3 personer ha stigit enligt denna regeringsproposition, varvid klientavgifterna för de familjer med 2 och 3 personer som har låga inkomster skulle ha sjunkit något. För att regeringens mål att höja inkomsterna från avgifterna med 54 miljoner euro skulle ha uppnåtts, skulle man ha varit tvungen att höja den högsta avgiften för det första barnet till 376 euro.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Beräkningen av ändringarna i avgifterna har genomförts med mikrosimuleringsmodellen SISU. Som material vid mikrosimuleringen har man använt Statistikcentralens servicematerial om inkomstfördelningstatistiken från 2013. Statistiken grundar sig på ett årligt urval som omfattar 25 000 personer. Basuppgifterna samlas in genom att de uppgifter som samlats in från hushållen genom intervjuer kombineras med registeruppgifter. Största delen av hushållens klassificeringsuppgifter samt de inkomstuppgifter som inte fåtts ur registret har samlats in genom intervjuer. Eftersom urvalsmaterialet är begränsat kan resultaten delvis vara inexakta. Materialet är dock det mest exakta material som finns till förfogande.

I servicematerialet om inkomstfördelningen beskrivs hushållens bruttoinkomster, löne-, företagar- och förmögenhetsinkomster samt de inkomstöverföringar som hushållen får eller betalar. Uppgifter samlas också in om skulder, boende, boendeutgifter, dagvårdsavgifter och om andra faktorer som inverkar på hushållens försörjning. Uppgifterna om hushåll och personer samlas in genom intervjuer och från administrativa register.

Mikrosimuleringsmodellen SISU har tagits fram av Statistikcentralen i samarbete med finansministeriet och FPA samt andra aktörer, och den används som verktyg vid beräkningar bl.a. vid beredningen av skattelagstiftningen och lagstiftningen om social trygghet, vid bedömningen av vilka effekter dessa system har på budgeten och inkomstfördelningen samt vid uppföljningen av eftersträlvade effekter. Vid beräkningen har en inflationskoefficient enligt SISU-modellen som grundar sig på levnadskostnadsindex använts, varvid lönerna har höjts till 2017 års nivå.

Klientavgift för småbarnspedagogisk verksamhet

En familjs klientavgift för det yngsta barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet bestäms så att från summan av familjens månatliga bruttoinkomster dras det av ett belopp som är beroende av familjens storlek (inkomstgräns) och den erhållna skillnaden multipliceras med en avgiftsprocent som är beroende av familjens storlek. Om ett barn är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård, ska kommunen enligt gällande lagstiftning på de grun-

RP 60/2016 rd

der som den bestämmer ta ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för hel-dagsvård.

När familjens storlek räknas ut beaktas alla vuxna personer och minderåriga barn som bor i hushållet. Om avgiften per barn underskrider den lägsta avgift enligt lagen som tas ut, dvs. 27 euro, tas ingen avgift ut. Avgifterna tas varje år ut i regel för högst 11 månader. Avgift kan tas ut för 12 månader endast i de i lagen noggrant avgränsade fallen. I beräkningarna har man antagit att avgifter tas ut för högst 11 månader per år.

I beskrivningen av nuläget i propositionen tillämpas de den 1 augusti 2016 indexjusterade avgifterna, om vilka undervisnings- och kulturministeriet har utfärdat ett meddelande i november 2015 i enlighet med nuvarande lagstiftning.

Nuläget i fråga om avgiftsgränser och inkomstgränser

Enligt nuvarande lagstiftning höjs avgifterna och inkomstgränserna vartannat år. Undervisnings- och kulturministeriet har utifrån gällande lagstiftning utfärdat ett meddelande om de den 1 augusti 2016 indexjusterade avgifterna och inkomstgränserna, som följer:

Tabell 1: Nuläge, indexjusterade inkomstgränser fr.o.m. den 1 augusti 2016

Familjens storlek, personer	Inkomstgräns €/mån.	Avgiftsprocent
2	1 403	11,5 %
3	1 730	9,4 %
4	2 053	7,9 %
5	2 191	7,9 %
6	2 328	7,9 %

Om familjen består av fler än sex personer, ska den inkomstgräns som ligger till grund för avgiften höjas med 138 euro för varje följande minderårigt barn i familjen.

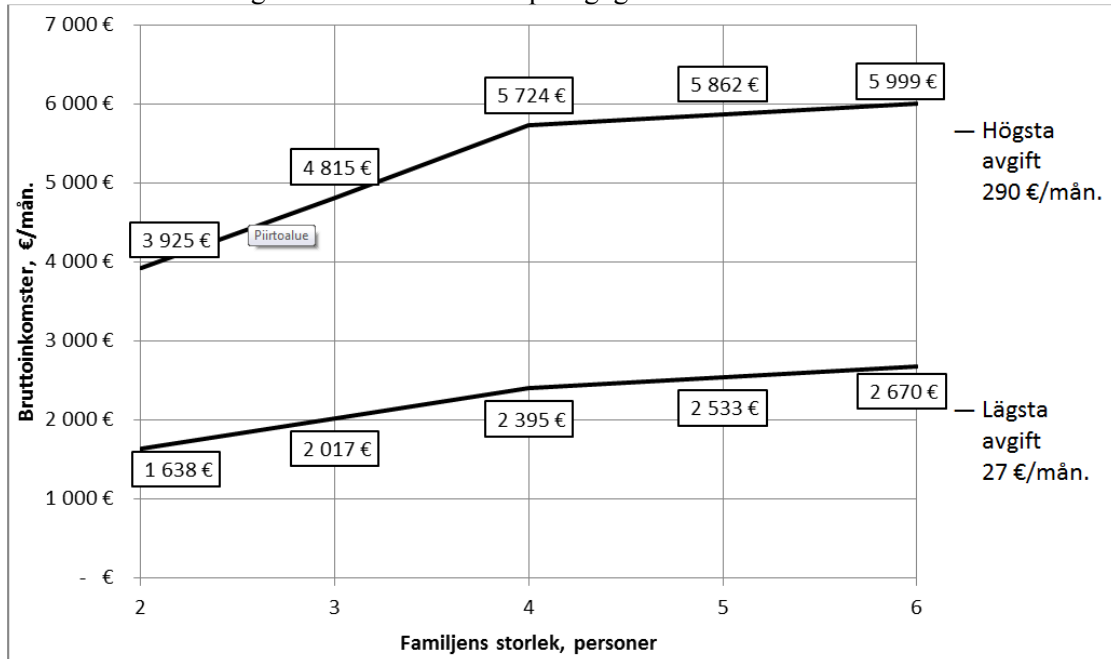
Tabell 2: Nuläge, indexjusterade avgiftsgränser fr.o.m. den 1 augusti 2016

Högsta avgift för det första barnet (det yngsta barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet)	290 €/mån.
Högsta avgift för det andra barnet (den högsta avgiften gäller de familjer vars avgift för det första barnet överstiger 261 euro, annars är avgiften för det andra barnet alltid densamma som för det första barnet)	261 €/mån.

RP 60/2016 rd

Högsta avgift för det tredje barnet	20 % av avgiften för det första barnet
Lägsta avgift som tas ut	27 €/mån.

Diagram 1: Nuläge (1.8.2016) Summan av familjens bruttoinkomster/mån., som inverkar på storleken av klientavgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten

Föreslagna ändringar i avgifterna och inkomstgränserna

Utöver de ovan beskrivna indexjusteringar som träder i kraft den 1 augusti 2016 höjs klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten med 54 miljoner euro i enlighet med bilagan till regeringsprogrammet. De höjda avgifterna träder i kraft den 1 augusti 2016, varvid effekten av de ökade inkomsterna från avgifterna på kommunernas ekonomi beräknas uppgå till 24,5 miljoner euro 2016 (5 månader av 11 månader) och från och med 2017 till ca 54 miljoner euro per år, om kommunerna börjar ta ut de högsta avgifter som tillåts enligt den nya lagstiftningen. Kommunernas ökade inkomster från avgifter inverkar inte på statsandelarna, eftersom klientavgifterna inte beaktas som en faktor som minskar de kalkylerade kostnaderna för kommunal basservice.

Intäkterna från klientavgifterna för småbarnspedagogisk verksamhet uppgick år 2013 hos kommunerna och samkommunerna till sammanlagt ca 334 miljoner euro, dvs. höjningen av intäkterna från avgifterna uppgår till ca 16 procent av intäkterna från klientavgifterna 2013. Intäkterna från avgifterna för en enskild kommun är beroende av inkomstnivån för de familjer

RP 60/2016 rd

som använder småbarns-pedagogiska tjänster. I beräkningarna antas det att kommunerna övergår till att ta ut de högsta avgifter som avses lagstiftningen.

I samband med höjningarna av avgifterna har också bidragsfällor, som närmast gäller ensamförsörjarfamiljer med låga inkomster, utretts. Enligt Statens ekonomiska forskningscentrals promemoria (Viitamäki, 2015) är problemen med arbetslöshetsfällor särskilt stora bland barnfamiljer med låga inkomster, och de ekonomiska incitamenten för dem att ta emot arbete är mycket små, och ekonomiskt lönar det sig inte t.ex. för en ensamförsörjare att börja förvärvsarbete om inte månadslönen överstiger 2 600 euro. Ett syfte med propositionen är också att minska de effekter klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten har i form av bidragsfälla särskilt i fråga om ensamförsörjarfamiljer och de familjer med 3 personer som har de lägsta inkomsterna. Regeringspropositionen sänker avgifterna för familjer med 2—3 personer vid månadsinkomster upp till 4 000 euro, då inkomstgränserna från och med vilka avgifterna börjar flyta in höjs för familjer med 2 personer med ca 36 procent och för familjer med 3 personer med ca 11 procent jämfört med inkomstgränserna i tabell 1. I propositionen föreslås dessutom att avgiften för det andra barnet ändras så att avgiften alltid är högst 90 procent av avgiften för det första barnet. Enligt gällande lagstiftning är avgiften alltid densamma för det första och det andra barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten, med undantag av familjer vars avgift för det första barnet i enlighet med tabell 2 överstiger 261 euro, varvid avgiften för det andra barnet alltid är 261 euro.

Inkomsterna från avgifterna sjunker till följd av höjningen av inkomstgränserna för familjer med 2—3 barn, liksom även till följd av att avgiften för familjens andra barn sjunker. För att detta ska kompenseras och för att den ökning av inkomsterna från avgifterna med 54 miljoner euro ska uppnås genomförs höjningarna av avgifterna genom att det högsta beloppet för månadsavgiften höjs från 290 euro till 354 euro och genom att något höja avgiftsprocenten för familjer med 3—6 barn. Största delen av höjningarna av avgifterna riktas till familjer vars månadsavgift utifrån inkomsterna för närvarande skulle vara högre än 290 euro, om ingen gräns för högsta avgift fanns. För 3 personers familjer vars avgift på basis av inkomsterna enligt tabell 1 ligger under 290 euro, stiger avgiften för det första barnet med högst 30 euro per månad till följd den höjda avgiftsprocenten. För familjer med 2—3 barn sjunker avgifterna i regel i och med att inkomstgränserna höjs.

Liksom för närvarande kommer en del av familjerna inte heller i framtiden att betala klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten, eftersom den lägsta avgift som tas ut per barn föreslås vara 27 euro. Det föreslås att alla inkomstgränser höjs, för att avgifter inte heller i framtiden ska tas ut av dem som enligt inkomstgränserna i tabell 1 inte betalar klientavgift för småbarnspedagogisk verksamhet.

Nedan i tabellerna 3, 4 och 5 presenteras de i regeringens proposition föreslagna nya inkomstgränserna, avgiftsprocenterna, högsta och lägsta avgifterna, avgifterna för syskon samt avgifternas storlek inom småbarnspedagogisk heltids- och deltidsverksamhet.

RP 60/2016 rd

Tabell 3: Inkomstgränser enligt regeringspropositionen

Familjens storlek, personer	Inkomstgräns €/mån.	Avgiftsprocent
2	1 915	11,5 %
3	1 915	10,0 %
4	2 088	8,8 %
5	2 226	8,8 %
6	2 363	8,8 %

Om familjen består av fler än sex personer, ska den inkomstgräns som ligger till grund för avgiften höjas med 138 euro för varje följande minderårigt barn i familjen.

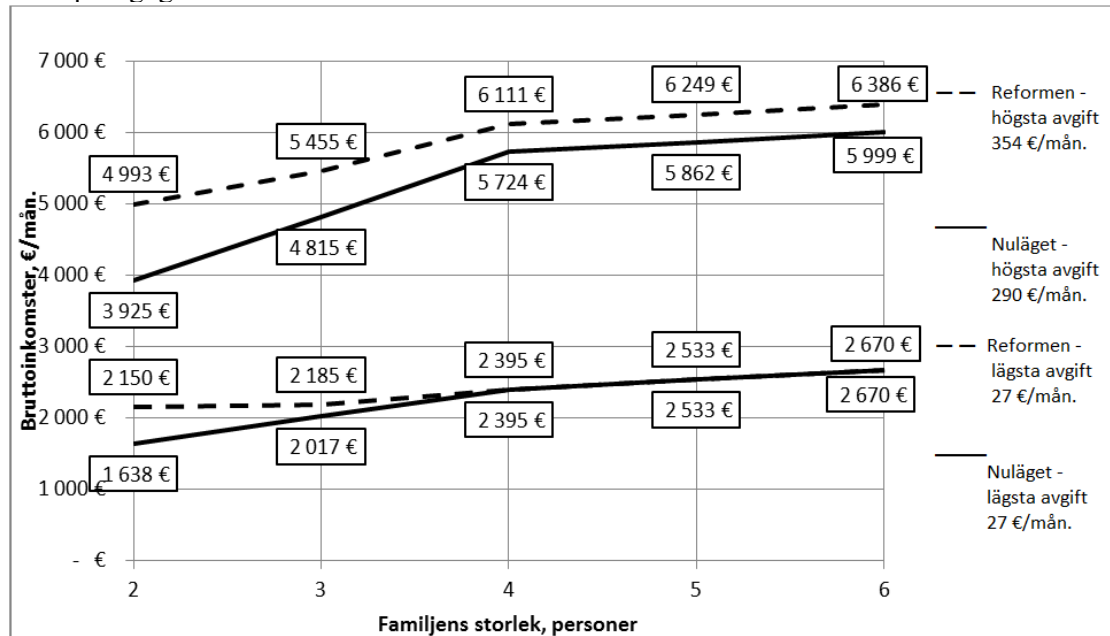
Tabell 4: Högst och lägsta avgift samt avgift för syskon enligt regeringspropositionen

Högsta avgift för det första barnet (det yngsta barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet)	354 €/mån.
Högsta avgift för det andra barnet	90 % av avgiften för det första barnet
Högsta avgift för det tredje barnet	20 % av avgiften för det första barnet
Lägsta avgift som tas ut	27 €/mån.

Tabell 5: Avgiftens storlek inom småbarnspedagogisk heltids- och deltidverksamhet

Den småbarnspedagogiska verksamhetens omfattning per vecka	Andelen i procent av klientavgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet
högst 20 timmar	60 %
mer än 20 timmar, men mindre än 35 timmar	i relation till vårdtiden
minst 35 timmar	100 %

Diagram 2: Regeringens proposition: jämförelse mellan nuläget och propositionen, summan av familjens bruttointkomster/mån., vilka inverkar på storleken av klientavgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten

I regeringens proposition (RP 80/2015 rd) som gäller ändringar i den subjektiva rätten till småbarnspedagogisk verksamhet bedömdes det att avgränsningen i fråga om ändringen av den subjektiva rätten till småbarnspedagogisk verksamhet inverkar på inkomsterna från avgifterna med högst 1—2 procent. Det finns inte tillgängliga uppgifter om inkomstnivåerna för de familjer där barnens rätt till småbarnspedagogisk verksamhet begränsas till 20 timmar. Därför är det inte möjligt att göra mer noggranna beräkningar av ändringen i inkomsterna från avgifter. Däremot antas inkomsterna från avgifterna öka något till följd av det mer exakta fastställandet med antal timmar i fråga om avgifterna för småbarnspedagogisk deltids- och heltidsverksamhet. Om ett barn deltar i småbarnspedagogisk verksamhet högst 20 timmar per vecka, är månadsavgiften enligt propositionen högst 60 procent av avgiften för heltidsverksamhet. Avgift för heltidsverksamhet kan tas ut, om barnet deltar i småbarnspedagogisk verksamhet minst 35 timmar per vecka. Vid småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar mer än 20 timmar men mindre än 35 timmar ska avgiften stå i relation till vårdtiden. Eftersom det inte finns tillgängliga statistiska uppgifter om ovannämnda omständigheter och effekterna på inkomsterna från avgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten antas vara av många olika slag, har dessa effekter inte särskilt beaktats vid beräkningen av de ekonomiska konsekvenserna.

Indexjusteringar

Liksom för närvarande ska inkomstgränserna och de högsta avgifterna i framtiden justeras vartannat år. Den första justeringen träder i kraft den 1 augusti 2018. I gällande lagstiftning har de högsta avgifterna för småbarnspedagogisk verksamhet justerats i enlighet med prisindexet för social- och hälsovården. Eftersom den småbarnspedagogiska verksamheten vid ingången av 2013 överfördes till förvaltningsområdet för undervisnings- och kulturverksamhet, överför Statistikcentralen den småbarnspedagogiska verksamheten inom prisindexet för de offentliga utgifterna från socialväsendet till undervisningsverksamheten. Därför föreslås det att man inom den småbarnspedagogiska verksamheten i stället för prisindexet för social- och häl-

sovården i framtiden använder prisindexet för undervisningsverksamheten. Inkomstgränserna justeras även i framtiden i enlighet med förändringen i inkomstnivåindexet. De ekonomiska konsekvenserna av de vartannat år återkommande justeringarna av inkomstgränserna och av de högsta avgifterna på kommunernas ekonomi är beroende av förändringen i inkomstnivåindexet och förändringen i prisindexet för undervisningsverksamhet. Dessa ekonomiska konsekvenser bedöms i samband med justeringarna.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Propositionen inverkar inte på kommunens skyldighet att ordna småbarnspedagogisk verksamhet. För kommunal småbarnspedagogisk verksamhet kommer det fortfarande att tas ut en avgift av serviceanvändaren, och i lagen föreslås bestämmelser om avgift för sådan daghems- och familjedagvård som avses i lagen om småbarnspedagogik.

Serviceanvändaren ska informeras om ändringarna i inkomstgränserna, avgiftsprocenterna, den högsta avgiften och den avgift som tas ut för det andra barnet. Kommunerna är även tvungna att ändra sin information om klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten på sina webbsidor. Även programvaran för avgiftssystemen måste uppdateras till följd av ändringarna i inkomstgränserna, avgiftsprocenterna, den högsta avgiften och avgiften för det andra barnet.

Besluten om klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten fattas i allmänhet i början av verksamhetsåret, dvs. i början av augusti. Besluten om klientavgifter fattas tills vidare för ett verksamhetsår i sänder. Besluten kan justeras, om t.ex. familjens betalningsförmåga har förändrats väsentligt eller om det är uppenbart att de förhållanden för familjen som ska beaktas när avgiften bestäms har förändrats. Ikraftträdande av propositionen förläggs till början av verksamhetsåret. Således kan kommunerna beakta ändringarna i samband med att besluten om klientavgifterna fattas i början av verksamhetsåret och några extra beslut med anledning av propositionen behöver inte fattas. Endast i det fall att kommunen inte hinner uppdatera sin programvara för avgiftssystemen måste kommunen senare fatta korrigerande beslut. Klientavgifterna ska i vilket fall som helst justeras till följd av den indexjustering som träder i kraft den 1 augusti 2016.

Höjningen av klientavgifterna på det sätt som anges inverkar inte på finansieringen av småbarnspedagogisk verksamhet mellan staten och kommunerna. Lagen om statsandel för kommunal basservice tillämpas på finansieringen av småbarnspedagogisk verksamhet, och propositionen har inga konsekvenser för statsandelssystemet. De avgifter som tas ut för kommunal service är i sin helhet kommunsektorns inkomst och de inverkar inte på statsandelarna till kommunerna.

4.3 Konsekvenser för företagen

Propositionen har inga betydande konsekvenser för företagens verksamhet. Småbarnspedagogisk verksamhet kan ordnas av privata serviceproducenter. Med privat småbarnspedagogisk verksamhet avses sådan barndagvård som en enskild sammanslutning eller en stiftelse eller ett affärsföretag bildat av ett offentligt samfund tillhandahåller mot ersättning genom drivande av rörelse eller yrkesutövning. År 2013 omfattades 92 procent av barnen inom den småbarnspedagogiska verksamheten av kommunal småbarnspedagogisk verksamhet som ordnades på daghem eller i familjedagvård. Småbarnspedagogisk verksamhet är kommunal även i de fall då kommunen köper tjänster av en privat serviceproducent eller ger serviceanvändaren en servicesedel enligt lagen om servicesedlar inom social- och hälsovården (569/2009). I 12 § i klientavgiftslagen föreskrivs att om en kommun ordnar service som köpta tjänster ska den som använder servicen betala samma avgifter och ersättningar som när motsvarande service ordnas

RP 60/2016 rd

av kommunen. Om service ordnas med hjälp av servicesedel, tas ingen klientavgift ut hos serviceanvändaren. Enligt Kommunförbundets utredning använde 38 kommuner servicesedeln 2014 och ytterligare 24 kommuner planerade att ta i bruk den. År 2013 vårdades ca 17 440 barn med stödet för privat vård.

I beräkningarna har man antagit att antalet barn inom den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten förblir på nuvarande nivå. Om en familj vill köpa småbarnspedagogiska tjänster av en privat serviceproducent beviljas det stöd för privat vård, vilket beroende av hemkommunen består av vårdpenning, inkomstbundet vårdtillägg samt kommuntillägg. Cirka 41 procent av Fastlandsfinlands kommuner betalar kommuntillägget till stödet för privat vård. Enligt den utredning som kommunförbundet gjorde 2014 betalar större kommuner oftare kommuntillägg än små kommuner, av kommunerna med över 100 000 invånare betalar 77,8 procent kommuntillägg. År 2010 utgjorde kommuntilläggets andel av stödet för privat vård i genomsnitt ca 54 procent enligt den utredning som publicerades av Folkpensionsanstalten 2013. Utifrån uppgifterna om barnvårdsstöd i Folkpensionsanstaltens statistikdatabas kan man bedöma att familjerna 2013 fick betala i genomsnitt ca 340 euro per månad och barn för privat småbarnspedagogisk verksamhet. Detta har beräknats per barn som skillnaden mellan den vårdavgift som betalats och stödet per barn. Skillnaderna mellan kommunerna är stora och beror till stor del på beloppet av kommuntillägget till stödet för privat vård. Genom kommuntillägget kan kommunerna påverka den prisnivå som fastställs för familjerna när det gäller de tjänster som produceras av privata småbarnspedagogiska tjänster tillhandahåller. Således kan kommunerna om de så vill också sänka kommuntillägget, om man vill höja avgifterna för familjer som använder privata småbarnspedagogiska tjänster. I så fall minskar kommunernas kostnader. Om en kommun inte sänker kommuntillägget, ökar efterfrågan på privata småbarnspedagogiska tjänster något.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Regeringens mål att höja inkomsterna från klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten med 54 miljoner euro förbättrar i viss mån kommunernas ekonomiska situation och minskar kommunernas finansieringsandel av kostnaderna för den småbarnspedagogiska verksamheten.

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en viktig service för barnen och familjerna och den främjar barnets välmående och lärande och gör det möjligt för barnets föräldrar att kombinera familj och arbete. En småbarnspedagogisk verksamhet av hög kvalitet stöder barnets utveckling, lärande och välmående samt förebygger marginalisering. Småbarnspedagogisk verksamhet har också stor betydelse för barnet när det gäller att bilda och upprätthålla kamratrelationer samt utveckla de sociala färdigheterna. Den småbarnspedagogiska verksamheten stöder integrationen av barn med invandrabakgrund.

I Europeiska kommissionens meddelande som gäller den småbarnspedagogiska verksamheten (17.2.2011) betonas den småbarnspedagogiska verksamhetens betydelse som en grund för livslångt lärande och som en ekonomiskt hållbar investering för samhället. Med småbarnspedagogisk verksamhet är det möjligt att minska bl.a. risken för att någon ska avbryta sin skolgång och den har också effekter som inte kan uppnås genom åtgärder som genomförs senare. Småbarnspedagogisk verksamhet är särskilt nyttig för de mest utsatta barnen.

EU-kommissionen har gett sina medlemsländer en rekommendation som gäller barn: Bryta det sociala arbetet – investera i barnens framtid (2013/112/EU, 20.2.2013). Enligt kommissionens rekommendation har de mest lyckade strategierna när det gäller att ingripa i utsatta barns situation visat sig vara de som bygger på att förbättra välmåendet för alla barn, samtidigt som de särskilt utsatta barnen beaktas. I rekommendationen betonas tillgång till bra tjänster till rimlig

kostnad för att öka barns chanser i livet och förbättra deras utveckling. Rekommendationen uppmanar till att förbättra tillgången till förskoleverksamhet och barnomsorg till rimlig kostnad, så att ojämlikheterna minskar.

Enligt lagen om småbarnspedagogik har alla barn rätt att delta i småbarnpedagogisk heltidsverksamhet när föräldrarnas föräldrapenningsperiod har gått ut tills barnet som läropliktigt inleder den grundläggande utbildningen. Barnets rätt till småbarnspedagogisk verksamhet begränsades till 20 timmar per vecka genom den ändring av lagen om småbarnspedagogik som träder i kraft den 1 augusti 2016 (RP 80/2015 rd). Barnet har dock rätt att delta i småbarnspedagogisk heldagsverksamhet, om barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare arbetar eller studerar, är verksamma som företagare eller är sysselsatta i eget arbete på heltid, om det behövs med tanke på barnets utveckling, behovet av stöd eller på grund av familjens omständigheter eller om det i övrigt är i enlighet med barnets bästa. Barnet har rätt till mer omfattande småbarnspedagogisk verksamhet än 20 timmar i den omfattning det behövs på grund av att barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare är deltids- eller tillfälligt anställda, deltar i en arbetsmarknadsåtgärd, rehabilitering eller av någon annan motsvarande omständighet. Om barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare för ordnande av vården av barnet inte väljer en dagvårdsplats som kommunen ordnar, har barnets föräldrar rätt att för ordnande av vården av barnet på annat sätt få stöd enligt lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn. Det beror på familjens val huruvida barnet deltar i kommunal småbarnspedagogisk verksamhet.

En höjning av klientavgifterna kan påverka föräldrarnas val. Det kan hända att familjerna väljer småbarnspedagogisk verksamhet som tillhandahålls av en privat serviceproducent eller så kan familjerna besluta sig för att eventuellt utnyttja stödet för hemvård av barn en längre tid än planerat. Det är mycket svårt att bedöma hur propositionen inverkar på familjernas val. Med propositionen har man också strävat efter att ändra klientavgifterna så att avgifterna för de familjer med två eller tre personer som har låga inkomster har sänkts. Deltagande i småbarnspedagogisk verksamhet skulle kunna främjas i fråga om barnen i dessa familjer och på motsvarande sätt föräldrarnas förvärvsarbete.

Enligt Statens ekonomiska forskningscentrals promemoria (Viitamäki, 2015) är problemen med arbetslöshetsfällor särskilt stora bland barnfamiljer med låga inkomster och de ekonomiska incitamenten för dem att ta emot arbete är mycket små, och ekonomiskt lönar det sig inte för en ensamförsörjare att börja förvärvsarbete om inte månadslönen överstiger 2 600 euro. Genom propositionen försöker man minska de effekter klientavgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten har i form av bidragsfällor särskilt i fråga om ensamförsörjare, men också i fråga om de familjer med tre personer som har låga inkomster. Ensamförsörjarna är till största delen kvinnor och propositionen har således positiva effekter särskilt vad gäller situationen för kvinnor med låga inkomster. Även en liten höjning av klientavgifterna kan däremot minska viljan att delta i arbetslivet och t.ex. förlänga stödperioderna för hemvård. Propositionens könsrelaterade konsekvenser är därför svåra att bedöma.

Propositionen beräknas inte ha några konsekvenser för de anställdas ställning inom den småbarnspedagogiska verksamheten.

4.5 Konsekvenser för barn och barnfamiljer

Den småbarnspedagogiska verksamheten har en gynnsam inverkan på barns utveckling och lärande och den har också konstaterats vara en mycket kostnadseffektiv service för barnfamiljer. Klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten inverkar på användningen av servicen och genom avgifterna kan man också styra familjernas val. Förmånlighet när det gäller småbarnspedagogiska tjänster en viktig faktor som hör samman med tillgången till tjänsterna. I synnerhet när det gäller barn i familjer med låga inkomster och barn som befinner sig i

en sårbar livssituation inverkar avgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten på deltagandet och höga avgifter kan bli ett hinder för att delta i småbarnspedagogisk verksamhet.

I många länder försöker man genom avgiftspolitiken främja att barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Till exempel erbjuder största delen av länderna i Europa minst ett års avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet innan läroplikten börjar, och i ungefär hälften av länderna i Europa är den småbarnspedagogiska verksamheten avgiftsfri för barn som fyllt 3 år till dess att läroplikten börjar.

Propositionen höjer nästan alla familjers klientavgifter för den småbarnspedagogiska verksamheten, eftersom regeringen har som mål att öka kommunernas inkomster från avgifterna. Enligt propositionen genomförs höjningen av inkomsterna från avgifterna så att höjningen främst riktas till familjer med högre inkomster, i och med att den högsta avgiften höjs till 354 euro. Avgifterna för de familjer två eller tre personer som har låga inkomster sjunker däremot i regel. För alla familjer som betalat den högsta avgiften stiger avgiften inte till den nya högsta avgiften, eftersom avgiften bestäms enligt inkomsterna.

I det nuvarande avgiftssystemet har redan en familj med relativt låga inkomster varit tvungen att betala den högsta avgiften och avgifterna för familjer med goda inkomster har inte längre stigit t.ex. för en familj med fyra personer, när familjens bruttomånadsinkomster uppgått till sammanlagt 5 724 euro. Deltagandet i småbarnspedagogisk verksamhet varierar beroende på familjernas inkomstnivåer. Barn i familjer med högre inkomster deltar oftare i småbarnspedagogisk verksamhet än barn i familjer med låga inkomster.

Genom justering av de inkomstgränser som använts i avgiftssystemet i fråga om familjer med två eller tre personer strävar man efter att sporra familjerna att börja arbeta och förbättra möjligheterna för familjer med låga inkomster att använda småbarnspedagogiska tjänster. Ändringen ökar jämlikheten mellan barnen. I reformen bibehålls en avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet för familjer med de lägsta inkomsterna. Den småbarnspedagogiska verksamheten föreslås fortfarande vara avgiftsfri för de familjer vars inkomster underskrider de föreslagna inkomstgränserna och för de familjer vars avgift skulle vara lägre än 27 euro. Klientavgifterna för de familjer med två eller tre personer som har låga inkomster sjunker något i och med att inkomstgränserna höjs, varvid propositionen medför att avgifterna blir mindre betungande särskilt för ensamförsörjare med ett eller två barn.

I reformen sjunker klientavgifterna för familjer med en vårdnadshavare och ett barn, om avgiften för närvarande blir under den högsta avgiften. Mest sjunker avgifterna för de familjer med två personer som har månadsinkomster på ca 2 000—2 140 euro, för vilka klientavgiften sjunker med ca 70—80 euro per månad. För de familjer med två personer vars månadsinkomster är 2 150—3 920 euro, sjunker klientavgiften med 59 euro per månad. I och med reformen stiger inkomstgränsen för familjer med två personer, och ingen klientavgift tas över huvud taget ut om en familj med två personer har inkomster som understiger 2 150 euro per månad. För närvarande tas ingen avgift ut om en familj med två personer har inkomster som understiger 1 638 euro per månad.

Klientavgifterna sjunker också något för de familjer med tre personer som har låga inkomster. Mest sjunker avgifterna för de familjer med tre personer som har månadsinkomster på ca 2 050—2 180 euro, för vilka den avgift som tas ut för det yngsta barnet sjunker med ca 30—40 euro per månad. I och med reformen stiger inkomstgränsen för familjer med tre personer, och ingen klientavgift tas över huvud taget ut om en familj med tre personer har inkomster som understiger 2 185 euro per månad. För närvarande tas ingen klientavgift ut om en familj med tre personer har inkomster som understiger 2 017 euro per månad.

RP 60/2016 rd

För familjer med fyra eller fler personer stiger den klientavgift som tas ut för det yngsta barnet med 0—30 euro per månad, om klientavgiften för småbarnspedagogisk verksamhet ligger under gränsen för den högsta avgiften, dvs. 290 euro. I euro stiger avgiften minst för de familjer som betalat den lägsta avgiften på 27 euro, och med 30 euro för de familjer vars klientavgift för närvarande är närapå den högsta avgiften på 290 euro. För alla familjer av olika storlek kan höjningen av klientavgiften för det yngsta barnet vara högst 64 euro per månad, om familjen för närvarande och även efter reformen på basis av sina inkomster betalar den högsta avgiften.

Det föreslås att nedsättningarna för syskon ändras så att avgiften för det andra barnet alltid är högst 90 procent av avgiften för det första barnet. I det nuvarande systemet har samma avgift kunnat tas ut för det andra barnet som för det första barnet, dock så att det högsta beloppet för den avgift som tas ut för det andra barnet varit 261 euro enligt gällande avgift. Nedsättningen för syskon har således endast gällt familjer som betalat den högsta avgiften. I och med ändringen gäller nedsättningen för det andra barnet alla familjer med flera barn. Propositionen behandlar således familjer med flera barn på ett mer jämligt sätt. Avgiften för familjens tredje och därpå följande barn föreslås fortfarande utgöra 20 procent av avgiften för det yngsta barnet.

För familjer med två vårdnadshavare och två barn inom den småbarnspedagogiska verksamheten stiger klientavgifterna med högst 122 euro per månad, om familjen på basis av sina inkomster för närvarande och också efter reformen betalar den högsta avgiften. För närvarande är klientavgifterna för familjer med två vårdnadshavare och två barn som högst 551 euro per månad, om båda barnen deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Efter reformen är klientavgifterna för familjer av samma storlek som högst 673 euro per månad för två barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten.

För familjer med två vårdnadshavare och tre barn inom den småbarnspedagogiska verksamheten stiger klientavgifterna med högst 135 euro per månad, om familjen på basis av sina inkomster för närvarande och också efter reformen betalar den högsta avgiften. För närvarande är klientavgifterna för familjer med två vårdnadshavare och tre barn som högst 609 euro per månad, om alla tre barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Efter reformen är klientavgifterna för familjer av samma storlek som högst 744 euro per månad för tre barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten.

Enligt Statistikcentralens statistik över familjer hade 76 procent av ensamförsörjarfamiljerna med barn under 7 år ett barn under 7 år och 21 procent två barn under 7 år. Största delen, dvs. 97 procent, av ensamförsörjarna med barn i rätt ålder för småbarnspedagogisk verksamhet har ett eller två barn under 7 år. En höjning av inkomstgränsen för familjer med två eller tre personer minskar således klientavgifterna särskilt för ensamförsörjare med låga inkomster. I ensamförsörjarfamiljer med tre eller fler barn inom småbarnspedagogisk verksamhet är det möjligt att klientavgifterna för vissa inkomstnivåer höjs något. Ändå blir t.ex. de avgifter som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet för tre barn till det totala beloppet mindre för en ensamförsörjarfamilj med månadsinkomster på 4 400 euro än för en familj med motsvarande inkomstnivå där det finns en vårdnadshavare och två barn i småbarnspedagogisk verksamhet. Detta beror på att en fyra personers familj har en högre inkomstgräns jämfört med en tre personers familj, varvid klientavgiften för det yngsta och det andra barnet i euro blir mindre för en fyra personers familj trots att det inte finns någon skillnad i familjernas inkomster.

RP 60/2016 rd

Förändringen i klientavgifterna för en exempelfamilj

Familj med 1 vårdnadshavare, vars bruttoinkomster är 2 200 €/mån.

Familjens storlek	1 vuxen + 1 barn	1 vuxen + 2 barn	1 vuxen + 3 barn
Nuvarande avgift (med indexjusteringen 1.8.2016)	92 €/mån.	1:a barnet: 44 €/mån. 2:a barnet: 44 €/mån. Tot. 88 €/mån.	0 €/mån.
Ny avgift	33 €/mån.	1:a barnet: 29 €/mån. 2:a barnet: 0 €/mån. Tot. 29 €/mån.	0 €/mån.
Avgiftsförhöjning/-nedsättning	-59 €/mån.	-59 €/mån.	0 €/mån.

Familj med 1 vårdnadshavare, vars bruttoinkomster är 4 400 €/mån.

Familjens storlek	1 vuxen + 1 barn	1 vuxen + 2 barn	1 vuxen + 3 barn
Nuvarande avgift (med indexjusteringen 1.8.2016)	290 €/mån.	1:a barnet: 251 €/mån. 2:a barnet: 251 €/mån. Tot. 502 €/mån.	1:a barnet: 185 €/mån. 2:a barnet: 185 €/mån. 3:e barnet: 37 €/mån. Tot. 407 €/mån.
Ny avgift	286 €/mån.	1:a barnet: 249 €/mån. 2:a barnet: 224 €/mån. Tot. 473 €/mån.	1:a barnet: 203 €/mån. 2:a barnet: 183 €/mån. 3:e barnet: 41 €/mån. Tot. 427 €/mån.
Avgiftsförhöjning/-nedsättning	-4 €/mån.	-29 €/mån.	+20 €/mån.

Familj med 2 vårdnadshavare, vars sammanräknade bruttoinkomster är 2 200 €/mån.

Familjens storlek	2 föräldrar + 1 barn	2 föräldrar + 2 barn (varav 2 inom småbarns-pedagogisk verksamhet)	2 föräldrar + 3 barn (varav 3 inom småbarns-pedagogisk verksamhet)	2 föräldrar + 6 barn (varav 3 inom småbarns-pedagogisk verksamhet)
Nuvarande avgift (med indexjusteringen 1.8.2016)	44 €/mån.	0 €/mån.	0 €/mån.	0 €/mån.
Ny avgift	29 €/mån.	0 €/mån.	0 €/mån.	0 €/mån.
Avgiftsförhöjning/-nedsättning	-15 €/mån.	0 €/mån.	0 €/mån.	0 €/mån.

RP 60/2016 rd

Familj med 2 vårdnadshavare, vars sammanräknade bruttoinkomster är 4 400 €/mån.

Familjens storlek	2 föräldrar + 1 barn	2 föräldrar + 2 barn (varav 2 inom småbarnspedagogisk verksamhet)	2 föräldrar + 3 barn (varav 3 inom småbarnspedagogisk verksamhet)	2 föräldrar + 6 barn (varav 3 inom småbarnspedagogisk verksamhet)
Nuvarande avgift (med indexjusteringen 1.8.2016)	251 €/mån.	1:a barnet: 185 €/mån. 2:a barnet: 185 €/mån. Tot. 370 €/mån.	1:a barnet: 175 €/mån. 2:a barnet: 175 €/mån. 3:e barnet: 35 €/mån. Tot. 385 €/mån.	1:a barnet: 142 €/mån. 2:a barnet: 142 €/mån. 3:e barnet: 28 €/mån. Tot. 312 €/mån.
Ny avgift	249 €/mån.	1:a barnet: 203 €/mån. 2:a barnet: 183 €/mån. Tot. 386 €/mån.	1:a barnet: 191 €/mån. 2:a barnet: 172 €/mån. 3:e barnet: 38 €/mån. Tot. 401 €/mån.	1:a barnet: 155 €/mån. 2:a barnet: 140 €/mån. 3:e barnet: 31 €/mån. Tot. 326 €/mån.
Avgiftsförhöjning/-nedsättning	-2 €/mån.	+16 €/mån.	+16 €/mån.	+14 €/mån.

Familj med 2 vårdnadshavare, vars sammanräknade bruttoinkomster är 6 600 €/mån.

Familjens storlek	2 föräldrar + 1 barn	2 föräldrar + 2 barn (varav 2 inom småbarnspedagogisk verksamhet)	2 föräldrar + 3 barn (varav 3 inom småbarnspedagogisk verksamhet)	2 föräldrar + 6 barn (varav 3 inom småbarnspedagogisk verksamhet)
Nuvarande avgift (med indexjusteringen 1.8.2016)	290 €/mån.	1:a barnet: 290 €/mån. 2:a barnet: 261 €/mån. Tot. 551 €/mån.	1:a barnet: 290 €/mån. 2:a barnet: 261 €/mån. 3:e barnet: 58 €/mån. Tot. 609 €/mån.	1:a barnet: 290 €/mån. 2:a barnet: 261 €/mån. 3:e barnet: 58 €/mån. Tot. 609 €/mån.
Ny avgift	354 €/mån.	1:a barnet: 354 €/mån. 2:a barnet: 319 €/mån. Tot. 673 €/mån.	1:a barnet: 354 €/mån. 2:a barnet: 319 €/mån. 3:e barnet: 71 €/mån. Tot. 744 €/mån.	1:a barnet: 349 €/mån. 2:a barnet: 314 €/mån. 3:e barnet: 70 €/mån. Tot. 733 €/mån.

RP 60/2016 rd

Avgiftsförhöjning/-nedsättning	+64 €/mån.	+122 €/mån.	+135 €/mån.	+124 €/mån.
---------------------------------------	-------------------	--------------------	--------------------	--------------------

Höjningen av klientavgifterna för kommunal småbarnspedagogisk verksamhet kan leda till att en del går över till privata småbarnspedagogiska tjänster. Andelen privata småbarnspedagogiska tjänster har hittills varit liten i Finland. Av barnen under skolålder omfattas ca 4 procent av den privata småbarnspedagogiska verksamheten. Privata småbarnspedagogiska tjänster erbjuds inte i alla kommuner. Klientavgiften för privat småbarnspedagogisk verksamhet baserar sig på avtal mellan serviceproducenten och serviceanvändaren. I regel är klientavgifterna högre än inom den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten. Föräldrarna har rätt att hos Folkpensionsanstalten ansöka om stöd för privat vård, om barnet omfattas av privat småbarnspedagogisk verksamhet. Utöver det lagstadgade stödet för privat vård betalar många kommuner ett kommuntillägg som varierar mellan 50 och 1 185 euro för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet beroende på vårdformen och kommunen. Kommunen bestämmer storleken på kommuntillägget. Av Fastlandsfinlands kommuner betalar ca 41 procent kommuntillägget till stödet för privat vård.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningskedan och beredningsmaterial

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisnings- och kulturministeriet i samarbete med finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Statistikcentralen och Folkpensionsanstalten.

Propositionen har behandlats i enlighet med 13 § i kommunallagen (410/2015) i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Utkastet till regeringsproposition sändes till 72 remissinstanser den 20 januari 2016. Dessutom lades utkastet till proposition ut på undervisnings- och kulturministeriets webbplats för att alla som vill lämna ett yttrande ska ha möjlighet att göra det.

Det kom in sammanlagt 59 yttranden från följande aktörer: arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, justitiekanslern, justitieministeriet, riksdagens biträdande justitieombudsman, social- och hälsovårdsministeriet, Regionförvaltningsverket i Lappland, Regionförvaltningsverket i Norra Finland, Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland, Regionförvaltningsverket i Östra Finland, Utbildningsstyrelsen, Institutet för hälsa och välfärd, Barnombudsmannen, Jämställdhetsombudsmannen, Delegationen för jämlikhetsärenden (TANE), Delegationen för romska ärenden (RONK), Riksomfattande handikapprådet (VANE), Gröna riksdagsgruppen, Kristdemokratiska riksdagsgruppen, Sannfinländarnas riksdagsgrupp, Socialdemokratiska riksdagsgruppen, Svenska riksdagsgruppen, Vänsterförbundets riksdagsgrupp, Enare, Esbo, Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kuopio, Muonio, S:t Michel, Tammerfors, Uleåborg, Vanda, Vasa, Åbo, Jyväskylä universitet, Akava ry, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Finlands näringsliv rf, KT Kommunarbetsgivarna, Finlands Kommunförbund rf, Företagarna i Finland rf, Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf, Undervisningssektorns Fackorganisation rf, Fackorganisationen för högutbildad inom socialbranschen Talentia rf, social- och hälsovårdens fackorganisation Tehy rf, Finlands närvårdar- och primärskötarförbund SuPer rf, Kyrkostyrelsen, Centralförbundet för Barnskydd rf, Mannerheims Barnskyddsförbund rf, SOSTE

RP 60/2016 rd

Finlands social och hälsa rf, Finlands Föräldraförbund rf, Synskadades förbund rf och en privatperson.

Yttrandena är sinsemellan mycket olika. En del av remissinstanserna godkände utkastet till proposition som sådant. En del motsatte sig höjningarna medan andra förstod behovet av att höja avgifterna, men ansåg att de föreslagna höjningarna av avgifterna är för stora. I yttrandena ansågs det allmänt som en bra sak att det föreskrivs om klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten i en ny lag om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten och inte längre som en del av lagstiftningen om klientavgifterna inom social- och hälsovården. Det ansågs också bra att avgifterna fortfarande bestäms enligt familjens storlek och inkomster och den tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten.

Särskilt bra ansågs det vara att bestämmelserna om avgiftsfri småbarnspedagogisk verksamhet, dvs. den s.k. nollavgiftsklassen, har hållits kvar i utkastet. Nollavgiftsklassen gör att barn i familjer med de allra lägsta inkomsterna har möjlighet att delta i den småbarnspedagogiska verksamheten.

Den föreslagna ändring som gäller nedsättningen för syskon, där avgiften för det andra barnet alltid är högst 90 procent av avgiften för det första barnet, ansågs mestadels vara bra. Däremot konstaterade bl.a. Kommunförbundet att nedsättningen för syskon helt bör slopas, och Kommunarbetsgivarna konstaterade att procentandelen (20 procent) i fråga om den avgift som bestäms för det tredje barnet och därpå följande barn är alldeles för låg. I vissa yttranden föreslogs däremot att nedsättningen för syskon bör vara ännu större.

Även det förslag att avgifterna för de familjer med två eller tre personer som har låga inkomster och för ensamförsörjare med låga inkomster sjunker ansågs positivt. I flera yttranden föreslogs även att inkomstgränserna för familjer med fyra eller fler personer bör justeras så att den högsta avgiften inte behöver betalas redan vid de föreslagna inkomsterna. Enligt vissa yttranden är redan familjer med medelstora inkomster tvungna att betala den högsta klientavgiften. Institutet för hälsa och välfärd föreslog i sitt yttrande att de lägsta inkomstgränserna fastställs så att de motsvarar den kalkylerade fattigdomsgränsen för familjer av olika storlek. En höjning av inkomstgränserna på det sätt som Institutet för hälsa och välfärd föreslår skulle innebära att den högsta avgiften skulle stiga betydligt, till över 400 euro, för att den ökning av inkomsterna från avgifterna med 54 miljoner euro i enlighet med regeringsprogrammet ska kunna uppnås. Flera remissinstanser föreslog att propositionen ändras så att inkomstgränserna justeras och grunderna för avgifterna utformas så att avgiftsbördan blir mindre för familjer med medelstora inkomster och att avgifterna för familjer med goda inkomster höjs. I flera yttranden föreslogs också att en ny högre avgiftsklass föreskrivs för familjer med goda inkomster.

I flera yttranden ansågs höjningarna av de högsta avgifterna som oskäliga. I yttrandena betonades att en så här stor höjning kan äventyra många familjers försörjning och betydligt försämra familjernas köpkraft och därigenom inverka ogynnsamt också på samhällsekonomin. Höjningen av avgifterna har enligt remissinstanserna också betydande effekter i form av bidragsfällor, och höjningarna kan leda till att i synnerhet kvinnor arbetar mindre och till att stödperioderna för hemvård förlängs. I yttrandena ansågs det på lång sikt vara en lönsam investering att stödja barnfamiljers försörjning, och höjningen av klientavgifterna för den småbarnspedagogiska verksamheten ansågs öka ojämlikheten mellan barn och äventyra barns möjligheter att delta i småbarnspedagogisk verksamhet.

I propositionen riktas höjningarna av de högsta avgifterna till de familjer som i Statistikcentralens inkomstfördelningsstatistik hör till inkomstdecilerna 7—10 och av dessa de flesta till inkomstdecilerna 8—10. Således riktar sig höjningarna av de högsta avgifterna till familjerna med de högsta inkomsterna. Problemen med bidragsfällor drabbar familjer med de lägsta in-

komsterna och i synnerhet ensamförsörjare, för vilka klientavgifterna har sänkts i propositionen eller hållits på samma nivå i fråga om nollavgiftsklassen.

Av flera yttranden framgick det emellertid att höjningen av den högsta avgiften hade missförstått. Flera remissinstanser hade förstått det som så att den högsta avgiften automatiskt stiger med 22 procent för alla som betalar den högsta avgiften. Så är det dock inte, utan i de familjer med fyra eller fler personer som för närvarande betalar den högsta avgiften stiger avgiften med 30—60 euro beroende på familjens inkomster. För de familjer med två eller tre personer som nu betalat den högsta avgiften på 290 euro sjunker eller stiger avgiften med 0—64 euro beroende på inkomsterna. Motiveringen till propositionen förtydligades till denna del.

I vissa yttranden fästes det vikt vid att klientavgifterna i Finland är relativt höga i internationell jämförelse och att klientavgifterna exempelvis i de andra nordiska länderna är lägre och att den småbarnspedagogiska verksamheten är gratis i många länder redan för barn som är 3 år. Enligt vissa remissinstanser bör man sätta som mål att den småbarnspedagogiska verksamheten är delvis avgiftsfri för alla barn också i Finland.

Riksdagens biträdande justitieombudsman framförde att det att utkomststöd kommer i fråga först efter en nedsättning eller efterskänkning av avgiften bör framgå förutom av motiveringen även av paragraferna. Likaså efterlyste Riksdagens biträdande justitieombudsman mer detaljerade bestämmelser än för närvarande om hur avgifterna för barn i skilsmässofamiljer bestäms. Paragraferna kompletterades till dessa delar.

I fråga om de inkomster som ligger till grund för avgiften förelås inga ändringar i propositionen. I yttrandena ansågs detta för det mest som bra, men i flera yttranden framfördes att även vuxenutbildningsstödet borde beaktas som inkomster, eftersom det kan jämföras med det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa. Inom den tid som finns till förfogande för beredningen har ändamålsenligheten med och konsekvenserna av att stryka vuxenutbildningsstödet inte kunnat bedömas.

I yttrandena ansågs det vara bra att det föreskrivs enhetliga avgiftsgrunder för den småbarnspedagogiska deltidsverksamheten. En del av remissinstanserna ansåg visserligen att också avgiftsgrunderna för småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar 20—35 timmar bör vara enhetliga, medan det däremot i vissa yttranden önskades att kommunerna ska kunna fastställa avgiften för den småbarnspedagogiska deltidsverksamheten på de grunder som de bestämmer. Vissa remissinstanser var av den åsikten att avgiftsprocenten (60 %) för småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar högst 20 timmar per vecka är för hög och borde vara högst 50 procent av avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet. I propositionen har procentandelen i fråga om avgiften för deltid ställts i relation till den tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten utgående från det att en avgift för heltid kan tas ut för 35 timmar.

Den tidpunkt för genomförandet av ändringarna som nämns i utkastet, dvs. från början av verksamhetsperioden den 1 augusti 2016, är förnuftig med tanke på både verksamheten och familjerna, men särskilt i kommunernas yttranden konstaterades det att det blir mycket svårt att genomföra ändringarna i så snabb takt. Ändringarna i klientavgiftssystemet kan börja verkställas först när ikraftträdande av lagen har fastställts.

Finlands Kommunförbund framförde i sitt yttrande att det till lagen bör fogas en bestämmelse som gör det möjligt att ta ut avgift i de situationer då föräldrarna reserverar en plats för sitt barn inom den småbarnspedagogiska verksamheten under sin semester, men inte annullerar den. Detta leder till onödiga utgifter för kommunen, eftersom t.ex. personalen måste dimensioneras enligt antalet barn inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Till 10 § i lagförslaget fogades en bestämmelse som gör det möjligt att ta ut en avgift även i de situationer då en

RP 60/2016 rd

plats inom den småbarnspedagogiska verksamheten som reserverats för semestern inte annulleras.

Kommunerna framförde också att de gränser som utgör grund för avgiften och som baserar sig på antalet timmar förutsätter betydande ändringar i informationssystemen inom den småbarnspedagogiska verksamheten, och sätter press på att införa ett uppföljningssystem som bygger på informationsteknik för vistelsetiderna inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det önskades också att övergångsbestämmelsen om återbetalning av klientavgifter slopas, eftersom den ansågs öka kommunernas administrativa arbete.

I många yttranden uttrycktes oro över barnfamiljernas svårigheter att försörja sig och det föreslogs att regeringen bör göra en övergripande bedömning av alla nedskärningar och ändringar som gäller service och stöd till barnfamiljer. En bedömning av de sammantagna konsekvenserna är också enligt regeringens uppfattning i och för sig viktigt att göra. Att göra det i samband med en enskild regeringsproposition är dock i praktiken svårt. De ändringar som inverkar på familjernas ställning bereds vid olika ministerier och med olika tidtabeller. Vid bedömningen måste utöver inkomstöverföringar och avgifter som tas ut för offentliga tjänster även ändringar som gäller arbetslivet beaktas. En bedömning av de sammantagna konsekvenserna där alla dessa faktorer beaktas är inte möjlig att göra på förhand i samband med en enskild regeringsproposition. En bedömning av de sammantagna konsekvenserna bör göras som en helhet med beaktande av alla förvaltningsområden efter det man känner till alla ändringar som inverkar på barnfamiljernas ställning.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken

1 §. Lagens tillämpningsområde. Förvaltningsområdet för undervisnings- och kulturverksamhet har ingen egen lagstiftning om uttagande av avgifter. Den småbarnspedagogiska verksamheten är dock i regel avgiftsbelagd, och därför är det behövt att föreskriva om avgifterna genom lag. Det föreslås att lagen tillämpas på kommunal småbarnspedagogisk verksamhet. Storleken på avgiften regleras genom lag, om den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas på daghem eller i familjedagvård. För annan småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen ordnar eller för småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen tillfälligt tillhandahåller föreslås det att det kan tas ut en avgift som kommunen bestämmer. Annan kommunal småbarnspedagogisk verksamhet som avses i lagen är så kallad öppen småbarnspedagogisk verksamhet, t.ex. lek- och klubbverksamhet, som också kan ordnas på daghem eller i andra lämpliga lokaler.

Lagen gäller inte privat småbarnspedagogisk verksamhet. Om en kommun ordnar småbarnspedagogisk verksamhet som köpta tjänster genom att köpa den småbarnspedagogiska verksamhet som barnet behöver av en privat serviceproducent, ska en avgift som bestäms enligt denna lag tas ut för den småbarnspedagogiska verksamheten. I andra fall bestämmer den privata serviceproducenten själv priset för den småbarnspedagogiska verksamhet som den ordnar, och den som producerar tjänsten får det stöd för privat vård som Folkpensionsanstalten beviljar. Om kommunen ordnar småbarnspedagogisk verksamhet genom att ge klienten en servicesedel som avses i 15 § i lagförslaget, bestämmer serviceproducenten själv det pris som tas ut för den småbarnspedagogiska verksamheten. Då ska klienten betala skillnaden mellan det pris som serviceproducenten bestämt och servicesedelns värde. Lagen gäller inte heller sådan förskoleundervisning som avses i lagen om grundläggande utbildning, eftersom förskoleundervisningen är avgiftsfri.

2 §. Definitioner. I paragrafen föreslås bestämmelser om de definitioner som används i lagen. Med serviceanvändare avses ett barn inom den småbarnspedagogiska verksamheten samt vid sidan av barnet föräldrar eller andra vårdnadshavare som lever i gemensamt hushåll med barnet. Med familj avses personer som lever i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden samt deras minderåriga barn som bor i samma hushåll. Med kommunal småbarnspedagogisk verksamhet avses småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas i enlighet med 10 § i lagen om småbarnspedagogik. Kommunen kan också ordna småbarnspedagogisk verksamhet själv, tillsammans med andra kommuner, genom att vara medlem i en samkommun som sköter verksamheten, genom att anskaffa servicen från en privat eller offentlig serviceproducent eller genom att ge serviceanvändaren en servicesedel enligt lagen om servicesedlar inom social- och hälsovården. Med verksamhetsår avses en tidsperiod som börjar vid ingången av augusti varje år och slutar vid utgången av juli följande år. Med småbarnspedagogisk heltidsverksamhet avses småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar minst 35 timmar per vecka. Med småbarnspedagogisk deltidverksamhet avses småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar mindre än 35 timmar per vecka.

Begreppen motsvarar i huvudsak gällande lagstiftning. Definitionerna av serviceanvändare och familj finns för närvarande i 2 § i klientavgiftsförordningen. Bestämmelser om småbarnspedagogisk heldags- och halvdagsverksamhet finns i 4 § i förordningen om barndagvård (239/1973). Enligt 4 § i förordningen får vårdtiden för barn i halvdagsvård fortgå i högst fem timmar per dygn. Vårdtiden för barn i heldagsvård får i allmänhet fortgå i högst tio timmar per dygn. Avsikten med förordningens bestämmelse om att begränsa vården till högst tio timmar

per dygn är att skydda barnet mot alltför långa vårddagar och är inte egentligen avsedd att användas som grund för den avgift som tas ut för vården. I propositionen föreslås det att termerna småbarnspedagogisk heltidsverksamhet eller deltidverksamhet används i stället för småbarnspedagogisk heldags- och halvdagsverksamhet. Enligt 11 a § i lagen om småbarnspedagogik har barnet rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet minst 20 timmar per vecka. I lagen definieras inte hur dessa 20 timmarna ska användas. Det är möjligt att barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten fyra timmar dagligen, men även att antalet timmar fördelas t.ex. på tre eller fyra dagar per vecka. Genom att använda termerna heltid och deltid kan man vid ordnandet av småbarnspedagogisk verksamhet bättre bemöta familjernas behov. I övrigt motsvarar definitionerna av begreppen så som de föreslås i paragrafen gällande bestämmelser och ändrar inte verksamhetspraxis. I dygnetruntvård kan den tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten överskrida tio timmar per dygn, men som avgift kan man ändå inte ta ut ett större belopp än det som föreskrivits för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet. I dygnetruntvården kan den tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten också variera t.ex. så att tiden vissa veckor överstiger 20 timmar och vissa veckor understiger 20 timmar.

3 §. Högsta avgift. I paragrafen föreslås bestämmelser om högsta avgift. Det föreslås att bestämmelser om avgiften för småbarnspedagogisk heltids- och deltidverksamhet samt om hur de avgifter som tas ut för syskon bestäms ingår i 5—8 § i lagen. I dessa fall föreslås det i lagen bestämmelser om de högsta avgifter som får tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet och som bestäms enligt familjens betalningsförmåga. När det gäller annan kommunal småbarnspedagogisk verksamhet, t.ex. klubbverksamhet eller småbarnspedagogisk verksamhet som kommunen ordnar tillfälligt föreskrivs det inte närmare om avgiften i lagen. Storleken på avgiften får dock inte heller i dessa fall vara högre än kostnaderna för serviceproduktionen. Paragrafens innehåll motsvarar 2 § i klientavgiftslagen.

4 §. Månadsavgift och uttagande av den. I paragrafen föreslås bestämmelser om månadsavgift och uttagande av den. Det föreslås att det för småbarnspedagogisk verksamhet som ordnas i form av daghemsvård eller familjedagvård kan bestämmas en månadsavgift. Enligt huvudregeln kan avgiften tas ut för högst 11 kalendermånader under verksamhetsåret. Paragrafen möjliggör uttagande av avgift även för 12 kalendermånader. Om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten alla månader under ett verksamhetsår och barnet under verksamhetsåret är borta från den småbarnspedagogiska verksamheten av någon annan orsak än sjukdom högst tre fjärdedelar av det antal dagar av småbarnspedagogisk verksamhet per månad som ligger till grund för månadsavgiften, kan avgiften tas ut för 12 månader. Vid beräkningen av antalet frånvarodagar beaktas frånvaro som uppgetts på förhand. Till exempel om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten fem dagar per vecka, kan avgiften tas ut för 12 månader i enlighet med detta, om barnet under verksamhetsåret är frånvarande 15 dagar eller mindre än det från den småbarnspedagogiska verksamheten.

Bestämmelsen om uttagande av månadsavgift för 12 månader togs in i lagen vid ingången av 2000 och den har i praktiken tillämpats rätt lite. Tillämpningen av bestämmelsen skulle förutsätta att varje barns frånvaro följs upp under hela året. En del av kommunerna har också fattat beslut om att slopa den möjlighet att ta ut avgift för 12 månader som bestämmelsen ger, eftersom uppföljningen för ett helt år har visat sig vara besvärlig. I regel tas månadsavgiften således ut för 11 månader också i de fall där barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten 12 månader. Eftersom syftet med regeringens proposition inte är att försämra kommunernas möjligheter att ta ut avgiften för 12 månader om de så vill, har bestämmelsen tagits in i paragrafen med samma innehåll som i 7 a § 1 mom. i klientavgiftslagen.

Om den småbarnspedagogiska verksamheten för ett barn börjar eller upphör mitt under en kalendermånad, bestäms en lägre avgift än månadsavgiften enligt den faktiska tid barnet deltar i

den småbarnspedagogiska verksamheten. Bestämmelserna i paragrafen har samma innehåll som bestämmelserna i 7 a § 1 och 8 mom. i den gällande klientavgiftslagen. Paragrafen ändrar inte gällande praxis.

Enligt 4 mom. bestäms avgiften i hela euro. Avgifterna avrundas till hela euro i enlighet med de vanliga avrundningsreglerna så att 0,5 avrundas uppåt.

I 5 mom. föreslås bestämmelser om uttagande av avgift i sådana situationer då barnets vårdnadshavare bor på olika adresser. Om vårdnadshavarna bor på olika adresser, men barnet deltar i småbarnspedagogisk verksamhet endast i en kommun, bestäms endast en avgift för barnet. Avgiften baserar sig då på den föräldrarnas inkomster hos vilken barnet har sin bostad. Om vårdnadshavarna däremot bor i olika kommuner och vårdnaden av barnet har ordnats hos båda föräldrarna t.ex. så att barnet bor varannan vecka hos den ena och varannan vecka hos den andra föräldern och den småbarnspedagogiska verksamheten då också ordnats i två olika kommuner, ska avgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten bestämmas separat i de båda kommunerna. I dessa situationer ska avgiften bestämmas enligt antalet dagar som barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten, för att avgiftsbördan inte ska bli dubbel. Ur föräldrarnas synvinkel är det önskvärt att kommunerna bestämmer avgiften så att avgiftsbördan inte blir större än i de situationer där den småbarnspedagogiska verksamheten endast ordnas i en kommun. I praktiken gör många kommuner också på detta sätt. Den gällande lagen innehåller inga bestämmelser om hur avgifterna för småbarnspedagogisk verksamhet ska bestämmas i fråga om barn i skilsmässofamiljer, och i praktiken har man alltid varit tvungen att separat komma överens om avgifterna. Genom att foga bestämmelser om frågan till lagen är det möjligt att trygga en enhetlig praxis i olika kommuner.

5 §. Månadsavgift för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet. I paragrafen föreslås bestämmelser om hur månadsavgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet bestäms. Månadsavgiften får enligt förslaget uppgå till högst det enligt avgiftsprocenten angivna beloppet av de månadsinkomster som överskrider den lägsta inkomstgränsen. Denna avgiftsprocent bestäms enligt familjens storlek. Om sökanden inte meddelar familjens inkomster kan den högsta avgiften enligt 7 § bestämmas för den småbarnspedagogiska verksamheten.

Det föreslås att avgiften bestäms enligt familjens storlek och inkomster. Om familjen består av fler än sex personer, ska den inkomstgräns i tabellen som ligger till grund för avgiften höjas med 138 euro för varje följande minderårigt barn i familjen. Systemet motsvarar i övrigt gällande 7 a § i klientavgiftslagen, men inkomstgränserna och avgiftsprocenterna i paragrafen har justerats i enlighet med målen i regeringsprogrammet.

Inkomstgränserna för den lägsta avgiften har i fråga om familjer med två eller tre personer höjts. Detta inverkar sänkande på avgiften framför allt för ensamförsörjare, men också för de familjer med ett barn och två vuxna som har låga inkomster. På detta sätt förbättras incitamenten för ensamförsörjare att ta emot arbete. Höjningen av inkomsterna från avgifterna i enlighet med målet i regeringsprogrammet riktar sig huvudsakligen till familjer med medelstora och höga inkomster. Förändringar i avgifterna och deras inverkan har behandlats ovan i den allmänna motiveringen i avsnitt 4.1 Ekonomiska konsekvenser och i avsnitt 4.5 Konsekvenser för barn och barnfamiljer.

De avgifter som fastställs i lagen är de högsta avgifter som kommunen kan ta ut. Paragrafen hindrar inte att avgifter tas ut t.ex. enligt antalet timmar ett barn i själva verket deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Kommunernas välfungerande modeller för klientavgifter i relation till vårdtiden, exempelvis enligt antalet timmar, kan fortfarande användas. Det väsentliga är att de högsta avgifter som bestäms enligt 5 och 6 § inte överskrids.

6 §. Månadsavgift för småbarnspedagogisk deltidverksamhet. I paragrafen föreslås bestämmelser om månadsavgiften för småbarnspedagogisk deltidverksamhet. Om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten i genomsnitt högst 20 timmar per vecka, föreslås det att månadsavgiften får uppgå till högst 60 procent av den avgift för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet som bestäms enligt 5 §. En del av kostnaderna för ordnandet av småbarnspedagogisk verksamhet är fasta kostnader och således oberoende av den tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessutom utgör 20 timmar nästan 60 procent av heltidsverksamheten på 35 timmar. Därför föreslås det i propositionen att avgiften för högst 20 timmar är 60 procent av avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet. Om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten i genomsnitt minst 35 timmar per vecka, kan avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet tas ut som månadsavgift. Om ett barn deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten i genomsnitt mer än 20 timmar men mindre än 35 timmar per vecka, ska kommunen ta ut en avgift i relation till vårdtiden.

Föräldrar som har skiftarbete kan under en vecka ha behov av småbarnspedagogisk verksamhet som omfattar t.ex. 25 timmar och följande vecka endast 10 timmar. Om ett barn under en utjämningsperiod på en månad deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten i genomsnitt högst 20 timmar, beräknas avgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten så att den är högst 60 procent av avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet. Eftersom det i lagen föreskrivs en månadsavgift är det i dessa situationer motiverat att tillämpa en utjämningsperiod på 1 månad. Den småbarnspedagogiska verksamheten grundar sig dock alltid på en tid som avtalats på förhand.

Även deltagande i avgiftsfri förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning ska beaktas som en faktor som sänker avgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten. Avgift kan tas ut endast för de timmar som barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten utöver förskoleundervisningen. Om ett barn förutom i förskoleundervisningen deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten mer än 20 timmar per vecka, ska detta beaktas när avgiften bestäms och i dessa situationer är avgiften mer än 60 procent av avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet. Skyldigheten enligt paragrafen att beakta den avgiftsfria förskoleundervisningen som en faktor som sänker avgiften innebär emellertid i praktiken att det för ett barn som deltar i förskoleundervisningen aldrig kan tas ut en sådan avgift för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet som bestäms enligt 5 §. Detta har i praktiken betydelse särskilt när det gäller barn som får dygnetruntvård. Den tid ett barn som får dygnetruntvård deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten överskrider lätt de 35 timmarna per vecka. Om barnet får förskoleundervisning kan det dock inte heller i dessa situationer tas ut en sådan avgift för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet som bestäms enligt 5 §, utan deltagandet i förskoleundervisningen ska beaktas som en faktor som sänker avgiften.

Enligt 4 § i förordningen om barndagvård definieras halvdagsvård som vård som fortgår i högst fem timmar. Eftersom barnets subjektiva rätt till småbarnspedagogisk verksamhet begränsas vid ingången av augusti 2016 så att barnet har subjektiv rätt att delta i den småbarnspedagogiska verksamheten 20 timmar per vecka är det ändamålsenligt att också föreskriva om avgifter så att gränsen för avgiften för småbarnspedagogisk deltidverksamhet är 20 timmar per vecka. När totalrevideringen av lagstiftningen om den småbarnspedagogiska verksamheten fortsätter är det behövligt att utvärdera bestämmelserna i förordningen om barndagvård. I det sammanhanget bör man överväga om det är behövligt att harmoniera de termer och definitioner som gäller den småbarnspedagogiska deltidverksamheten.

7 §. Högsta och lägsta avgift som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet. I paragrafen föreslås bestämmelser om den högsta och lägsta avgift som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet. Avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet kan enligt den föreslagna paragrafen uppgå till högst 354 euro per månad för familjens första barn. Om den avgift som

skulle tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet är lägre än 27 euro per barn, tas ingen avgift ut alls. Bestämmelsen har när det gäller den lägsta avgift som tas ut samma innehåll som 7 a § 9 mom. i den gällande klientavgiftslagen. Däremot har den högsta avgiften höjts i enlighet med regeringsprogrammet.

8 §. Bestämmande av avgifter för syskon. I paragrafen föreslås bestämmelser om hur avgiften för syskon bestäms. Om flera barn i samma familj deltar i kommunal småbarnspedagogisk verksamhet, kan avgiften för det yngsta barn som deltar i den småbarnspedagogiska heltidsverksamheten bestämmas enligt 5 §. För nästa barn i åldersordningen i den småbarnspedagogiska heltidsverksamheten kan en avgift bestämmas som är 90 procent av avgiften för det yngsta barnet. Avgiften för de följande barnen föreslås vara 20 procent av avgiften för det yngsta barnet. Förslaget avviker från gällande lagstiftning främst på så sätt att avgiften för det andra barnet alltid är 90 procent av avgiften för det yngsta barnet. I gällande lag är avgiften för det andra barnet i regel samma som för det första barnet, dock högst 255 euro. Bestämmelsen i gällande lag gynnar således i praktiken familjer med goda inkomster.

När avgiften för familjens andra barn eller fler barn i familjen bestäms enligt bestämmelsen ska den alltid bestämmas utifrån den kalkylerade avgiften för småbarnspedagogisk heltidsverksamhet för det yngsta barnet. Även i de situationer där det yngsta barnet endast deltar i småbarnspedagogisk deltidverksamhet bestäms de följande barnens avgift utifrån antagandet att även det yngsta barnet deltar i småbarnspedagogisk heltidsverksamhet. Bestämmelsen har samma innehåll som 7 a § 5 mom. i den gällande klientavgiftslagen.

9 §. Uttagande av avgift för frånvarotid. Den månatliga avgiften för en klient tas i regel ut också ut för den tid barnet är tillfälligt frånvarande. I 2 mom. föreskrivs det om undantag från huvudregeln. Om ett barn på grund av sjukdom är borta från den småbarnspedagogiska verksamheten en längre tid än tio dagar under en kalendermånad, tas det i avgift ut hälften av den föreskrivna månadsavgiften. Om en frånvaro som beror på sjukdom pågår en hel kalendermånad föreslås det att ingen avgift tas ut.

Enligt förslaget ska avgift inte heller tas ut för de dagar då barnet är borta från den småbarnspedagogiska verksamheten på det sätt som avses i 11 a § 4 mom. i lagen om småbarnspedagogik under de avsnitt av faderskapspenningsperioden som avses i 9 kap. 7 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004). Om barnet av någon annan orsak, t.ex. på grund av familjens semester, är borta från den småbarnspedagogiska verksamheten hela kalendermånaden, tas i avgift ut hälften av månadsavgiften.

Innehållet i den föreslagna paragrafen motsvarar till ovannämnda delar 32 § 3 mom. i klientavgiftsförordningen. I 4 mom. i den gällande förordningen föreskrivs om samordningen av den avgift som tas ut för barndagvård och av avgiften för annan socialservice som ordnas med anledning av den tillfälliga frånvaron. I situationer där ett barn tillfälligt är frånvarande från dagvården och avgiften för dagvården betalats, tas enligt förordningen ingen avgift ut för annan socialservice som ordnas med anledning av den tillfälliga frånvaron. I praktiken kan det vara fråga om en sådan situation där hemservice ordnas för familjen. Då tas avgift för dagvården ut, men inte avgift för hemservicen.

När den småbarnspedagogiska verksamheten överfördes från social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde vid ingången av 2013, upphörde den småbarnspedagogiska verksamheten att vara socialservice. I och med att det i framtiden föreskrivs om avgiften för småbarnspedagogisk verksamhet genom en separat lag kan det inte föreskrivas om samordningen av avgiften för småbarnspedagogisk verksamhet med avgifterna för socialservice genom den nu föreslagna lagen. Frågan om hur den avgift som tas ut småbarnspedagogisk verksamhet eventuellt bör beaktas i avgifterna för

socialservice ska tas upp i samband med att avgiftssystemet inom social- och hälsovården utvecklas.

10 §. *Avgift som tas ut för en plats inom den småbarnspedagogiska verksamheten som inte annullerats.* I paragrafen föreslås bestämmelser om den avgift som tas ut för en plats inom den småbarnspedagogiska verksamheten som inte annullerats. Om inte ett barns föräldrar eller andra vårdnadshavare tar emot en plats som sökts för och beviljats barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten och om inte platsen har annullerats förrän den småbarnspedagogiska verksamheten på basis av beslutet börjar, kan det enligt bestämmelsen hos barnets föräldrar eller vårdnadshavare tas ut hälften av den månadsavgift som bestäms enligt denna lag. Innehållet i bestämmelsen motsvarar 25 § 2 mom. i klientavgiftsförordningen. Den föreslagna bestämmelsen ändrar inte nuvarande praxis.

Enligt 2 mom. kan hälften av avgiften tas ut också i de fall då det reserverats en plats för barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten också under föräldrarnas semester, men platsen, som reserverats i onödan, inte annulleras på förhand på det sätt som kommunen meddelat. Kommunen har rätt att ta ut hälften av den lägsta avgift som anges i denna lag även i de situationer då barnet hör till den s.k. nollavgiftsklassen. Bestämmelsen är av betydelse särskilt under sommarsemesterperioden, då föräldrarna ofta har lång semester. Syftet med bestämmelsen är att hindra att familjerna reserverar en plats för barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten för sommarsemestern, men inte annullerar den, trots att de inte utnyttjar platsen. Detta leder till ekonomiska förluster för kommunen, eftersom t.ex. personalen måste dimensioneras i enlighet med de barn som anmälts till den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom att det till lagen fogas en bestämmelse som gör det möjligt att ta ut avgift i de situationer då en plats inte annullerats kan man göra besparingar utan att kvaliteten på den småbarnspedagogiska verksamheten eller barnets rätt till småbarnspedagogisk verksamhet äventyras.

11 §. *Inkomster som ligger till grund för avgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten.* I paragrafen föreslås bestämmelser om de inkomster som ligger till grund för avgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten. Enligt 1 mom. ska som familjens inkomster beaktas barnets, dess förälders eller någon annan vårdnadshavares samt en med föräldern eller vårdnadshavaren i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden levande persons skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster samt skattefria inkomster. Barnets inkomster beaktas endast i fråga om det barn som är serviceanvändare. Med andra ord beaktas inte alla inkomster familjens barn har som familjens inkomster. Enligt huvudregeln ska alla regelbundna och fortlöpande inkomster beaktas. Dagtraktamenten och kilometerersättningar är kostnadsersättningar och de beaktas inte som inkomster. När det gäller förmögenhet beaktas inte annat än förmögenhetens avkastning. Däremot beaktas semesterpenningen som förvärvsinkomst. Om de månatliga inkomsterna varierar, beaktas som månadsinkomst den genomsnittliga månadsinkomsten under det föregående året. Bestämmelsen har samma innehåll som 10 a § 1 mom. i den gällande klientavgiftslagen.

I 2 mom. föreskrivs om beaktande av inkomst av skog. I 3 mom. föreslås bestämmelser om de inkomster som inte beaktas. Dessa omfattar ett stort antal sociala förmåner, såsom bl.a. barnbidrag, bostadsbidrag, militärunderstöd, studiestöd, vuxenutbildningsstöd, studiestödets bostadstillägg samt sysselsättningspenning och reseersättning som betalas som utkomststöd. Som avdrag från inkomsterna ska enligt 4 mom. beaktas betalda underhållsbidrag och andra motsvarande kostnader som orsakas av de faktiska familjeförhållandena samt förmån som ska betalas i pengar och som har förbehållits i samband med överlåtelse av en fastighet (sytning). I lagen definieras inte närmare vad som avses med kostnader som orsakas av de faktiska familjeförhållandena, men bestämmelsen ger kommunerna möjlighet att i enskilda fall beakta även sådana utgifter som hänför sig till familjeförhållandena och som inte specificerats i lagen. Sådana utgifter kan t.ex. vara kostnader eller en del av dem som uppkommer av att familjen t.ex.

på grund av arbete är tvungen att ha ett hem på två orter. Att beakta sådana faktorer är dock något som kommunen fritt får avgöra.

Enligt 4 mom. bestäms avgiften i motsvarighet till situationen vid betalningstidpunkten enligt antingen konstaterbara eller uppskattade inkomster. I synnerhet när det gäller företagare, frilansare och andra som har oregelbundna kortjobb är det nödvändigt att uppskatta inkomsterna. Den föreslagna paragrafens innehåll är i sin helhet detsamma som i 10 a § i klientavgiftslagen, så praxis när det gäller de inkomster som ligger till grund för avgiften ändras inte.

12 §. Bestämmande av avgift tills vidare och justering av avgift. Det föreslås att avgiften för småbarnspedagogisk verksamhet bestäms tills vidare. Avgifter ska enligt bestämmelsen dock justeras om familjens betalningsförmåga har förändrats väsentligt t.ex. till följd av arbetslöshet eller något annan motsvarande omständighet. Avgiften ska också justeras om de förhållanden för familjen som ska beaktas när avgiften bestäms har förändrats. Förhållandena för familjen kan t.ex. förändras till följd av skilsmässa eller arbetslöshet eller när familjens sammansättning annars förändras. Avgiften ska också justeras om avgiften visar sig vara felaktig. Den ska också justeras om det sker förändringar i den i 11 a § i lagen om småbarnspedagogik avsedda omfattningen av ett barns rätt till småbarnspedagogisk verksamhet.

Om beslutet om bestämmande av avgift har byggts på felaktiga uppgifter som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare har lämnat, kan avgiften rättas retroaktivt för högst ett år. Till denna del kompletterar förfarandet för rättelse av beslut bestämmelserna om rättelse av fel i beslut i 8 kap. i förvaltningslagen (434/2003). Bestämmelsen skyddar serviceanvändaren från att bli tvungen att göra oskäligt stora återbetalningar av avgifter. Trots att förvaltningslagen även i sig ger möjlighet att rätta felaktiga beslut, har man inte för avsikt att försämra barnfamiljernas ställning till denna del genom att slopas denna skyddsbestämmelse. Om beslutet om bestämmande av avgift är felaktigt på grund av att kommunen gjort något fel, ska beslutet rättas med iakttagande av bestämmelserna om rättelse av fel i beslut i 8 kap. i förvaltningslagen. Den föreslagna paragrafen ändrar inte nuvarande praxis.

Beslut om avgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten är alltid individuella. Om barnets föräldrar lever åtskilda men i samma kommun fattas dock endast ett beslut om den småbarnspedagogiska verksamheten i enlighet med 4 §. I en sådan situation bestäms avgiften enligt den föräldrarnas inkomster hos vilken barnet har sin bostad. Föräldrarna kommer sinsemellan överens om hur avgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten delas upp eller beaktas på annat sätt t.ex. i underhållsbidraget. Om föräldrarna bor i olika kommuner och barnet har en plats inom den småbarnspedagogiska verksamheten i bägge kommuner, ska två olika beslut om avgift fattas för barnet i enlighet med 4 §.

13 §. Efterskänkning och nedsättning av avgift. I paragrafen föreslås bestämmelser om efterskänkning och nedsättning av avgift i vissa situationer. Enligt paragrafen ska en avgift som bestämts för den småbarnspedagogiska verksamheten efterskänkas eller nedsättas till den del förutsättningarna för serviceanvändaren eller familjen att försörja sig eller fullgörandet av användarens lagstadgade försörjningsplikt äventyras av att avgiften tas ut. Innehållet i bestämmelsen motsvarar 11 § 1 mom. i klientavgiftslagen.

Enligt 11 § 2 mom. i klientavgiftslagen kan också andra avgifter än de som avses i 1 mom. efterskänkas eller nedsättas, eller avgifterna kan nedsättas eller efterskänkas, om det är befogat med beaktande av vårdsynpunkter. Bestämmelsen är behövlig, eftersom klientavgiftslagen är en allmän lag som allmänt reglerar avgifterna inom social- och hälsovården.

Eftersom den nu föreslagna lagen endast ska tillämpas på avgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten, är bestämmelsen i 2 mom. om nedsättning av andra avgifter onödig.

Nämnda 2 mom. är i vilket fall som helst fortfarande i kraft i klientavgiftslagen, så om det är behövt att nedsätta eller efterskänka avgifter inom social- och hälsovården kan detta ske med stöd av gällande lag. Därför har nämnda 2 mom. inte tagits med i propositionen.

Enligt 1 § i lagen om utkomststöd (1412/1997) är utkomststödet ett stöd inom socialvården som beviljas i sista hand och syftet med det är att trygga en persons och familjs utkomst och främja möjligheterna att klara sig på egen hand. Eftersom det är fråga om ett stöd som beviljas i sista hand ska man i första hand gå till väga så att avgifter som påverkar serviceanvändarens och familjens betalningsförmåga, såsom avgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten, efterskänks eller nedsätts. Den föreslagna bestämmelsen ändrar inte nuvarande praxis, men en lagbestämmelse om att utkomststödet kommer i sista hand tryggar klientens ställning.

14 §. Köpta tjänster och servicesedel. I paragrafen föreslås bestämmelser om hur avgiften bestäms i fråga om köpta tjänster och om bestämmandet av värdet på servicesedeln. Småbarnspedagogisk verksamhet kan också ordnas som köpta tjänster på det sätt som avses i 10 § 1 mom. 4 punkten i lagen om småbarnspedagogik. I sådana fall är det fråga om service som kommunen ordnar som köpta tjänster, för vilka det tas ut samma avgifter som för motsvarande småbarnspedagogiska verksamhet som ordnas av kommunen själv.

Enligt 10 § 1 mom. 5 punkten i lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk verksamhet också ordnas genom att klienten ges en servicesedel. Eftersom undervisningsväsendets förvaltningsområde inte har egen lagstiftning om servicesedlar ska lagen om servicesedlar inom social- och hälsovården (569/2009) tillämpas på användningen av servicesedlar. Om den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas med hjälp av servicesedel får kommunen inte ta ut i denna lag avsedd avgift för den småbarnspedagogiska verksamheten, utan klienten ska till serviceproducenten betala skillnaden mellan servicesedelns värde och den avgift som tagits ut för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessutom föreslås det bestämmelser om att 7 och 8 § i lagen om servicesedlar inom social- och hälsovården ska beaktas vid bestämmandet av värdet av servicesedeln.

15 §. Avgift som tas ut hos den som inte är bosatt i Finland. I paragrafen föreslås bestämmelser om uttagande av avgift hos den som inte är bosatt i Finland. Hos den som inte är bosatt i Finland kan det tas ut en avgift som högst motsvarar kostnaderna för produktionen av servicen, om inte något annat följer av ett internationellt avtal som binder Finland. I praktiken kan detta gälla de som är bosatta i ett land utanför EU- och EES-området, även finska medborgare.

Paragrafen kan bli tillämplig t.ex. i en situation där en förälder som är gift utomlands semestrar i Finland. Familjen kanske vill att barnet ska få en plats inom den småbarnspedagogiska verksamheten för att barnet ska lära sig finska språket. I praktiken har det också funnits familjer som bor en del av året i Finland och en del av året t.ex. i Ryssland. Om familjens hemkommun enligt lagen om hemkommun (201/1994) inte är i Finland, är kommunen i regel inte skyldig att ordna småbarnspedagogisk verksamhet för barnet. Skyldigheten att ordna småbarnspedagogisk verksamhet för andra än kommuninvånarna föreligger enligt 4 § 3 mom. i lagen om småbarnspedagogik endast i brådskande fall eller när omständigheterna annars kräver det. Om kommunen ändå ordnar småbarnspedagogisk verksamhet kan den enligt paragrafen högst ta ut en avgift som motsvarar kostnaderna för produktionen av servicen, om inget annat följer av internationella avtal.

Bestämmelsen motsvarar till innehållet 13 § i klientavgiftslagen och 24 § i klientavgiftsordningen. I motsats till vad situationen är inom social- och hälsovården har bestämmelsen inte någon stor betydelse inom den småbarnspedagogiska verksamheten, eftersom de situat-

ioner då en person som inte är bosatt i Finland skulle vara i behov av småbarnspedagogiska tjänster är rätt ovanliga.

16 §. *Indexbindning av avgifter och inkomstgränser.* Enligt paragrafen ska inkomstgränserna i euro enligt 5 § 2 mom. och beloppet enligt 5 § 3 mom. justeras i enlighet med förändringen i det allmänna inkomstnivåindexet. Den högsta och lägsta avgift enligt 7 § som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet ska justeras i enlighet med prisindexet för undervisningsverksamheten. Det föreslås att justeringarna görs vartannat år och att de indexjusterade beloppen träder i kraft den 1 augusti året efter justeringsåret. I beräkningarna används det index som 2010 angavs med indextalet 100. Indexförändringen bildas av kvoten av indextalet för året före justeringsåret och indextalet för året två år tidigare än det året. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro.

Till exempel ska den indexjustering som görs 2017 och som träder i kraft den 1 augusti 2018 grunda sig på den indexförändring som bildas av kvoten av indextalet för 2016 och indextalet för 2014. Statistikcentralens prisindex för de offentliga utgifterna består av olika uppgiftsområden, varav prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin ska beaktas som prisindex för den högsta och lägsta avgift som tas ut för den småbarnspedagogiska verksamheten. När det gäller prisindexet för undervisningsverksamheten är år 2010 basår, dvs. år 2010 angavs med indextalet 100. På motsvarande sätt fås indextalen när inkomstgränserna justeras från Statistikcentralens inkomstnivåindex, där 2010 är basår, dvs. 2010 angavs med indextalet 100.

De indexjusterade beloppen publiceras i Finlands författningssamling i november justeringsåret. Indexjusteringen den 1 augusti 2016 har redan beaktats i de belopp som anges i 5 och 7 § i lagförslaget, så följande indexjustering görs enligt denna lag följande gång i november 2017 och de på detta sätt justerade beloppen träder i kraft i augusti 2018.

Bestämmelsen har i huvudsak samma innehåll som 7 a § 6 och 11 mom. i klientavgiftslagen, så de indexjusteringar som görs på detta sätt ändrar inte nuvarande praxis. I och med bytet av förvaltningsområde för den småbarnspedagogiska verksamheten hör kostnaderna för den småbarnspedagogiska verksamheten inom prisindexet för de offentliga utgifterna i framtiden till undervisningsverksamheten, medan kostnaderna hittills inom indexet har hört till social- och hälsovården. Med anledning av ändringarna kommer avgiftsbeloppen för den småbarnspedagogiska verksamheten att i framtiden bindas till prisindexet för undervisningsverksamheten. Inkomstgränserna binds i enlighet med gällande lagstiftning till det allmänna inkomstnivåindexet.

17 §. *Myndigheternas rätt att få upplysningar.* I paragrafen föreslås bestämmelser om myndighetens rätt att få upplysningar när den bestämmer avgiften för småbarnspedagogisk verksamhet. Enligt 1 mom. är statliga och kommunala myndigheter samt andra offentligrättsliga samfund, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, pensionsstiftelser och andra pensionsanstalter, försäkringsanstalter, arbetsgivare och arbetslöshetskassor skyldiga att på begäran av de myndigheter som sköter uppgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten avgiftsfritt och oberoende av sekretessbestämmelserna lämna alla uppgifter och utredningar om serviceanvändarens och hans eller hennes familjs ekonomiska ställning som de förfogar över och som i väsentlig grad påverkar storleken på avgiften och som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna bestämma denna avgift eller som behövs för att kontrollera de uppgifter som lämnats till myndigheten.

I 2 mom. utvidgas skyldigheten att lämna uppgifter också till att gälla penninginstitut, i de situationer då den myndighet som sköter uppgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten inte har fått tillräckliga uppgifter och utredningar av dem som anges i 1 mom. eller om det

RP 60/2016 rd

finns anledning att misstänka att de uppgifter som serviceanvändaren, hans eller hennes familj eller deras lagliga företrädare har lämnat är otillräckliga eller otillförlitliga. Begäran ska framställas skriftligen till penninginstitutet. En tjänsteinnehavare som tillförordnats av ett organ som anges i 11 d § i lagen om småbarnspedagogik är berättigad att fatta beslutet om att begäran ska framställas. Innan begäran framställs till penninginstitutet ska serviceanvändaren informeras om saken. Bestämmelsen motsvarar 20 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000).

I gällande lag finns motsvarande bestämmelse om lämnande av uppgifter i 14 a § i klientavgiftslagen. Efter att barndagvården överfördes från social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde har barndagvården inte längre kunnat betraktas som socialservice. På barndagvården och nuvarande småbarnspedagogiska verksamhet har man dock tillfälligt tillämpat social- och hälsovårdslagstiftning, bl.a. klientavgiftslagen. Således har också myndigheternas rätt att få upplysningar bestämts i enlighet med lagstiftningen om klientavgifter inom social- och hälsovården. Jämfört med gällande 14 a § i klientavgiftslagen har den grupp som omfattas av skyldigheten att lämna uppgifter begränsats genom att de samfund eller verksamhetsenheter som bedriver vårdverksamhet eller hälso- och sjukvård har utelämnats. Eftersom syftet med bestämmelsen är att få de uppgifter om serviceanvändarens och hans eller hennes familjs ekonomiska ställning som är nödvändiga som grund för bestämmande av avgiften, finns det skäl att begränsa den grupp som är skyldig att lämna uppgifter till att gälla endast dem som innehar uttryckligen dessa uppgifter.

I 1 mom. begränsas lämnandet av uppgifter och utredningar till att gälla endast sådana uppgifter om serviceanvändarens och hans eller hennes familjs ekonomiska ställning som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna bestämma avgiften. Uppgifter ska även lämnas i syfte att kontrollera de uppgifter som lämnats till myndigheten. Rätten att få sekretessbelagda uppgifter i samband med att avgiften bestäms är viktig för att myndigheten ska kunna sköta sina uppgifter enligt lagen om småbarnspedagogik. De handlingar som innehas av myndigheter och som innehåller uppgifter om en persons förmögenhet är sekretessbelagda enligt 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). En myndighet får med stöd av 26 § 1 mom. 1 punkten i den lagen lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling, om det i lag särskilt har tagits in bestämmelser om rätten att lämna ut eller att få uppgifter. Därför är det även i framtiden behövligt att föreskriva om saken i lag.

Det föreslås även att det föreskrivs mer detaljerat än för närvarande om brott mot banksekretessen. Banken föreslås vara skyldig att lämna uppgifter endast om tillräckliga uppgifter inte fås av dem som anges i 1 mom. Dessutom förutsätts det att det finns grundad anledning att misstänka att de uppgifter som lämnats till myndigheten är otillräckliga eller otillförlitliga. Grund för en sådan misstanke kan det t.ex. finnas om serviceanvändarens och familjens förhållanden och livsstil verkar stå i skarp kontrast till de uppgifter som meddelats. Att inhämta bankuppgifter ska således inte vara någon rutinmässig åtgärd utan en exceptionell åtgärd. En begäran om bankuppgifter ska alltid framställas skriftligen. Dessutom föreslås det att en begäran endast kan framställas av en tjänsteinnehavare inom den småbarnspedagogiska verksamheten som tillförordnats av det kommunala organ som ansvarar för den småbarnspedagogiska verksamheten. Att framställandet av begäran koncentreras till tjänsteinnehavare inom den småbarnspedagogiska verksamheten tryggar ett jämlikt bemötande av klienterna. Den föreslagna bestämmelsen är mer noggrant avgränsad än i gällande lag och skyddar serviceanvändarens och hans eller hennes integritet och i synnerhet banksekretessen bättre än för närvarande.

Uppgifterna lämnas ut avgiftsfritt och kan enligt 2 mom. också ske elektroniskt, liksom för närvarande. Detta ändrar inte gällande praxis.

18 §. Dröjsmålsränta. I paragrafen föreslås bestämmelser om dröjsmålsränta på avgiften. Om den avgift som bestämts för den småbarnspedagogiska verksamheten inte har betalats på förfallodagen, får en årlig dröjsmålsränta tas ut högst enligt den räntefot som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982) räknat från förfallodagen. Enligt det momentet ska gäldenären vid dröjsmål med betalning av gäld på det försenade beloppet betala en årlig dröjsmålsränta som är sju procentenheter högre än den i 12 § i räntelagen avsedda referensränta som gäller vid tidpunkten i fråga. I 12 § i den lagen hänvisas det till den ränta som Europeiska centralbanken tillämpat. Bestämmelsen motsvarar nuvarande praxis i samband med avgifter inom social- och hälsovården.

Förfallodagen för betalningen av en dröjsmålsränta får enligt 2 mom. infalla tidigast två veckor efter det att den service för vilken avgiften bestämts har erhållits. Bestämmelsen har samma innehåll som 16 § i den gällande klientavgiftslagen. Till denna del ändras praxis alltså inte.

19 §. Utsökning av avgift. I paragrafen föreslås bestämmelser om utsökning av avgift som tagits ut för småbarnspedagogisk verksamhet. I denna lag avsedda avgifter för småbarnspedagogisk verksamhet och för dem föreskrivna dröjsmålsräntor är direkt utsökbara på det sätt som anges i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Motsvarande princip gäller också klientavgifterna inom social- och hälsovården så till denna del motsvarar bestämmelsen gällande lagstiftning.

20 §. Ändringssökande. I paragrafen föreslås bestämmelser om sökande av ändring i ärenden som gäller avgiftsbeslut. Bestämmelsen har motsvarande innehåll som 15 § i klientavgiftslagen och bestämmelsen ändrar således inte gällande praxis. Ändring i ett beslut av en tjänsteinnehavare får inte sökas genom besvär utan den som är missnöjd med beslutet ska lämna över ärendet för behandling i det organ som avses i 11 d § i lagen om småbarnspedagogik. Omprövning av ett beslut ska begäras inom 30 dagar från det att den betalningsskyldige har fått del av beslutet.

Ändring i ett beslut av ovannämnda organ får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen inom 30 dagar efter delfäendet. Ändring får sökas genom besvär på det sätt anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Besväret får inom besvärstiden också lämnas in till det organ som fattat beslutet, som ska lämna det till förvaltningsdomstolen tillsammans med sitt eget utlåtande. I förvaltningsdomstolens beslut får enligt förslaget ändring sökas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Tillstånd beviljas endast om det med avseende på lagens tillämpning i andra liknande fall eller för en enhetlig rättspraxis är av vikt att ärendet avgörs av högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelsen har samma innehåll som 15 § i klientavgiftslagen.

21 §. Ikraftträdande. Det föreslås att lagen om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten och de andra lagar som ingår i propositionen träder i kraft den 1 augusti 2016.

Med anledning av lagförslaget är kommunerna tvungna att uppdatera sina avgiftshanteringssystem. Det är möjligt att alla kommuners system inte kan uppdateras i enlighet med den nya lagen innan lagen träder i kraft. Därför är det motiverat att föreslå att en kommun under övergångstiden kan gå till väga så att den tar ut klientavgifter enligt 7 a § i klientavgiftslagen tills avgiftssystemet har uppdaterats i enlighet med denna lag, dock längst till utgången av 2016. För en del av klienterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten kommer avgiften för den småbarnspedagogiska verksamheten att minska till följd av den nya lagen. Därför är det rimligt att föreskriva att till de klienter för vilka den avgift som bestäms enligt den nya lagen är mindre ska avgiften betalas tillbaka till den del den betalats till ett för stort belopp.

Det föreslås att de belopp som avses i 5 § 2 och 3 mom. samt 7 § i denna lag justeras i enlighet med 16 § första gången vid utgången av 2017.

1.2 Lagen om småbarnspedagogik

13 §. Enligt 13 § i den gällande lagen om småbarnspedagogik tillämpas klientavgiftslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den på avgifter som tas ut för barndagvård. Eftersom syftet med regeringens proposition är att det i framtiden föreskrivs om avgifterna i lagen om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten måste hänvisningen i paragrafen ändras. Samtidigt föreslås det att termen dagvård som används i paragrafen ändras till småbarnspedagogisk verksamhet i enlighet med gällande lag.

1.3 Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

4 §. Avgiftsfri socialservice. Det föreslås att 1 mom. 3 punkten upphävs. I punkten föreskrivs om avgiftsfri dagvård i de situationer då ett handikappat barns grundskoleundervisning ordnas i samband med vården i daghemmet. Bestämmelsen hänför sig till anordnande av undervisning för de gravast utvecklingsstörda. Lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) och grundskolelagen (476/1983) ändrades den 1 augusti 1977 så att undervisningen för de gravast utvecklingsstörda barnen överfördes från att ha hört till specialomsorgen om utvecklingsstörda till att bli en uppgift för grundskolan som lyder under undervisningsförvaltningen. Före ovannämnda lagändring anordnades undervisningen för de gravast utvecklingsstörda ofta i samband med vården i daghemmet. Därför var det viktigt att genom lag föreskriva om att servicen var avgiftsfri. Numera hör alla barn, även de gravt utvecklingsstörda barnen, till den undervisning som anordnas i enlighet med lagen om grundläggande utbildning, och undervisning ordnas inte längre i daghemmet. Därför kan bestämmelsen om att servicen är avgiftsfri upphävas.

7 a §. Avgifter för dagbarnvård. Det föreslås att paragrafen upphävs. Överföringen av dagvården från social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde genomfördes vid ingången av 2013. I det sammanhanget beslutades det att klientavgiftslagen tillämpas på avgifterna för vården tills en ny lag om avgifterna har beretts inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Denna regeringsproposition innehåller ett förslag till en ny lag om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten, och således är det inte i framtiden längre behövligt att föreskriva om avgifterna i klientavgiftslagen. Därför föreslås det att paragrafen upphävs som onödig.

10 a §. Inkomster som ligger till grund för bestämmande av dagvårdsavgift. Paragrafen innehåller bestämmelser om de inkomster som ligger till grund för bestämmandet av dagvårdsavgiften, och det föreslås att den upphävs. I enlighet med vad som konstaterats i 7 a § tillämpas klientavgiftslagen på avgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten tills den nya lagen om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten är klar. Eftersom denna regeringsproposition innehåller ett förslag till en ny lag om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten är det inte i framtiden längre behövligt att föreskriva om de inkomster som ligger till grund för avgiften i klientavgiftslagen. Därför föreslås det att paragrafen upphävs som onödig.

10 b §. Inkomster som ligger till grund för bestämmande av avgift för långvarig anstaltsvård. I 4 mom. finns bestämmelser om inkomster som inte beaktas vid bestämmande av avgift för långvarig anstaltsvård. Enligt 1 punkten beaktas såsom inkomster inte inkomster som nämns i 10 a § 3 mom. med undantag för förmåner enligt lagen om handikappförmåner (570/2007). Eftersom 10 a § enligt förslaget ska upphävas föreslås det att det i momentet i stället för hänvisningsbestämmelsen tas in bestämmelser om de inkomster som inte beaktas vid bestäm-

mande av avgift för långvarig anstaltsvård. Därför föreslås det i propositionen att 4 mom. ändras så att där nämns alla inkomster som nämns i gällande 10 a § 3 mom. med undantag för förmåner enligt lagen om handikappförmåner. Bestämmelsen ändrar inte gällande system.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Enligt 16 § i lagförslaget ska inkomstgränserna i euro enligt 5 § och de belopp för klientavgifterna som avses i 7 § justeras vartannat år. Undervisnings- och kulturministeriet utfärdar ett meddelande om de indexjusterade beloppen, vilket publiceras i Finlands författningssamling i november justeringsåret. De indexjusterade beloppen träder i kraft den 1 augusti året efter justeringsåret.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 2016.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Viktiga grundläggande fri- och rättigheter med tanke på propositionen är grundlagens 19 § om rätten till social trygghet, 16 § om kulturella rättigheter och 10 § om skydd för privatlivet. Dessutom ska den kommunala självstyrelse som tryggas i 121 § i grundlagen beaktas.

Enligt 121 § 2 mom. i grundlagen ska bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas förvaltning och om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. Redan innan den nya grundlagen stiftades avsågs enligt grundlagsutskottets etablerade utlåtandep Praxis med den kommunala självstyrelse som skyddas genom grundlagen kommuninvånarnas rätt att besluta om kommunens förvaltning och ekonomi. Självstyrelse med denna innebörd omfattar bl.a. kommunernas beskattningsrätt och kommuninvånarnas rätt till förvaltningsorgan som de valt själva (GrUU 29/1992 rd, GrUU 9/1994 rd, GrUU 17/1994 rd, GrUU 31/1996 rd och GrUU 42/1996 rd). Principen om kommuninvånarnas självstyrelse inbegriper att kommunen själv ska kunna besluta om uppgifter som den åtagit sig att sköta med stöd av självstyrelsen och att kommunen i övrigt kan tilldelas uppgifter endast genom lag (RP 1/1998 rd).

I lagen om småbarnspedagogik föreskrivs om kommunens skyldighet att se till att det ordnas sådan barndagvård för invånarna som avses i den lagen. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att det finns tillgång till barndagvård som anordnas eller övervakas av kommunen i den omfattning och i sådan form som behovet inom kommunen förutsätter. Enligt klientavgiftslagen kan det hos den som använder servicen tas ut en avgift för kommunala social- och hälsovårdstjänster, om inte något annat bestäms genom lag. Trots att den småbarnspedagogiska verksamheten vid ingången av 2013 överfördes från social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde, föreskrivs det om avgifterna inom den småbarnspedagogiska verksamheten i fråga om daghems- och familjedagvården fortfarande i klientavgiftslagen.

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska lag noggrant iaktas i all offentlig verksamhet. Besluten om klientavgifter är förvaltningsbeslut som kommunen fattar ensidigt och som gäller enskilda rättssubjekt. Kommunerna ska iaktta klientavgiftslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den när de fattar beslut om klientavgifterna. I klientavgiftslagen konstateras det i fråga om deltidsdagvård att kommunen ska ta ut en avgift som är lägre än avgiften för heldagsvård, om barnet är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård. Avgiftsfri förskoleundervisning har beaktats som en faktor som sänker avgiften. Genom propositionen ändras

RP 60/2016 rd

inte kommunens uppgifter när det gäller ordnandet av småbarnspedagogisk verksamhet eller möjligheten att ta ut klientavgifter för småbarnspedagogisk verksamhet.

I propositionen föreslås det att det stiftas en ny lag om klientavgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det föreslås att avgiften liksom nu ska bestämmas utifrån familjens storlek och inkomster samt hur lång tid barnet deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. Även de inkomster som ligger till grund för bestämmandet av avgiften förblir oförändrade. Den ökning av inkomsterna från avgifter med 54 miljoner euro som förutsätts i regeringsprogrammet har till största delen genomförts så att den högsta avgiften höjs. Lagförslaget kan inte anses ingripa i den kommunala självstyrelse som skyddas genom grundlagen, och det föreskrivs fortfarande om kommunens uppgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten på det sätt som förutsätts i grundlagen.

Förpliktelser om att ordna barndagvård och småbarnspedagogisk verksamhet följer förutom av grundlagen även av internationella avtal. Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (FördrS 59-60/1991, nedan barnkonventionen) förpliktar konventionsstaterna att tillförsäkra barnen en del av samhällets resurser, rätt att delta i beslutsfattande som gäller dem själva och i samhällslivet samt rätt till skydd och omvårdnad. De rättigheter som är inskrivna i barnkonventionen bör tillgodoses i hela barnbefolkningens och i varje barns liv. Vid åtgärder som rör barn och som vidtas med stöd av barnkonventionen ska barnets bästa beaktas i första hand. Barnkonventionen har ett omfattande innehåll och tryggar såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter samt särskilda rättigheter i samband med barnskydd.

Viktiga bestämmelser med tanke på propositionen är konventionens artikel 18 punkt 3, enligt vilken konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa att barn till förvärvsarbete föräldrar har rätt att åtnjuta den barnomsorg som de är berättigade till, samt artikel 28, enligt vilken konventionsstaterna erkänner barnets rätt till utbildning.

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Enligt en regeringsproposition om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) följer det av bestämmelsen i grundlagen att man genom lagstiftning ska trygga tillgången till tillräckliga tjänster. Barndagvården nämndes som ett exempel på ett system med vars hjälp det allmänna uppfyller sin uppgift enligt 15 a § 3 mom. i regeringsformen om att stödja familjer och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Enligt 16 § 2 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, säkerställa lika möjligheter för var och en att oavsett medellöshet enligt sin förmåga och sina särskilda behov få även annan än grundläggande utbildning samt utveckla sig själv. Bestämmelsen omfattar undervisningen från förskoleundervisning till den högsta undervisningen och vuxenutbildningen, och från individens synpunkt innebär rättigheten ett erkännande av principen om utbildning under hela livstiden (RP 309/1993 rd). Enligt 2 § i lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att som en del av småbarnsfostran förbättra barnens förutsättningar för inläring. I förskoleundervisningen och den tillhörande småbarnspedagogiska verksamheten förenas den omsorg, fostran och undervisning som barnet behöver. Den småbarnspedagogiska verksamheten är en viktig del av småbarns liv och rättigheter, och den skapar en grund för livslångt lärande.

RP 60/2016 rd

Den småbarnspedagogiska verksamheten överfördes år 2013 från social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Vid den tidpunkten upphörde den småbarnspedagogiska verksamheten att i formellt juridiskt avseende vara socialservice. Den småbarnspedagogiska verksamheten omfattar dock fortfarande även sådana element med syfte att stödja omsorgen och fostringsarbetet som liknar dem som finns inom socialvården, även om verksamheten inte längre är socialvårdsservice. Den småbarnspedagogiska verksamheten kan i och med sitt centrala innehåll även efter bytet av förvaltningsområde åtnjuta skydd enligt grundlagen och tolkningen av 19 § 3 mom. i grundlagen ska fortfarande beaktas vid bedömningen av bestämmelser som gäller småbarnspedagogisk verksamhet.

Som det redan har konstaterats ska det allmänna enligt 19 § 3 mom. i grundlagen stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Huvudansvaret för barnets utveckling och uppfostran ligger hos familjen, särskilt hos barnets föräldrar och andra som enligt lag ansvarar för omvårdnaden av barnet. Trots att rätten till småbarnspedagogisk verksamhet i sig tryggas genom grundlagen, har den småbarnspedagogiska verksamheten alltid betraktats som en avgiftsbelagd service. Höjningen av de avgifter som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet kan dock betraktas som en viss försämring av det stöd till barnfamiljerna som avses i 19 § 3 mom. i grundlagen.

I propositionen föreslås det att avgifterna höjs så att inkomsterna från avgifterna för den kommunala småbarnspedagogiska verksamheten ökar med 54 miljoner euro på årsnivå. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande 25/2012 rd ansett att då den sociala tryggheten riktas och förmånerna dimensioneras kan hänsyn tas till den rådande situationen inom samhällsekonomin och den offentliga ekonomin, men då får detta sammantaget inte urholka den grundlagsfästa stödförpliktelsen. Således utgör 19 § 3 mom. i grundlagen i sig inget hinder för att minska den nivå på stödet som tryggas i bestämmelsen, förutsatt att detta inte äventyrar uppfyllandet av den stödförpliktelse som avses i bestämmelsen. Inte heller anses t.ex. den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976) innehålla något ovillkorligt försämringsförbud, men enligt den kommitté som övervakar efterlevnaden av konventionen ska försämringar baseras på mycket omsorgsfull prövning och vara godtagbara med tanke på både de rättigheter som erkänns i konventionen som helhet och de resurser som staten har till sitt förfogande (ESK-kommittén, allmän rekommendation nr 3, kapitel 9).

Med tanke på tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna är det väsentligt att den avgift som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet inte blir så hög att den de facto leder till att servicen blir utom räckhåll för den som behöver den. Grundlagsutskottet har bl.a. annat i sitt utlåtande GrUU 39/1996 rd fäst vikt vid att de avgifter som tas ut för socialservice ska bestämmas så att de som behöver den även har möjlighet att använda den. I propositionen föreslås det att höjningarna genomförs så att de huvudsakligen riktas till familjer med medelstora och höga inkomster. I de lägre inkomstklasserna är höjningarna av avgifterna små. I propositionen föreslås dessutom att de inkomstgränser som ligger till grund för avgifterna höjs så att de avgifter som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet sjunker för de familjer med två eller tre personer som har det allra lägsta inkomsterna. Detta sporrar framför allt ensamförsörjare till att komma ut i arbetslivet. Även den s.k. nollavgiftsklassen blir kvar. Genom detta säkerställs det att avgiften inte utgör ett hinder för barn i familjer med de allra lägsta inkomsterna att delta i småbarnspedagogisk verksamhet. Enligt 14 § i propositionen ska avgiften dessutom efterskänkas eller nedsättas, om förutsättningarna för familjen att försörja sig eller fullgörandet av försörjningsplikten äventyras av att avgiften tas ut.

Även om det föreslås att avgifterna höjs, kan de dock fortfarande anses skäliga. Ett system som håller klientavgifterna på en skälig nivå stöder för sin del förutsättningarna för dem som ansvarar för omsorgen om barnet att trygga barnets välfärd och individuella uppväxt. Bestämmelserna om klientavgifterna inverkar inte heller på barnets rätt till småbarnspedagogiska tjänster.

Enligt 10 § i grundlagen är vars och ens privatliv tryggt. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Bestämmelsen i 10 § i grundlagen kan tolkas omfatta åtminstone skydd för den personliga identiteten. Bestämmelser om skydd för privatlivet finns också i Europakonventionen (artikel 8) och i FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (artikel 17).

Enligt 17 § i propositionen är nämnda myndigheter, samfund och andra aktörer skyldiga att lämna de myndigheter som sköter uppgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten de uppgifter och utredningar om serviceanvändarens och hans eller hennes familjs ekonomiska ställning som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna bestämma den avgift som avses i denna lag. I 2 mom. utvidgas skyldigheten att lämna uppgifter också till att gälla penninginstitut. Enligt förslaget är penninginstitut skyldiga att lämna uppgifter endast i situationer då den myndighet som sköter uppgifter inom den småbarnspedagogiska verksamheten inte redan har fått tillräckliga uppgifter av dem som anges i 1 mom. eller om det finns grundad anledning att misstänka att de uppgifter som serviceanvändaren, hans eller hennes familj eller deras lagliga företrädare har lämnat är otillräckliga eller otillförlitliga. Dessutom förutsätts det att begäran ska framställas skriftligen och att den vars uppgifter begärs har informerats om begäran innan den framställs. Dessutom föreslås det att en begäran endast kan framställas av en tjänsteinnehavare inom den småbarnspedagogiska verksamheten som tillförordnats av det organ som avses i 11 d § i lagen om småbarnspedagogik.

Bestämmelsen i 17 § i lagförslaget är betydande med tanke på skyddet för privatlivet. I samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstaterades det dock i motiveringen till regeringens proposition att de grundläggande fri- och rättigheterna åtminstone inte rent allmänt kan vara ovillkorliga så att de inte under några förhållanden eller i någon utsträckning får begränsas. I vilken mån det är tillåtet att ingripa i skyddet för privatlivet har bedömts utifrån de allmänna förutsättningarna för att begränsa de grundläggande fri- och rättigheterna. Särskild vikt har fästs vid kravet på att bestämmelser utfärdas i lag, kravet på att en begränsning ska vara exakt och noggrant avgränsad, kraven på godtagbarhet och proportionalitet i fråga om grunderna för en begränsning.

I enlighet med vad som framgår av detaljmotiveringen till 17 § i lagförslaget, är avsikten inte automatiskt att kontrollera den ekonomiska ställningen eller bankkontouppgifterna hos alla som använder småbarnspedagogiska tjänster. Enligt 1 mom. är skyldigheten att lämna uppgifter bunden till kravet på att uppgifterna ska vara nödvändiga. Dessutom gäller rätten att få uppgifter sådana uppgifter och utredningar som i väsentlig grad påverkar bestämmandet av avgiften. Dessa krav begränsar i viss mån vilka uppgifter om och vem uppgifter kan lämnas ut. I 17 § 2 mom. i lagförslaget föreslås ytterliga krav för att få bankuppgifter.

I 20 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) finns en bestämmelse med motsvarande innehåll som gäller socialvårdsmyndighetens rätt att få uppgifter. Vid behandlingen av den regeringsproposition som resulterade i att lagen i fråga stiftades (RP 137/1999 rd) lämnade grundlagsutskottet med anledning av propositionen utlåtandena GrUU 7/2000 rd och GrUU 7a/2000 rd. I utlåtande GrUU 7/2000 rd konstaterade grundlagsutskottet bl.a. att en så pass omfattande rätt att få tillgång till uppgifter som avses i propositionen är problematisk med tanke på skyddet för privatlivet och att den i sin vaghet står i strid med grundlagen. Grundlagsutskottet konstaterade att en förutsättning för att lagförslaget ska kunna

behandlas i vanlig lagstiftningsordning är att det i 1 mom. anges närmare vad och vem de uppgifter gäller som myndigheten ska få tillgång till och att gränsen för tillgång till uppgifter i 1 mom. höjs genom att nödvändighet i stället för behövlighet ställs som villkor. Dessutom förutsatte grundlagsutskottet att momentet kompletteras med bestämmelser om rätt för den som lämnar uppgifter att vägra lämna ut uppgifter av särskilda skäl.

I utlåtande GrUU 7a/2000 rd hade grundlagsutskottet frångått kravet på att komplettera bestämmelsen så att den som lämnar uppgifter skulle ha rätt att vägra lämna ut uppgifter av särskilda skäl. Detta motiverade utskottet med att konstatera att 1 mom. redan hade kompletterats med nödvändighetskriteriet samt genom att begränsa uppgifterna till att gälla endast uppgifter och utredningar som i väsentlig grad inverkar på ett klientförhållande. Båda ändringarna begränsar enligt utskottet i någon mån också vilka uppgifter och om vem uppgifter kan lämnas ut, trots att bestämmelsen fortfarande är rätt löst formulerad till denna del. Det viktigaste är enligt utskottets mening att ändringarna i paragrafen skärper socialmyndigheternas skyldighet att motivera sitt krav på att få tillgång till uppgifter i ett enskilt fall. Dessutom ansåg grundlagsutskottet att förslaget i sin preciserade form leder till att den som lämnar uppgifter genom att de facto vägra lämna uppgifter får till stånd en situation där skyldigheten att lämna uppgifter, dvs. tolkningen av bestämmelsen, måste prövas av en utomstående myndighet. Därmed kunde lagförslaget också till denna del behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

I sitt utlåtande GrUU 7/2000 rd konstaterade grundlagsutskottet vidare att uppgifter som omfattas av banksekretessen enligt utskottets uppfattning inte tangerar kärnan i det som avses med privatlivet. Penninginstitutens skyldighet att lämna upplysningar är mycket noggrant bunden vid stränga villkor. Dessutom konstaterade utskottet att regleringen i sig har ett acceptabelt syfte, eftersom villkoret är grundad anledning att misstänka att de uppgifter en klient har lämnat inte är tillräckligt eller tillförlitliga. Utskottet ansåg att förslaget måste kompletteras så att det måste vara fråga om upplysningar som på något vis är betydelsefulla eller väsentliga för själva saken.

Ovan har det redan konstaterats att 17 § i lagförslaget är mer eller mindre identisk med 20 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården. Den föreslagna 17 § är något snävare, eftersom den grupp som omfattas av skyldigheten att lämna uppgifter har begränsats genom att de producenter av socialvård och sammanslutningar och verksamhetsenheter som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet har utelämnats. Till denna del har den föreslagna bestämmelsen även ett snävare innehåll än 14 § i den gällande klientavgiftslagen. Den föreslagna bestämmelsen kan således snarare anses förbättra skyddet för privatlivet för dem som använder småbarnspedagogiska tjänster. I formuleringen i 17 § i lagförslaget har de frågor som grundlagsutskottet lyft fram i ovannämnda utlåtanden beaktats. Rätten att få uppgifter har avgränsats noggrant till att gälla uppgifter som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna sköta sina föreskrivna uppgifter.

I enlighet med vad som konstaterats ovan, försämrar propositionen inte barnets rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet. När propositionen bedöms med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna är det också viktigt att fråga om de föreslagna höjningarna av avgifterna är sådana att de i själva verket leder till att de småbarnspedagogiska tjänsterna blir utom räckhåll för dem som behöver dem och på det sättet inskränker barnets rätt att delta i småbarnspedagogisk verksamhet, vilket är en rätt som tryggas genom de grundläggande fri- och rättigheterna. Det föreslås att avgifterna även i framtiden dock ska bestämmas utifrån familjens storlek och inkomster. Höjningen av avgifterna riktas huvudsakligen till familjer med medelstora och höga inkomster. I de lägre inkomstklasserna är höjningarna små. I propositionen föreslås dessutom att de inkomstgränser som ligger till grund för avgifterna höjs så att de avgifter som tas ut för småbarnspedagogisk verksamhet sjunker för de familjer med två eller tre personer som har det allra lägsta inkomsterna. Avgifterna enligt förslaget är fortfarande mycket skäliga

RP 60/2016 rd

jämfört med kostnaderna för ordnandet av servicen. Avgiften ska enligt 13 § i förslaget antingen nedsättas eller efterskänkas, om förutsättningarna för serviceanvändaren eller familjen att försörja sig eller fullgörandet av den lagstadgade försörjningsplikten äventyras av att avgiften tas ut. I lagen föreslås dessutom bestämmelser endast om högsta avgifter och kommunerna kan om de så vill också ta ut lägre avgifter än vad som föreskrivs i lagen. Genom propositionen sker inte heller några ändringar i den rätt som barnet har att delta i småbarnspedagogisk verksamhet, vilket är en rätt som tryggas genom de grundläggande fri- och rättigheterna.

I enlighet med vad som angett ovan finns det i anknytning till förslaget flera frågor av principiell betydelse med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. Regeringen anser dock att lagförslaget inte kränker de grundläggande fri- och rättigheterna enligt grundlagen och att propositionen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen önskar dock att riksdagen tänker igenom huruvida ett utlåtande av grundlagsutskottet ska inhämtas om de lagförslag som ingår i propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om klientavgifter inom småbarnspedagogiken

I enlighet med riksdagens besluts föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om den klientavgift som tas ut för småbarnspedagogik som kommunen ordnar på daghem och i familjedagvård. För annan småbarnspedagogik som kommunen ordnar och för småbarnspedagogik som kommunen tillfälligt tillhandahåller kan det tas ut en klientavgift som kommunen bestämmer. Bestämmelser om avgiftsfri förskoleundervisning finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998).

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) *serviceanvändare* ett barn inom småbarnspedagogiken samt utöver barnet föräldrar eller andra vårdnadshavare som lever i gemensamt hushåll med barnet,
- 2) *familj* personer som lever i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden samt minderåriga barn som bor i samma hushåll och är barn till dessa personer,
- 3) *kommunal småbarnspedagogik* småbarnspedagogik som ordnas i enlighet med 10 § i lagen om småbarnspedagogik (36/1973),
- 4) *verksamhetsår* en tidsperiod som börjar vid ingången av augusti varje år och slutar vid utgången av juli följande år,
- 5) *småbarnspedagogik på heltid* småbarnspedagogik som omfattar minst 35 timmar per vecka,
- 6) *småbarnspedagogik på deltid* småbarnspedagogik som omfattar mindre än 35 timmar per vecka.

3 §

Högsta avgift

Den avgift som tas ut för småbarnspedagogik får vara högst lika stor som kostnaderna för service-produktionen. Avgiften får tas ut enligt familjens betalningsförmåga. Närmare bestämmelser om avgiften finns i 5—8 §.

4 §

Månadsavgift och uttagande av den

För sådan småbarnspedagogik som ordnas i form av daghemsvård eller familjedagvård enligt lagen om småbarnspedagogik kan en månadsavgift påföras. Avgiften kan tas ut för högst

RP 60/2016 rd

elva kalendermånader under ett verksamhetsår. Om ett barn deltar i småbarnspedagogik alla månader under ett verksamhetsår och barnet under verksamhetsåret är frånvarande från småbarnspedagogiken av någon annan orsak än sjukdom högst tre fjärdedelar av det antal dagar av småbarnspedagogik per månad som ligger till grund för månadsavgiften, kan avgiften dock tas ut för 12 månader. Vid be-räkningen av antalet frånvarodagar beaktas frånvaro som uppgetts på förhand.

Närmare bestämmelser om uttag av avgift för den tid barnet är frånvarande finns i 9 §.

Om småbarnspedagogiken för ett barn börjar eller upphör under en kalendermånad, bestäms en mindre avgift än månadsavgiften enligt den faktiska tid barnet deltar i småbarnspedagogiken.

Avgiftsbeloppet ska avrundas till närmaste euro.

Om barnets vårdnadshavare bor på olika adresser, men det ordnas småbarnspedagogik för barnet endast i en kommun, bestäms avgiften enligt den familjs inkomster hos vilken barnet har sin bostad enligt lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009). Om det ordnas småbarnspedagogik för barnet i två kommuner, ska avgiften bestämmas separat i de båda kommunerna. Då bestäms avgiften i enlighet med 6 §.

5 §

Månadsavgift för småbarnspedagogik på heltid

Månadsavgiften för småbarnspedagogik på heltid får uppgå till högst det enligt avgiftsprocenten angivna beloppet av de månadsinkomster som överskrider den lägsta inkomstgränsen. Denna avgiftsprocent bestäms enligt familjens storlek. Kommunen kan dock bestämma den högsta avgiften enligt 7 §, om sökanden inte meddelar familjens inkomster.

Avgiftsprocenterna och inkomstgränserna är:

Familjens storlek, personer	Inkomstgräns, euro/månad	Högsta avgiftsprocent
2	1 915	11,5
3	1 915	10,0
4	2 088	8,8
5	2 226	8,8
6	2 363	8,8

Om familjen består av fler än sex personer, ska den inkomstgräns som ligger till grund för avgiften höjas med 138 euro för varje följande minderårigt barn i familjen.

6 §

Månadsavgift för småbarnspedagogik på deltid

Om ett barn deltar i småbarnspedagogik i genomsnitt högst 20 timmar per vecka, får månadsavgiften uppgå till högst 60 procent av den avgift för småbarnspedagogik på heltid som bestäms enligt 5 §. Om ett barn deltar i småbarnspedagogik i genomsnitt minst 35 timmar per vecka, kan avgiften för småbarnspedagogik på heltid tas ut som månadsavgift. Om ett barn deltar i småbarnspedagogik i genomsnitt mer än 20 timmar men mindre än 35 timmar per vecka, ska kommunen ta ut en avgift i relation till den tid barnet deltar i småbarnspedagogik. Även avgiftsfri förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning ska beaktas som en faktor som sänker avgiften för småbarnspedagogik.

Vid beräkningen av den genomsnittliga tid som ett barn deltar i småbarnspedagogik per vecka ska barnets vistelsetid i småbarnspedagogiken under en kalendermånad beaktas.

RP 60/2016 rd

7 §

Högsta och lägsta avgift som tas ut för småbarnspedagogik

Avgiften för småbarnspedagogik på heltid får uppgå till högst 354 euro per månad för det första barnet. En avgift som är lägre än 27 euro per barn tas inte ut.

8 §

Bestämmande av avgifter för syskon

Om fler än ett barn i samma familj deltar i kommunal småbarnspedagogik, kan klientavgiften för det yngsta barnet i småbarnspedagogik på heltid bestämmas enligt 5 §. För nästa barn i åldersordningen i småbarnspedagogik på heltid kan en avgift bestämmas som är högst 90 procent av avgiften för det yngsta barnet. För varje följande barn ska avgiften vara högst 20 procent av avgiften för det yngsta barnet. Avgiften för andra barn än det yngsta barnet i familjen ska bestämmas utifrån den kalkylerade avgiften för småbarnspedagogik på heltid för det yngsta barnet.

9 §

Uttagande av avgift för frånvarotid

Den månatliga avgiften enligt denna lag tas ut också för den tid ett barn är tillfälligt frånvarande.

Om ett barn på grund av sjukdom är frånvarande från småbarnspedagogiken en längre tid än tio dagar under en kalendermånad, tas med avvikelse från bestämmelserna i 1 mom. i avgift för den månaden ut hälften av den månadsavgift som anges i denna lag. När frånvaro som beror på sjukdom pågår en hel kalendermånad tas ingen avgift ut. Avgift får inte heller tas ut för de dagar då barnet är frånvarande från småbarnspedagogiken under de avsnitt av faderskapspenningssperioden som avses i 9 kap. 7 § i sjukförsäkringslagen (1224/2004). Om barnet av någon annan orsak är frånvarande från småbarnspedagogiken hela kalendermånaden, tas i avgift ut hälften av månadsavgiften.

10 §

Avgift som tas ut för en sådan plats inom småbarnspedagogiken som inte annullerats

Om ett barns föräldrar eller andra vårdnadshavare inte tar emot en plats som sökts för och beviljats barnet inom småbarnspedagogiken och om inte platsen har annullerats förrän småbarnspedagogiken på basis av kommunens beslut börjar, kan hos barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare tas ut hälften av den månadsavgift som bestäms enligt denna lag.

Om barnets vårdnadshavare reserverar en plats för barnet inom småbarnspedagogiken för tiden för sin semester och inte annullerar den, kan hälften av den månadsavgift som bestäms enligt denna lag tas ut för den plats inom småbarnspedagogiken som inte annullerats. Fastän familjens inkomster är så låga att ingen månadsavgift bestämts för barnet, kan det dock för en plats inom småbarnspedagogik som inte använts på det sätt som avses i detta moment tas ut hälften av den lägsta avgift som tas ut enligt 7 §.

11 §

Inkomster som ligger till grund för avgiften för småbarnspedagogiken

Vid beslut om den avgift som ska påföras för småbarnspedagogik ska som familjens inkomster beaktas de skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomsterna samt de skattefria inkomsterna för barnet, dess förälder eller någon annan vårdnadshavare samt för en person som lever med föräldern eller vårdnadshavaren i gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden. Om de månatliga inkomsterna varierar, beaktas som månadsinkomst den genomsnittliga månadsinkomsten under det föregående året. Som skattepliktiga inkomster kan beaktas också motsvarande skattepliktiga inkomster som har fastställts vid den senast verkställda beskattningen, höjda med de procenttal som Skattestyrelsen årligen bestämmer i sina beslut om beräkningsgrunderna för förskotts-uppbörden.

Som inkomst av skog beaktas den enligt 7 § 3 mom. i lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen (1142/2005) fastställda genomsnittliga årliga avkastningen för skog per hektar multiplicerad med arealen skogsmark. Från detta belopp dras 10 procent och räntorna från skogsbruket av. Inkomsten av skog ska dessutom sänkas på yrkande av serviceanvändaren, om nettoppeningvärdet av den lägenhetsbestämda årliga avverkningsmöjligheten enligt ett utlåtande av skogsvårdsföreningen eller av Finlands skogscentral utlåtande är minst 10 procent lägre än inkomsten av skog. Sänkningen motsvarar skillnaden mellan inkomsten av skog och nettoppeningvärdet av avverknings-möjligheten.

Som inkomster ska inte beaktas barnbidrag, förmåner enligt lagen om handikappförmåner (570/2007), barnförhöjning enligt folkpensionslagen (568/2007), bostadsbidrag, sjukvårds- och undersökningskostnader som betalas på basis av olycksfallsförsäkring, militärunderstöd, fronttillägg, studiepenning, vuxenutbildningsstöd, studiestödets bostadstillägg, sysselsättningspenning och reseersättning som betalas som utkomststöd, ersättning för uppehälle enligt lagen om Folkpensions-anstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005), kostnadsersättning enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice (916/2012), stipendier och andra motsvarande understöd som betalas på grund av studier, ersättningar för kostnaderna för familje-vård och stöd för hemvård av barn.

Som avdrag från inkomsterna ska beaktas betalda underhållsbidrag och andra motsvarande kostnader som orsakas av de faktiska familjeförhållandena samt förmån som ska betalas i pengar och som i samband med överlåtelse av en fastighet har förbehållits för viss tid eller livstid (sytning).

Avgiften för småbarnspedagogiken bestäms enligt situationen vid betalningstidpunkten enligt antingen konstaterbara eller uppskattade inkomster.

12 §

Bestämmande av avgift tills vidare och justering av avgift

- Avgiften för småbarnspedagogik bestäms tills vidare. Avgiften ska dock justeras när
- 1) familjens betalningsförmåga har förändrats väsentligt,
 - 2) det är uppenbart att de förhållanden för familjen som ska beaktas när avgiften bestäms har förändrats,
 - 3) den tid ett barn deltar i småbarnspedagogiken ändras, eller
 - 4) avgiften visar sig vara felaktig.

Om beslutet om påförande av avgift uppenbart har byggts på felaktiga uppgifter som barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare har lämnat, kan avgiften rättas retroaktivt för högst ett år.

RP 60/2016 rd

13 §

Efterskänkning och sänkning av avgift

En avgift som påförts för småbarnspedagogik ska efterskänkas eller sänkas till den del förutsättningarna för serviceanvändaren eller familjen att försörja sig eller fullgörandet av den lagstadgade försörjningsplikt som barnets förälder eller vårdnadshavare har äventyras av att avgiften tas ut. En avgift ska alltid sänkas eller efterskänkas innan utkomststöd enligt lagen om utkomststöd (1412/1997) beviljas.

14 §

Köpta tjänster och servicesedel

Om en kommun eller samkommun ordnar småbarnspedagogik som köpta tjänster på det sätt som avses i 10 § 1 mom. 4 punkten i lagen om småbarnspedagogik, ska för tjänsten tas ut samma avgifter som tas ut för motsvarande småbarnspedagogik som ordnas av kommunen eller samkommunen.

Om småbarnspedagogik ordnas genom att serviceanvändaren ges en servicesedel på det sätt som avses i 10 § 1 mom. 5 punkten i den lag som nämns i 1 mom., får kommunen inte ta ut avgift för småbarnspedagogiken. Vid bestämmande av värdet av servicesedeln ska 7 och 8 § i lagen om servicesedlar inom social- och hälsovården (569/2009) beaktas.

15 §

Avgift som tas ut hos den som är bosatt någon annanstans än i Finland

Hos den som är bosatt någon annanstans än i Finland kan det för småbarnspedagogik tas ut en avgift som högst motsvarar kostnaderna för produktionen av servicen, om inte något annat följer av ett internationellt avtal som binder Finland.

16 §

Indexbindning av avgifter och inkomstgränser

Inkomstgränserna i euro enligt 5 § 2 mom. och beloppet enligt 5 § 3 mom. justeras i enlighet med förändringen i det allmänna inkomstnivåindexet. De belopp som avses i 7 § justeras i enlighet med förändringen i prisindexet för undervisningsverksamheten inom den kommunala ekonomin, vilket utgör en del av prisindexet för de offentliga utgifterna.

I beräkningarna används det index som 2010 angavs med indextalet 100. Indexförändringen bildas av kvoten av indextalet för året före justeringsåret och indextalet för året två år tidigare än det året. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro.

Justeringarna görs vartannat år. De indexjusterade beloppen träder i kraft den 1 augusti året efter justeringsåret.

Undervisnings- och kulturministeriet publicerar de indexjusterade beloppen i Finlands författnings-samling i november månad under justeringsåret.

17 §

Myndigheternas rätt att få upplysningar

Statliga och kommunala myndigheter samt andra offentlighetsrättsliga samfund, Folkpensionsanstalten, Pensionsskyddscentralen, pensionsstiftelser och andra pensionsanstalter, försäks-

RP 60/2016 rd

ringsanstalter, arbetsgivare och arbetslöshetskassor är skyldiga att på begäran av de myndigheter som sköter uppgifter inom småbarnspedagogiken avgiftsfritt och oberoende av sekretessbestämmelserna lämna alla uppgifter och utredningar om serviceanvändarens och hans eller hennes familjs ekonomiska ställning som de förfogar över och som i väsentlig grad påverkar storleken på avgiften och som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna bestämma denna avgift eller som behövs för att kontrollera de uppgifter som lämnats till myndigheten.

Den skyldighet som avses i 1 mom. gäller också penninginstitut, om den myndighet som sköter uppgifter inom småbarnspedagogiken inte får tillräckliga uppgifter och utredningar av de aktörer som nämns ovan eller om det finns grundad anledning att misstänka att de uppgifter som serviceanvändaren, hans eller hennes familj eller deras lagliga företrädare har lämnat är otillräckliga eller otillförlitliga. Begäran ska framställas skriftligen till penninginstitutet, och en tjänsteinnehavare som förordnats av ett organ som anges i 11 d § i lagen om småbarnspedagogik är berättigad att fatta beslutet om att begäran ska framställas. Innan begäran framställs till penninginstitutet ska den vars uppgifter begärs underrättas om begäran.

De uppgifter som avses i 1 mom. får lämnas ut med hjälp av en teknisk anslutning till den som har rätt att få uppgifterna. Innan en sådan teknisk anslutning öppnas ska den som lämnar ut uppgifterna försäkra sig om att uppgifterna kommer att skyddas på behörigt sätt.

18 §

Dröjsmålsränta

Om den avgift som bestämts för servicen inte har betalats på förfallodagen, får en årlig dröjsmåls-ränta tas ut högst enligt den räntefot som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982) räknat från förfallodagen.

Förfallodagen för betalningen av en dröjsmålsränta får infalla tidigast två veckor efter det att den service för vilken avgiften bestämts har erhållits.

19 §

Utsökning av avgift

Avgifter enligt denna lag och dröjsmålsräntor som tas ut på dem är direkt utsökbara på det sätt som anges i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

20 §

Ändringssökande

Ändring i ett avgiftsbeslut av en tjänsteinnehavare får inte sökas genom besvär.

Om den betalningsskyldige är missnöjd med ett beslut som avses i 1 mom. har han eller hon, om beslutet gäller avgift för småbarnspedagogik, rätt att få beslutet behandlat av det organ som avses i 11 d § i lagen om småbarnspedagogik.

Omprövning av ett beslut ska begäras skriftligen inom 30 dagar från det att den betalningsskyldige har fått del av beslutet. Till beslutet ska fogas anvisningar om hur det kan föras till behandling i organet.

Ändring i ett organs avgiftsbeslut enligt 2 mom. får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen inom 30 dagar efter delfäendet, på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Besväret får inom denna tid lämnas in också till det organ som fattat beslutet, som ska lämna det till förvaltningsdomstolen tillsammans med sitt eget utlåtande.

I förvaltningsdomstolens beslut får ändring sökas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Tillstånd beviljas endast om det med avseende på la-

RP 60/2016 rd

gens tillämpning i andra liknande fall eller för en enhetlig rättspraxis är av vikt att ärendet avgörs av högsta förvaltningsdomstolen.

21 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Kommunen kan tillämpa de klientavgifter som bestäms enligt 7 a § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården till utgången av 2016. Om en avgift som med stöd av den paragrafen tagits ut hos en klient efter att denna lag trädde i kraft är större än avgiften skulle ha varit enligt denna lag ska det överbetalda beloppet återbetalas till klienten.

De belopp som anges i 5 § 2 och 3 mom. samt 7 § justeras i enlighet med 16 § första gången vid utgången av 2017 och de träder i kraft den 1 augusti 2018.

2.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om småbarnspedagogik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om småbarnspedagogik (36/1973) 13 §, sådan den lyder i lag 909/2012, som
följer:

13 §
På avgifter som tas ut för småbarnspedagogik tillämpas lagen om klientavgifter inom små-
barnspedagogiken (xx/2016).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) 4 § 3 punkten samt 7 a och 10 a §, av dem 7 a § sådan den lyder i lag 387/2008 och 10 a § sådan den lyder i lagarna 1134/1996, 1217/2007 och 941/2012, samt ändras 10 b § 4 mom., sådant det lyder i lagarna 221/2003 och 1051/2009, som följer:

10 b §

Inkomster som ligger till grund för bestämmande av avgift för långvarig anstaltsvård

Som inkomster beaktas inte

1) barnbidrag, barnförhöjning enligt folkpensionslagen (568/2007), bostadsbidrag, sjukvårds- och undersökningskostnader som betalas på basis av olycksfallsförsäkring, militärunderstöd, fronttillägg, studiepenning, vuxenutbildningsstöd, studiestödets bostadstillägg, sysselsättningspenning och reseersättning som betalas som utkomststöd, ersättning för uppehälle enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005), kostnadsersättning enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice (916/2012), stipendier och andra motsvarande understöd som betalas på grund av studier, ersättningar för kostnaderna för familjevård och stöd för hemvård av barn,

2) underhållsbidrag eller underhållsstöd som betalas till ett minderårigt barn till den som är i långvarig anstaltsvård eller till ett minderårigt barn till en make enligt 7 c § 2 mom.,

3) sådana förhöjningar av pensioner och med dem jämförbara inkomster som beror på försörjningsplikt.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 14 april 2016

Statsminister

Juha Sipilä

Undervisnings- och kulturminister Sanni Grahn-Laasonen

2.

Lag

om ändring av 13 § i lagen om småbarnspedagogik

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen om småbarnspedagogik (36/1973) 13 §, sådan den lyder i lag 909/2012, som följer:

Gällande lydelse

13 §

På avgifter som tas ut för barndagvård tillämpas lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den, sådana de lyder den 1 januari 2013.

Föreslagen lydelse

13 §

På avgifter som tas ut för *småbarnspedagogik* tillämpas lagen om klientavgifter inom *småbarnspedagogiken* (xx/2016).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut upphävs i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992) 4 § 3 punkten samt 7 a och 10 a §, av dem 7 a § sådan den lyder i lag 387/2008 och 10 a § sådan den lyder i lagarna 1134/1996, 1217/2007 och 941/2012, samt ändras 10 b § 4 mom., sådant det lyder i lagarna 221/2003 och 1051/2009, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Avgiftsfri socialservice

3) daghemsvård för ett handikappat barn (upphävs)
som avses i 32 § 3 mom. grundskolelagen
(476/83) då barnets grundskoleundervisning
ordnas i samband med vården i daghemmet, i
fråga om tiden för den vård som skall anses
som grundskoleundervisning,

7 a §

Avgifter för barndagvård

För daghemsvård och familjedagvård enligt lagen om barndagvård (36/1973) kan det bestämmas en månadsavgift. Avgiften kan tas ut för högst elva kalendermånader under ett verksamhetsår. Om ett barn är i dagvård alla månader under ett verksamhetsår och barnet under ett verksamhetsår är borta från dagvården av någon annan orsak än sjukdom högst tre fjärdedelar av det antal vårddagar per månad som ligger till grund för månadsavgiften, kan avgiften dock tas ut för 12 månader. Vid beräkningen av antalet frånvarodagar beaktas frånvaro som uppgetts på förhand.

Månadsavgiften för heldagsvård får uppgå till högst det eurobelopp enligt familjens storlek av de månadsinkomster som överskrider inkomstgränsen som nedan nämnda betalningsprocenttal anger. Kommunen kan dock fastställa en högsta avgift, om sökanden inte meddelar familjens inkomster. I familjens storlek ska beaktas personer som lever i

gemensamt hushåll i äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden och deras minderåriga barn som bor i samma hushåll.

Avgiftsprocenterna och inkomstgränserna är följande:

Familjens storlek, personer	Inkomstgräns euro/mån	Högsta avgiftsprocent
2	1 099	11,5
3	1 355	9,4
4	1 609	7,9
5	1 716	7,9
6	1 823	7,9

Om familjen består av fler än sex personer, ska den inkomstgräns som ligger till grund för avgiften höjas med 107 euro för varje följande minderårigt barn i familjen.

Om fler än ett barn i samma familj är i kommunal dagvård, får avgiften för det yngsta barnet i heldagsvård bestämmas enligt den högsta avgiftsprocenten. För nästa barn i åldersordningen i heldagsvård får en lika stor avgift bestämmas som för det yngsta barnet, dock högst 210 euro per månad. För varje följande barn ska avgiften vara 20 procent av avgiften för det yngsta barnet. Avgiften för familjens andra barn eller fler barn i familjen ska bestämmas utifrån den kalkylerade avgiften för heldagsvård för det yngsta barnet.

Inkomstgränserna i euro enligt 3 mom. och eurobeloppet enligt 4 mom. ska justeras vartannat år enligt förändringen i allmänt inkomstnivåindex. Som grund används det genomsnittliga indextalet för året före justeringsåret. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro. De indexjusterade eurobeloppen träder i kraft den 1 augusti året efter justeringsåret.

Om ett barn är i dagvård en del av dagen eller om vårdtiden per dag, vecka eller månad annars fortgående är betydligt kortare än den regelrätta vårdtiden i heldagsvård, ska kommunen på de grunder som den bestämmer ta ut en avgift i relation till vårdtiden som är lägre än avgiften för heldagsvård enligt 2–4 mom. Även avgiftsfri förskoleundervisning enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998) ska beaktas som en faktor som sänker avgiften för dagvården.

Om dagvården för ett barn börjar eller

upphör mitt under en kalendermånad, bestäms en lägre avgift än månadsavgiften enligt antalet vård dagar.

Avgiften för heldagsvård får vara högst 233 euro i månaden per barn. En avgift som är mindre än 21 euro för ett barn uppbärs inte.

För tillfällig dagvård får en avgift som kommunen fastställt bestämmas.

De eurobelopp som avses i 5 och 9 mom. ska justeras vartannat år enligt förändringen i prisindexet för social- och hälsovården. Som grund används det genomsnittliga indextalet för året före justeringsåret. Det indexjusterade beloppet ska avrundas till närmaste euro. De indexjusterade eurobeloppen träder i kraft den 1 augusti året efter justeringsåret.

10 a §

Inkomster som ligger till grund för bestämmande av dagvårdsavgift

Vid beslut om fastställande av avgift för barndagvård beaktas som familjens inkomster klientens samt den med honom i gemensamt hushåll i äktenskap eller i äktenskapsliknande förhållanden levande persons skattepliktiga förvärvs- och kapitalinkomster samt skattefria inkomster. Om de månatliga inkomsterna varierar, beaktas som månadsinkomst den genomsnittliga månadsinkomsten under det föregående året. Som skattepliktiga inkomster beaktas motsvarande inkomster som har fastställts vid den senast verkställda beskattningen, höjda med de procenttal som skattestyrelsen årligen fastställer i sina beslut om beräkningsgrunderna för förskottsuppbörden. (upphävs)

Som inkomst av skog beaktas den enligt 7 § 3 mom. i lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen (1142/2005) fastställda genomsnittliga årliga avkastningen för skog per hektar multiplicerad med arealen skogsmark. Från detta belopp dras av 10 procent och räntorna från skogsbruket. Inkomsten av skog ska dessutom nedsättas på klientens yrkande, om nettopenningvärdet av den lägenhetsbestämda årliga avverkningsmöjligheten enligt skogsvårdsföreningens eller skogscentralens utlåtande är minst 10 procent lägre än inkomsten av skog. Nedsättningen mots-

varar skillnaden mellan inkomsten av skog och nettopenningvärdet av den möjliga avverkningen. (7.12.2007/1217)

Som inkomster ska inte beaktas barnbidrag, förmåner enligt lagen om handikappförmåner (570/2007), barnförhöjning enligt folkpensionslagen (568/2007), bostadsbidrag, sjukvårds- och undersökningskostnader som betalas på basis av olycksfallsförsäkring, militärunderstöd, fronttillägg, studiepenning, vuxenutbildningsstöd, studiestödets bostadstillägg, sysselsättningspenning och reseersättning som betalas som utkomststöd, ersättning för uppehälle enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005), kostnadsersättning enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice (916/2012), stipendier som betalas på grund av studier och andra motsvarande understöd, ersättningar för kostnaderna för familjevård och stöd för hemvård av barn. (28.12.2012/941)

Som avdrag från inkomsterna skall beaktas betalda underhållsbidrag och andra motsvarande kostnader som orsakas av de faktiska familjeförhållandena samt förmån som skall betalas i pengar och som i samband med överlåtelse av en fastighet har förbehållits för viss tid eller livstid (syftning).

Dagvårdsavgiften fastställs i motsvarighet till situationen vid betalningstidpunkten enligt antingen konstaterbara eller uppskattade inkomster.

10 b §

Inkomster som ligger till grund för bestämmande av avgift för långvarig anstaltsvård

Såsom inkomster beaktas inte
1) inkomster som nämns i 10 a § 3 mom. med undantag för förmåner enligt lagen om handikappförmåner, (11.12.2009/1051)

10 b §

Inkomster som ligger till grund för bestämmande av avgift för långvarig anstaltsvård

Som inkomster beaktas inte
1) barnbidrag, barnförhöjning enligt folkpensionslagen (568/2007), bostadsbidrag, sjukvårds- och undersökningskostnader som betalas på basis av olycksfallsförsäkring, militärunderstöd, fronttillägg, studiepenning, vuxenutbildningsstöd, studiestödets bostadstillägg, sysselsättningspenning och reseersättning som betalas som utkomststöd, ersättning för uppehälle enligt lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner

RP 60/2016 rd

2) underhållsbidrag eller underhållsstöd som betalas till ett minderårigt barn till den som är i långvarig anstaltsvård eller till ett minderårigt barn till en i 7 c § 2 mom. avsedd make, *eller*

3) i pensioner och därmed jämförbara inkomster *ingående förhöjningar* som beror på försörjningsplikt.

(566/2005), kostnadsersättning enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice (916/2012), stipendier och andra motsvarande understöd som betalas på grund av studier, ersättningar för kostnaderna för familjevård och stöd för hemvård av barn,

2) underhållsbidrag eller underhållsstöd som betalas till ett minderårigt barn till den som är i långvarig anstaltsvård eller till ett minderårigt barn till en *make enligt 7 c § 2 mom.,*

3) *sådana förhöjningar av pensioner och med dem jämförbara inkomster som beror på försörjningsplikt.*

Denna lag träder i kraft den 20 .